

स.ब.वि.प्र. समाजाचे,

सहकारमहर्षी भाऊसाहेब संतुजी थोरात
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर

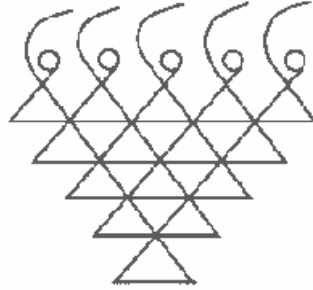
फोन : (०२४२५) २२६०७६

• Email : smbstcollege@gmail.com • Website : www.smbstcollege.com

अंतरंगा

२०१७-२०१८

• प्रकाशक •

प्राचार्य, डॉ. आर. के. दातीर

• संपादक •

प्रा. तुळशीराम जाधव

● प्रकाशक

प्राचार्य, डॉ. आर. के. दातीर
स.म.भा.सं.थोरात महाविद्यालय, संगमनेर

● संपादक

प्रा. तुळशीराम जाधव

● सहसंपादक

प्रा. वर्षा साळवे
प्रा. डॉ. शशी साळुंखे
प्रा. एस. वाय. ब्राह्मणे

● विशेष सहाय्य

श्री. गोरक्षनाथ पानसरे (कार्यालयीन अधीक्षक)
श्री. सचिन कोल्हे

● मुखपृष्ठ संकल्पना

डॉ. शिवाजी बच्छाव

● मुद्रक

कामगार सहकारी मुद्रणालय
ताजणे मळा, नविन नगर रोड, संगमनेर
फोन (०२४२५) २२७०३९

● वार्षिक नियतकालिक

२०१७-२०१८
दि प्रेस अॅण्ड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स नियम
८, फॉर्म ४ प्रमाणे आवश्यक माहिती

● प्रकाशन मंडळ

स.म.भा.सं. थोरात महाविद्यालय, संगमनेर

● प्रकाशन काळ

वार्षिक

● प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर
पत्ता - स.म.भा.सं. थोरात महाविद्यालय,
संगमनेर, जि. अ.नगर
राष्ट्रीयत्व - भारतीय

● संपादकाचे नांव

प्रा. तुळशीराम जाधव
राष्ट्रीयत्व - भारतीय

● मालकी

स.म.भा.सं. थोरात महाविद्यालय, संगमनेर
जि. अहमदनगर
मी प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर जाहीर
करतो की, वर दिलेली माहिती माझ्या
समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर
प्रकाशक

सदर अंकात प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या साहित्यातील मतांशी
संपादक मंडळ व प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	शिर्षक	पृष्ठ क्रमांक
१	प्राचार्यांचे मनोगत	५
२	संपादकीय	७
३	महाविद्यालय विकास समिती	-
४	संपादक मंडळ, विशेष उल्लेखनीय	-
५	एन.सी.सी. विभाग	-
६	महाविद्यालयातील गुणवंत विद्यार्थी	-
७	विद्यापीठ परिक्षांमधील पहिले तीन विद्यार्थी	८-११
८	विद्यापीठ परिक्षांचा वर्गवार निकाल	१२
९	प्रशासकीय अहवाल	१३
१०	मराठी विभाग	१४-३७
११	हिंदी विभाग	३८-५६
१२	इंग्रजी विभाग	५८-६५
१३	विविध समित्या व मंडळांचे अहवाल	६७-८३
१४	विविध शैक्षणिक विभागांचे अहवाल	८४-९६
१५	महाविद्यालयाचा प्राध्यापक वृंद आणि प्रशासकीय कर्मचारी वृंद	९७-१०१

भावपूर्ण श्रद्धांजली !

सहाद्री बहुजन विद्या प्रसारक समाज,
संगमनेर या संस्थेचे संचालक
अॅड. तानाजी कानवडे तसेच
गेल्या शैक्षणिक वर्षात जे जागतिक किर्तीचे साहित्यिक,
शास्त्रज्ञ, विचारवंत, अर्थतज्ञ, शिक्षणतज्ञ, शिक्षक,
राजकीय व सामाजिक कार्यकर्ते, कलावंत,
संस्थेवर प्रेम करणारे रनेही, हितचिंतक कालवश झाले,
त्यांना महाविद्यालयाच्या वतीने

भावपूर्ण श्रद्धांजली !

S.B.V.P. Samaj's

Sahakar Maharshi Bhausaheb Santuji Thorat College Of

Arts. Science & Commerce Sangamner 422605 Dist. A.Nagar

University Results - March/April 2017 - First Three Students of each class

Sr.No.	NAME OF THE STUDENT	CLASS	MARKS	PERCENTAGE
01	Kum. Kadam Ujjawala Ravindra	F.Y.B.A.	478	79.67
02	Kum. Khemnar Rutuja Ramdas	-	453	75.50
03	Kum. Kale Punam Changdeo	-	453	75.50
04	Kum. Pathave Vandana Damu	F.Y.B.A. DIV A	410	68.33
05	Rahane Vaishali Kailas	-	408	68.00
06	Kum. Rahane Pramila Baban	-	400	66.67
07	Kum.Kadam Ujjawala Ravindra	F.Y.B.A. DIV B	478	79.66
08	Kum. Sawant Maya Keru	-	442	73.66
09	Kum. Parad Priyanka Bhaskar	-	425	70.83
10	Kum. Kale Punam Namdeo	F.Y.B.A. DIV C	453	75.50
11	Kum. Khemnar Rutuja Ramdas	-	453	75.50
12	Kum. Phatangare Dipali Madhav	-	447	74.50
13	Kum. Deshpande Kishori Vinod	-	443	73.83
14	Kum. Dambare Bhagyshri Abasaheb	F.Y.B.A. DIV D	428	71.33
15	Kum. Waman Karishma Chandrakant	-	426	71.00
16	Shri Joshi Tejal Suresh	-	413	68.83
17	Kum. Dethe Sujata Nagsen	S.Y.B.A	463	77.66
18	Kum. Phatangare Ashwini Rohidas	-	441	73.05
19	Shri. Kolhe Nivrutti Kashinath	-	430	71.66
20	Kum. Shirtar Archana Baban	-	430	71.66
21	Kum. Gavade Swati Danyadev	S.Y.B.A. DIV A	404	67.33
22	Kum. Ambare Shital Vasant	-	383	63.83
23	Kum. Gaikwad Mayuri Popat	-	355	59.16
24	Kum. Dethe Sujata Nagsen	S.Y.B.A. DIV B	463	77.66
25	Kum. Phatangare Ashwini Rohidas	-	441	73.05
26	Shri. Kolhe Nivrutti Kashinath	-	430	71.66
27	Kum. Shirtar Archana Baban	S.Y.B.A. DIV C	430	71.66
28	Shri. Marbhal Jalindhar Gajanan	-	381	63.05
29	Kum. Jedgule Kalyani Bachhav	-	351	58.05
30	Shri. Musmade Dnyaneshwar Lahanu (Hist)	T.Y.B.A.	913	76.08

स.म.भा.सं.थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

Sr.No.	NAME OF THE STUDENT	CLASS	MARKS	PERCENTAGE
31	Kum, Tapale Puja Bharat (Hist)	-	891	74.25
32	Kum. Pawar Pradnya Ravosaheb (Eco)	-	869	72.41
33	Shri Musmade Dnyaneshwar Lahanu (Hist)	T.Y.B.A. DIV A	913	76.08
34	Kum. Tapale Puja Bharat (Hist)	-	891	74.25
35	Kum. Pawar Pradnya Ravosaheb (Eco)	-	869	72.41
36	Shri Ingale Ajit Ramdas (Geo)	T.Y.B.A. DIV B	870	72.05
37	Kum. Sanap Seema Shivaji (Geo)	-	862	71.83
38	Shri Bhojane Dipak Devaji (Pol)	-	828	68.83
39	Kum. Gulave Amruta Manohar	T.Y.B.A ENG	861	71.75
40	Kum. Pawar Mayuri Baban	T.Y.B.A MAR	672	56.00
41	Kum. Dengale Smita Sopan	T.Y.B.A HINDI	756	63.00
42	Kum. Pawar Pradnya Ravosaheb	T.Y.B.A ECO	869	72.41
43	Shri Bhojane Dipak Devaji	T.Y.B.A POLITICS	828	68.83
44	Shri Ingale Ajit Ramdas	T.Y.B.A GEO	870	72.05
45	Shri Musmade Dnayaneshwar Lahanu	T.Y.B.A HISTORY	913	76.08
46	Kum. Gulave Snehal Ashok	F.Y.B.SC	1004	83.67
47	Shri Thorat Joy Remesh	-	964	80.33
48	Kum. Deshmukh Priyanka Vijay	-	939	78.25
49	KUM. Ghule Akshaya Ramesh	S.Y.B.SC	854	85.04
50	Shri Mule Nivrutti Bhaurao	-	826	82.06
51	Kum. Varpe Shubhangi Subhash	-	790	79.00
52	Kum. Modi Urmi Pravinchandra	T.Y.B.SC	1576	82.94
53	Kum. Darole Karishma Sanjay		1460	76.84
54	Kum. Kharde Mayuri Balasaheb		1456	76.63
55	Kum. Gorde Ashwini Changdeo	F.Y.B.COM	548	78.29
56	Kum. Syyad Farah Jafarali	-	537	76.71
57	Kum. Pawar Nikita Dilip	-	532	76.00
58	Kum. Jondhale Shubhangi Nanasaheb	S.Y.B.COM	464	77.33
59	Shri Ghule Ravindra Machhindra	-	437	72.83
60	Kum. Deshmukh Yogita Sharad	-	428	71.33
61	Kum. Gavande Sujata Nanduram	T.Y.B.COM	870	72.50
62	Kum. Dange Vidya Villas	-	866	72.16
63	Kum Shete Pramila Punjagi	-	859	71.58

Sr.No.	NAME OF THE STUDENT	CLASS	MARKS	PERCENTAGE
64	Kum. Wale Pallavi Sakharam	F.Y.B.B.A	893	74.42
65	Kum. Kanawade Pragati Laxman	-	878	73.17
66	Kum. Raut Samiksha Ketan	-	837	69.75
67	Shri. Shelar Sagar Balasaheb	S.Y.B.B.A.	854	71.16
68	Shri Avhad Sagar Suresh	-	815	67.91
69	Kum. Kolhe Vaishali Sahebrao	-	808	67.33
70	Kum. More Varsha Chandrabhan	T.Y.B.B.A.	1814	75.66
71	Kum. Dere Snehal Sanjay	-	1672	69.66
72	Kum. Shinde Sonali Dnyaneshwar	-	1657	69.04
73	Kum. Shinde Shubhangi Tanahaji	F.Y.B.C.A	938	78.17
74	Kum. Phatangare Ashwini Balu	-	905	75.42
75	Kum. Khatode Punam Dattatraya	-	895	74.58
76	Shri Kadam Ganesh Bhaupatil	S.Y.B.C.A	856	71.30
77	Shri Gunjal Bhushan Harishchandra	-	825	68.75
78	Kum.Kandekar Rutuja Gorakshanath	-	816	68.00
79	Kum. Tangadkar Prajakta Shridhar	T.Y.B.C.A	1755	73.12
80	Kum. Gaikwad Sonali Arun	-	1713	71.37
81	Kum. Deshmukh Mayuri Ulhasrao	-	1692	70.50
82	Shri Navale Sagar Dinkar	F.Y.B.C.S	982	81.83
83	Kum. Arote Pranali Gorakshanath	F.Y.B.C.S	875	72.92
84	Kum. Godase Madhuri Madhav	F.Y.B.C.S	858	71.50
85	Kum. Nehe Priyanka Somnath	S.Y.B.C.S	825	82.05
86	Shri Khatal Dhanraj Bhaurao	-	778	77.08
87	Kum. Pataskar Shivani Vivek	-	694	69.04
88	Kum. Bhaskar Bhagayshri Ganpat	T.Y.B.C.S	1477	77.74
89	Kum. Karde Sonali Kailas	-	1471	77.42
90	Kum. Kshirsagar Sonali Dashrath	-	1455	76.58
91	Kum. Gade Sonal Gopinath	M.C.A I	168	6.00
92	Kum. Phapale Supriya Arun	-	140	5.71
93	Kum. Deshmukh Gauri S.	-	152	5.42
94	Kum. Deshmukh Sonali Raosaheb	M.C.A II	932	08
95	Shri Sangale Shrikant Baban	-	900	08
96	Kum. Ugale Minal Suryabhan	-	876	08

स.म.भा.सं.थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

Sr.No.	NAME OF THE STUDENT	CLASS	MARKS	PERCENTAGE
97	Kum. Sanap Asha N.	M.C.A III	-	5.27
98	Kum. Pawbake Dipali M.	-	-	5.64
99	Kum. Pawbake Sonali M.	-	-	5.31
100	Kum. Chaudhari Shantabai Namdeo	M.A –I	10.000	O
101	Kum. Ghare Sangita Laxman	-	8.750	A+
102	Kum. Chaudhari Vandana Prabhakar	-	276	A+
103	Kum. Ghare Sangita Laxman	M.A I HISTORY	8.750	A+
104	Kum. Ghorpade Pooja Kisan	M.A I HINDI	8.500	A
105	Kum. Chaudhari Vandana Prabhakar	M.A I ECONOMICS	276	A+
106	Kum. Chaudhari Shantabai Namdeo	M.A I POLITICS	10.000	O
107	Shri. Dute Sachin Shivaji	M.A II	8.810	72.63
108	Shri. Gore Akshay Shivaji	-	8.960	72.31
109	Kum. Sonawane Shobha Baburao	-	8.630	71.44
110	Kum. Sonawane Shobha Bbaburao	M.A II HINDI	8.630	71.44
111	Shri. Dute Sachin Shivaji	M.A II ECONOMICS	8.810	72.63
112	Shri .Gore Akshay Shivaji	M.A II POLITICS	8.960	72.31
113	Kum. Bhalerao Kalpana Ashok	M.A II HISTORY	8.500	71.00
114	Kum. Varpe Dipali Vitthal	M.SC. Drug –I	422	-
115	Kum. Hulawale Supriya Karbhari	M.SC. Drug –II	-	73.91
116	Kum. Gadekar Chaitali D.	-	-	73.27
117	Kum. Bairagi Sandhya R	-	-	72.45

उपरोक्त सर्व गुणवंत विद्यार्थ्यांचे महाविद्यालयाच्या वतीने मनःपूर्वक अभिनंदन !

S.B.V.P. Samaj's
Sahakar Maharshi Bhausaheb Santuji Thorat College Of
 Arts. Science & Commerce Sangamner 422605 Dist. A.Nagar
University Result at a Glance - March/April 2017

Sr. No.	Class	Admitted	Exam Appear	Drop Out	Fall	Absent	Pass	Percentage	With ATKT	Percentage
01	F.Y.B.A..	527	430	97	108	16	186	44.92	120	74.03
02	S.Y.B.A.	322	260	62	59	18	43	17.76	148	78.92
03	T.Y.B.A.	221	199	22	123	06	70	36.26	-	-
04	F.Y.B.Com.	132	128	04	25	02	54	42.85	47	81.74
05	S.Y.B.Com.	124	111	13	14	01	46	41.81	50	87.27
06	T.Y.B.Com.	96	90	06	40	00	50	55.55	-	-
07	F.Y.B.Sc.	131	127	04	20	00	62	48.81	45	84.25
08	S.Y.B.Sc.	115	107	08	04	00	25	23.36	78	96.26
09	T.Y.B.Sc.	96	87	09	52	00	35	40.22	-	-
10	F.Y.B.C.S.	88	81	07	10	05	34	44.73	32	86.84
11	S.Y.B.C.S.	50	48	02	00	01	06	12.76	41	100
12	T.Y.B.C.S.	61	60	01	40	00	20	33.33	-	-
13	F.Y.B.B.A.	75	67	08	02	02	44	67.69	19	96.92
14	S.Y.B.B.A.	46	45	01	03	01	20	45.45	21	93.18
15	T.Y.B.B.A.	46	45	01	08	01	36	81.81	-	-
16	F.Y.B.C.A.	118	94	24	10	02	57	61.95	25	89.13
17	S.Y.B.C.A.	73	65	08	15	01	17	26.26	32	76.56
18	T.Y.B.C.A.	64	62	02	29	00	33	53.22	-	-
19	M.C.A. I	25	17	08	00	00	10	58.82	07	100
20	M.C.A. II	12	10	02	00	00	04	40.00	06	100
21	M.C.A. III	16	14	02	02	00	12	85.71	-	-
22	M.A. I	76	65	11	00	00	61	93.84	04	100
23	M.A. II	56	47	09	02	01	44	97.77	-	-
24	M.SC. I	24	23	01	00	00	01	04.34	22	100
25	M.SC. II	19	19	00	06	00	13	68.42	-	-
Drop Out		2613	2301	312	572	57	983	-	697	-

प्रशासकीय अहवाल

सहकार महर्षी भाऊसाहेब संतुजी थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालयाचा प्रशासकीय विभाग वर्षभर कार्यरत असणारा विभाग आहे. या विभागात सामान्य प्रशासन, आर्थिक प्रशासन परिक्षेविषयी प्रसाशन व ग्रंथालय यांचा समावेश होतो. कोणत्याही महाविद्यालयातील प्रशासन हे मुख्यतः विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक, संशोधकीय प्रकल्पांना / उपक्रमांना सहाय्यभूत ठरणारेच असावे लागते. या महाविद्यालयातील प्रशासकीय विभाग याबाबत नेहमीच अग्रेसर असतो. विद्यार्थ्यांचा प्रवेश ते परिक्षा व परिक्षोत्तर संधी या सर्व क्षेत्रांमध्ये प्रशासकीय कर्मचारी सतर्क असतात. विद्यार्थ्यांचे प्रवेश त्यांच्या विविध प्रकारच्या शिष्यवृत्त्या, विद्यार्थ्यांच्या महाविद्यालय परिसरातील व महाविद्यालयातील बाहेरील सोयी सुविधा, विद्यार्थी व पालकांशी होणारा विविध पातळीवर संवाद याबाबत आमच्या महाविद्यालयातील कर्मचारी नेहमी सकारात्मक दृष्टीकोन ठेवणारे आहेत. या महाविद्यालयात ग्रामीण भागातून येणाऱ्या मुलामुलींचे प्रमाण मोठे असल्याने त्यांच्या वेगवेगळ्या समस्या समजून घेण्याचे प्रयत्न सर्व प्रशासकीय कर्मचारी करत असतात. तसेच पालकांना उच्च शिक्षणाचे महत्त्व समजावून सांगण्याचेही प्रयत्न महाविद्यालयातील प्राध्यापकांबरोबर प्रशासकीय सेवेतील कर्मचारी करत असतात.

महाविद्यालयात सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे कला, वाणिज्य व विज्ञान या तीनही शाखांचे पदवी व पदव्युत्तर वर्गांचे सामान्य व विशेष स्तरांवरचे विविध अभ्यासक्रम चालविले जातात. त्याच बरोबर अर्थशास्त्र विभागाचे एम.फील व पी.एच.डी.साठीचे संशोधन केंद्रही चालविले जाते. शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये प्रथम वर्ष वाणिज्य व विज्ञान या वर्गांची प्रत्येकी एक अतिरिक्त तुकडी, रेग्युलर एम.कॉम. एम.एस्सी.(ऑरगॅनिक केमेस्ट्री) हे वर्ग सुरु करण्याचा प्रस्ताव आहे त्याचबरोबर रसायनशास्त्र व वाणिज्य या विभागांचे संशोधन केंद्रही सुरु करण्याचा मानस आहे.

प्रशासकीय पातळीवर संगणक प्रशिक्षण प्रणालीच्या माध्यमातून प्रशासन ही काळाची गरज असल्याने महाविद्यालयातील बहुतेक कर्मचारी संगणक प्रशिक्षित आहेत. त्यामुळे वेळेची बचत, अचुकता आणि विद्यार्थी, शिक्षक व समाजाला मिळणारी तत्पर सेवा महाविद्यालयाचे कर्मचारी देऊ शकले. महाविद्यालयाच्या प्रशासनाचा प्रमुख भाग जरी शिक्षकेत्तर कर्मचारी उचलत असले तरी महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक विविध समित्यांच्या माध्यमातून महाविद्यालयाच्या प्रशासनामध्ये प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरित्या सहभागी होतच असतात. प्रशासकीय कामकाजात प्राध्यापकांचे सहकार्य हे निश्चितच मोलाचे आहे.

प्रशासकीय विभागाला शासन, विद्यापीठ, युजीसी, समाज, शासकीय, निमशासकीय संस्था, खाजगी संस्था यांच्याशी नेहमी संपर्कात राहून काम करावे लागते. त्यामुळे प्रशासकीय सेवेक बहुश्रुत व जागृत असतात. परिणामतः कार्यालयामार्फत सर्व प्रकारच्या सेवा देण्यास तत्पर राहण्याची जाणीव सर्व कर्मचाऱ्यांना आहे. शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या सकारात्मक व एकात्मिक काम करण्याच्या कार्यपद्धतीमुळेच आज हे महाविद्यालय थोड्या कालावधीत नावारूपाला आले आहे. याचा आम्हाला सार्थ अभिमान आहे. सर्व प्रशासकीय कामकाजासाठी प्राचार्य व संस्थाचालकांचे मिळणारे मार्गदर्शन व सहकार्याबद्दल आम्ही त्यांचे कृतज्ञ आहोत.

श्री. गोरक्षनाथ पानसरे
कार्यालय अधीक्षक

मराठी विभाग

सुंदर सृष्टी, सुंदर मानव, सुंदर जीवन सारे ।
सद्भावाच्या पर्जन्याने बहरून टाकू वारे ॥
मानव जीवन हे विकसूया । भय चिंता सारे सोडूनिया ॥
इतरां जगवून स्वतः जगू या ।

क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले

अनुक्रमणिका

अ.नं.	गद्य / पद्य	लेखक	पृष्ठ क्र.
१	मृगजळ...	रोहम प्रतिभा राजेंद्र	१७
२	वेळ	टिभे राधिका राजेंद्र	१८
३	मनातले...	थोरात सारिका नामदेव	१८
४	लक्षात ठेवा	गिरी सागर सोमनाथ	१९
५	स्त्री	दिपाली विकास काठे	१९
६	मैत्री	टिभे राधिका राजेंद्र	२०
७	यश	टिभे राधिका राजेंद्र	२०
८	आई-बाबा	टिभे राधिका राजेंद्र	२०
९	ती फक्त आईच	टिभे राधिका राजेंद्र	२०
१०	लढाई जीवनाची	सानप संकेत तुकाराम	२०
११	फौजी	वर्षे प्रियंका दत्तू	२१
१२	ती दिसली....	दाते संकेत बाबाजी	२१
१३	मैत्रिणी	जोवराम तेजश्री	२१
१४	जीवन कसं जगाव	खेडकर हर्षदा शशिकांत	२२
१५	जमवून बघ	जोंधळे प्रसाद बाळासाहेब	२२
१६	वाट बघतो मी तुझी	उगले निलेश	२२
१७	चेहरा	खेडकर हर्षदा शशिकांत	२२
१८	भेटाया तुला यायचं होतं	प्रशांत त्रिंबक गायकवाड	२३
१९	आयुष्य	गाडेकर प्रियंका अनिल	२३
२०	आई	एरंडे सुजाता बाळासाहेब	२३
२१	जिवलग मैत्रिण	लावरे काजल रमेश	२३
२२	शिक्षण : काळाची गरज	लावरे काजल रमेश	२४

अनुक्रमणिका

अ.नं.	गद्य / पद्य	लेखक	पृष्ठ क्र.
२३	मी..	शुभन दिनकर शिंदे	२४
२४	मानवता हाच खरा धर्म	कुदळ प्रतिक्षा चांगदेव	२५
२५	युवा पिढी	अमोल मिलिंद उगले	२६
२६	पुर्वीची खेडी आणि आजची खेडी...	रहाणे प्रतिभा गोविंद	२७
२७	लिहिता लिहिता..	कांडेकर ऋतुजा गोरक्षनाथ	२७
२८	वेळ	गाडेकर प्रियंका अनिल	२७
२९	Soft Skill Development	भागवत जयश्री कैलास	२८
३०	स्त्री चे अस्तित्व	दिघे मनोज	२९
३१	लेक वाचवा देश घडवा	सागर सुषमा मोहन	३०
३२	वेडं मन	किरण गोर्डे	३०
३३	शाळा	जोंधळे प्रसाद बाळासाहेब	३०
३४	कन्यादान	आरसिद्ध राजश्री गणेश	३१
३५	बाबा...	सरोदे सुरेखा सुभाष	३१
३६	मुलांवरच्या प्रेमापोटी	गुंड कांचन	३२
३७	आई तू मला कधी भेटशील	कसार प्रमिला पंढरीनाथ	३३
३७	मदनलाल धिंग्रा	सागर सुषमा मोहन	३४
३९	विवेक	शुभम शिंदे पाटील	३५
४०	असे का व्हायचे कधी कळलेच नाही	काकड प्रतिक्षा त्र्यंबक	३६
४१	खरच ते दिवस किती छान होते...	थोरात प्राजक्ता अशोक	३६
४२	रंगींगच्या विकृतीला बळी पडू नका	प्रा. तुळशीराम जाधव	३७

मृगजळ...

आपण कोणाच्या तरी प्रेमात पडावे आणि आपल्यासाठी प्रेमात कुणीतरी पडावे. असे विशिष्ट वयात बहुतेकांना वाटून जाते या वाटण्याला काहीतरी अर्थ असतो. पण एखाद्या अवघड संस्कृत श्लोकासारखा तो अर्थ लावावा लागतो. त्यासाठी 'विचार' हा प्रकाशासारखा असतो, त्याच्यात एका प्रकारची स्पष्टता असते, पण प्रेमाला अंधुकतेचे आकर्षण वाटते. अस्सल प्रेम कोणाला दिसू नये, कळू नये, त्यात कोणी वाटेकरी होऊ नये, असे तरुण वयाच्या तुम्हा-आम्हासारख्या विद्यार्थ्यांना वाटते. वडिलधाऱ्यांना खडतर जीवन अनुभवल्यामुळे प्रत्येक गोष्ट तराजूने जोखण्याची सवय लागते प्रेमाचा पंचनामा केल्याशिवाय त्यांना राहवत नाही. या वयसापेक्षवृत्तीपेक्षा दोन पिढ्यात ताण निर्माण होण्याची शक्यता असते.

पोरवयात प्रेम केल्यामुळे विधायक गोष्टी उत्कटतेने व तत्परतेने पार पाडण्याची क्षमता वाढणारच असेल, तर त्या प्रेमाचे अवमुल्यन करू नये पण त्यामुळे अभ्यासावरचे, व्यायामावरचे, सामाजिक बांधिलकी वरचे लक्ष उडून जाणार असेल, स्वभावात तिरसटपणा येणार असेल, आई वडिलांविषयी तुच्छता वाढीस लागणार असेल, संवादातले सारस्य कमी होणार असेल, संपूर्ण वेळ स्वप्नरंजनात जात असेल तर ते प्रेम तपासून घ्यावे लागेल. प्रसंगी आक्षेपार्ह ही मानावे लागेल.

खरे प्रेम हे करीत असताना खोटे बोलण्याची वेळ येत नाही. हे प्रेम झाडाला फुटलेला नव्या फांदीप्रमाणे असते. अगोदरच्या फांद्यांना त्रास न होता. नवी फांदी फुटते व वाढते त्याप्रमाणे आपल्या जीवनात अगोदर आलेली माणसे न गमवता मूळची नाती न तोडता समन्वयाच्या वाटेने रमतगमत चालते ते खरे प्रेम; उत्साह, आनंद, प्रसन्नता, समतोल, संवाद, कर्तव्यदक्षता या जीवनमूल्यांच्या संवर्धनास असे प्रेम सहाय्यभूत ठरते. अशा प्रेमाच्या अभिव्यक्तीला निर्मळ सामाजिक वातावरण लाभते. कर्मठपणाच्या खाईत कोमल भावनांचा बळी देणे, हे भलेपण नाही. कपाळावर आठ्यापाडून जगावर संशय घेत जगणे याला तप म्हणत नाही. याउलट जीवनाच्या आनंदाचा आलेख चढता-वाढता राहिल अशा जीवनशैलीचा अंगीकार करून जगणे यातच खरी सार्थकता आहे. प्रेम हा त्या शैलीचा एक भाग आहे. प्रेमाविषयीचे चिंतन करता यावे यासाठी थोडी एकाग्रता व एकांत लागतो हे खरे आहे; पण हा एकांत मानवला नाही तर व्यर्थ स्वप्नाचे धुके पसरू लागते. आणि विचाराचा सूर्य

दिसेनासा होतो. यावर्षी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी Soft Skill Development Programme चे आयोजन केले होते. त्यात विद्यार्थ्यांना ध्येयवादी दृष्टीकोन (Goal Setting) ठेवण्याचे तंत्र सांगितले. प्रत्येक महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांचे ध्येय ठरलेले असते हे त्यांच्यात बसल्यावर समजून येते. कारण मी ही त्यांच्यापैकीच एक आहे. 'काय ध्येय ठरवलेले असते.?' काय ध्येय असते? तर कट्ट्यावर बसायचे, मोबाईलचे नवीन? गाणे वाजवायचे Whats App वर आलेल्या मॅसेजला Reply द्यायचा आणि Facebook वरचे नवे चेहरे बघत हिंडायचे. आणि Like's द्यायचे. म्हणतातना! प्रेम आंधळ असतं!! कदाचित ते खरंही असू शकतं. अशी उदाहरणही पहायला, ऐकायला मिळतात. प्रेम हा एक आशावाद असतो. दोन मनांचे मिलन असते, प्रेमात भावना असतात, एकमेकांच्या... फुलपाखरांप्रमाणे जपलेले एक पवित्र बंधन असते काही तरुण-तरुणी पैशाच्या मागे लागून खोट-खोट प्रेम करतात आणि त्याची/तिची श्रीमंती बघून. महाविद्यालयामध्ये या गोष्टी सर्रास नजरेत पडतात. मन अगदी पेटून उठतं भावनांचा अक्षरशः चुराडा होतो. आजकाल निसर्गरम्य पर्यटनस्थळांच्या वाटेवरून उदा. (लोणावळा, खंडाळा, शिर्डी, महाबळेश्वर इ.) जाणारी मुले-मुली पाहिली म्हणजे गंमत वाटते एखादं चित्रपट दृश्य गाणं आठवत, त्याच्या तालावर नाचत ती हुंदडत असतात. प्रेम करणं हे काही वाईट नाही; पण प्रेमाचा अर्थ आधी नीट कळायला हवा. बाहेरील आकर्षणाला प्रेम समजून फसत असतात. कुणी प्रेमसाठी आमिषही दाखवतं, पैशाच, सुंदर मनोहरी स्वप्नांचं, आणि भारी भारी मोबाईलचं सुद्धा. आणि नेमक्या याच प्रलोभनांना मुल-मुली बळी पडतात. हे प्रेम नसतं. वृत्ती स्वातंत्र्य नसतं, ही भावयात्रा नसते, विकार विवशतेतून उद्भवलेलं आराजक असतं.

विशिष्ट वयात 'विषयसुख'माणसाला प्रीय असतं, नाना प्रकारची रम्य रूपे धारण करून मनाचे दार ते ठोठावीत असतं. कुणीतरी विशिष्ट व्यक्तीचं प्रेम आपल्याला सुख देईल अस वाटू लागतं. त्या व्यक्तीच्या दर्शनात आठवणी हे सुख दिर्घकाळ आजन्म असेच, राहिल आणि रहावे असे वाटते. या मनाच्या खेळामध्ये सदैव तुझाच, केवळ तुझीच Forever and more a day more yours.... असे लिहण्याचा मोह होतो. नंतर त्या सुखाला सगुणता प्राप्त होऊन जाते असे क्षण येतात आणि जातात. हुरहूर तळमळ आणि तगमग फक्त मागे उरते. जे

सुख अनुभवल्यानंतर अव्यक्त आनंदाचा परिमल मागे उरत नाही, त्या सुखाची पातळी खालची मानावी लागेल. ज्याची पुनरावृत्ती घडूनही त्याला योग्यता प्राप्त होत नाही, असा कालांतराने एक प्रकारची क्षीणता आणे भावनांत मग होणारा एक मनोव्यापार म्हणून त्याच्याकडे पहावे लागेल.

सफल प्रेम हे फळासारखे असते. फळ हळूहळू पीकत जाते, पक्क होत जाते. त्याची साल तीच राहते आतला गाभाही तोच राहतो. आतली बी आणि गर दोन्ही तसेच राहतात. पण या सर्व घटकांची चव आणि रंग यात विशिष्ट फरक पडत जातो. सफल प्रेमात नेमकं हेच घडतं. आपले आई-वडील, अभ्यास, राष्ट्रभावना, अध्यात्मिकता खेळ, छंद ही व्यक्तिमत्त्वाची सगळी अंगे अभंग राहून अधिक सुंदर व अर्थपूर्ण होतात. अशा प्रेमाला तर उद्देशून म्हटले नसेल ना की,

“क्षण एक पुरे प्रेमाचा,
वर्षाव घडो मरणांचा।”

अशा प्रेमांच्या एका क्षणात अनेक युगांचे ऐश्वर्य सामावलेले असते. याच प्रेमाची अभिव्यक्ती करताना एखादा महाकवी पृथ्वीचे प्रेमगीत लिहून प्रेमाच्या स्वर्गात प्रवेश करतो आणि म्हणतो -

“प्रेम कर भिल्लासारखं,
बाणावरती खोचलेलं,
मातीमध्ये उगवून सुद्धा
नभापर्यंत पोहचलेलं.”

तर दुसरा एखादा प्रतिभावंत कवी आग्रह धरतो की,
'प्रेमाच्या गावा जावे'

मग मलाही वाटतं की, आपणही प्रेम करावं आणि प्रत्येक क्षण जपावा. युगानुयुगे अगदी अनंतापर्यंत आपणही जावसं वाटतं कवीच्या आग्रहाप्रमाणेच प्रेमाच्या गावाला !

रोहम प्रतिभा दामोदर
T.Y. B.Com

वेळ

वेळ ही एखाद्या नदीप्रमाणे असते त्याच पाण्याला आपण दोनदा स्पर्श करू शकत नाही कारण.... एकदा स्पर्श केलेला प्रवाह परत कधीच मागे येत नाही.

तिभे राधिका राजेंद्र
S.Y. B.C.A.

मनातले....

लग्नाला आलेली दादाची मेहुणी मला खूप आवडली होती. पाठीमागे फिरता फिरता तिच्या ती किती सुंदर आहे, जाणीव झाली होती पाहिल्यावरच तिला कळाले होते ही वहिनीपेक्षा नितांत सुंदर आहे आयुष्यात चुकून आलेली ही सुंदर पहाट आहे. पंगतीमध्ये जेवतांना तिला मला ती सोडून कुणी दिसतच नव्हते मी बरोबर का वाढत नाही सहकाऱ्यांना माझ्या कळाले होते दादाच्या मेहुणीला दुसऱ्या दिवशी फिरायला घेऊन गेलो सूर्य डुंबला तरी....संध्याकाळ टाळायला गेलो मेहुणी आहे म्हणून कुणीही तिला चिडवलेल मला आवडत नव्हतं ती कुणाची खाजगी प्रॉपटी नाही मनोमन पटत होत, दोन दिवसांची पाहुणी ती असंख्य आठवणी देऊन गेली. दुसऱ्या वेळी येतांना पत्रिका मात्र घेऊन आली. तिच्या हातात पत्रिका पाहिल्यावर सगळ्या देवांवरचा विश्वास उडाला देवांना इंद्रा सकट सगळ्यांची लफडी चालली माझ्याच प्रेमाला का खडा अडकला तिने पत्रिका देऊन ती पूर्वीसारखीच हसली हसून ती गेली मात्र.... आग हृदयात लागली दादा वहिणी सर्वजन लग्नाच्या तयारीत होते लग्नाची घाई गर्दी करून मला मात्र वेडावत होते आई जवळ जाऊन मी लग्न करणार नाही, ठामपणे सांगितले मुलगी बघायचं सोडून द्या मी माझं आयुष्य मागीतलं सगळे जण माझ्याकडे बघून सारखे हसत होते पत्रिका उघडून बघितल्यावर माझीच धांदल उडाली होती पत्रिकेमध्ये माझ्या सोबत तिचे नाव होते मला अंधारात ठेवून सगळ्यांनी उल्लू बनविले होते.

थोरात सारिका नामदेव
S.Y. B.Com.

लक्षात ठेवा

कोणाच्याही इतक्याही जवळ जावू नये की,
आपल्याला व त्याला एकमेकांची सवय व्हावी
तडकलेच जर हृदय कधी
तर पुन्हा जोडतांना असह्य वेदना व्हावी.
डायरीत कुणाचे नाव इतकेही लिहू नये
की पानांना ते जड व्हावे
आणि अचानक एकदिवस त्या नावाचे
डायरीत येणंच बंद व्हावे
स्वप्नात कुणाला असेही बघू नये की,
आधाराला त्याचे हात असावेत
तुटलेच तर स्वप्न अचानक
हातात आपल्या काहीच नसावे
कुणालाही इतका वेळ देऊ नये की
आपल्या क्षणां-क्षणांवर त्याचा अधिकार व्हावा
एक दिवस आरशासमोर आपणांस
आपलाच चेहरा पोरका व्हावा
कुणाचीही इतकी ओढ नसावी की
पदोपदी त्याची वाट बघावी
आणि त्याची वाट बघता बघता
आपलीच दिशा हीन व्हावी
कुणाचेही इतके ऐकू नये की
आपल्या कानात सतत त्याच्या शब्दांचा
घुमनाव व्हावा अन, मग आपल्याच
ओठांतून मात्र त्याच्याच शब्दांचा वापर व्हावा
कुणालाही इतके माझे म्हणू नये की,
त्याचे मी पण आपणच विसरून जावे
त्या संध्रमाने त्याने आपल्यालाच
ठेच देऊन जागे करावे.
खरचं खुपच त्रास होतो.

गिरी सागर सोमनाथ
T.Y.B.A.

स्त्री...

ती कुणाच्या अध्यातही नव्हती.
ती कुणाच्या मध्यातही नव्हती.
पण, का वेळोवेळी तिची
कुचंबणा होत होती ?
न केलेल्या गुन्हांची शिक्षा तिला
का म्हणून मिळत होती ?
का ? ती एक स्त्री म्हणून तिला
अशी वर्तणुक मिळत होती.
तिच्या हृदयात एक ज्योत
भडकू लागली होती
विद्रोहाची खरी भूमिका आता ।
तिने घेतली होती ॥
तिच्या जगण्याची खरी आता
सुरूवात झाली होती ।
तळपत्या तलवारीला आता
धार आली होती ।
तिची तक्रार कुणाशीही नव्हती ।
परिस्थिती आजची कालची नाही
तर न जाणे कित्येक जन्माची होती ॥
अंधारातही शोध घेणाऱ्या उजेडाची होती.
बेधुंद नशा तिच्या मनावर चढली होती ।
आता मात्र काही केल्या
माघार ती घेणार नव्हती ।
स्वअस्तित्वाने ती माता प्रत्येक क्षणी
स्वतःला नव्याने शोधणार होती
साथ तिला मन, मनगट आणि
मेंदुने बनविलेल्या शिक्षणाची होती ॥

दिपाली विलास काठे

मैत्री

सागराचे पाणी कधी आटणार नाही
मनाची आठवण कधी मिटणार नाही
एका जन्माचे हजार जन्म झाले तरी
तुझी आणि माझी मैत्री कधी तुटणार नाही ..

यश

यश मिळवायचे म्हटल्यावर
प्रयत्नांचा हिशोब नसतो,
वेळ किती गेला याचा विचार नसतो
जिद्द व चिकाटी असल्यावर प्रयत्नांचा
त्रास नसतो.
रात्रीचा दिवस करुन जो अभ्यास करतो
तोच यशस्वी ठरतो!

आई बाबा

आईने बनवलं, बाबांनी घडवलं
आईने ओळख करुन दिली
बाबांनी शब्दांचा अर्थ समजवला
आईने विचार दिले
बाबांनी स्वातंत्र्य दिले
आईने भक्ती शिकवली
बाबांनी वृत्ती शिकवली
आईने जिंकण्याची नीती दिली
बाबांनी लढण्याची शक्ती दिली
त्यांच्या या परिश्रमामुळे
यश माझ्या हाती आहे.

संग्राहक

टिभे राधिका राजेंद्र

S.Y. B.C.A.

लढाई जीवनाची

फुलांनी अपेक्षा केली का कधी काट्यांकडून
आधाराची
जमिनीने कधी वाट पाहिली का आभाळाच्या
सावलीची
समुद्राला वाटली का कधी भीती समुद्राच्या
पाण्याची
कधी वाऱ्याने संगत धरली का, पाचोळ्याची
अशीच लढाई आहे आपल्या जीवनाची
फक्त जिद्द हवी लढून जिंकण्याची

टिभे राधिका राजेंद्र

S.Y. B.C.A.

ती फक्त आईच

सकाळी दोन धपाटे घालुन उठवते ती आई.
उठल्यावर आवडता नाश्तासमोर मांडते ती आई,
नाश्ता नाही होत तोच डब्याची चिंता सुरु करते
ती फक्त आईच असते.
काय करीन ते घेऊन जा म्हणताना सगळ
आवडीचे करते ती आई,
पदराला हात पुसून सांभाळून जा म्हणते ती आई,
परतीची आतुरतेने वाट बघत असते ती आई,
आपण झोपत नाही तोवर जागी असते
ती आई आणि जिच्याशिवाय आपले
आयुष्य अपूर्ण असते ती फक्त आईच.

सानप संकेत तुकाराम

“फौजी”

देशाची शान, आधारस्तंभ, देशाचा अभिमान असतो हा फौजी. हा नसता ना तर देशच नसता. आपण सहज बोलून जातो ना कधी-कधी की, “आमीं वाल्यांची मज्जा असते, त्यांना सगळे फुकट मिळते. तो जे काही करतो ते पगारासाठी करतो” पण परिस्थिती खूप वेगळी असते आपल्या हाताला जर एक सेकंद बर्फाचा

स्पर्श झाला. तरी आपण लगेच हात मागे घेतो. पण हा फौजी मायनस डिग्री मध्येही सियाचीन सारख्या ठिकाणी वर्ष-वर्ष काढतो.

उन्हाळ्यात दहा मिनिटे आपण जर उन्हात उभे राहिलो तर काय होते जीवाचे हे सांगायला नको... पण हा फौजी राजस्थान सारख्या वाळवंटात वर्ष-वर्ष लढत असतो.

पावसाळ्यात थोडेसे पाणी बघितले तर बापरे ! किती पाणी ! असे पटकन तोंडातून निघते पण हा फौजी सतत पावसाळा असणाऱ्या ठिकाणी लढत असतो. त्याला नसते कुटुंब? त्याला नसते सुख? पण हा फौजी आपल्या भारतमातेसाठी सगळे आयुष्य पणाला लावतो. आपल्या कोटीच्या लोकसंख्येचा तो जीव वाचवतो.

पण आपण थोडासा आदर घायलाही टिंगल उडवतो. आपण वर्षातून दोन वेळा देश समारंभ साजरा करतो. पण हा फौजी वर्षभर झेंड्यासाठी जगतो, आणि त्याच्यासाठीच मरतो. आपल्या फौजीलाही सण-समारंभ साजरे करावेसे वाटतात पण हा फौजी सगळे काही शत्रू सोबत बंदुकीच्या गोळ्या खाऊन साजरे करतो. आपण जिथे राहातो ती जागा खूप सुरक्षित असते पण हा फौजी जिथे राहातो; ती जागा शत्रूंनी भरलेली असते. आपला शेतकरी एक वेळी संप करू शकतो; पण या फौजीने जर संप केला तर देशच संपेल....

देशासाठी जीव देण म्हणजे त्याला त्याचा अभिमान वाटतो.

वर्षे प्रियंका दत्त

S.Y. B.A.

ती दिसली....

भिजलेल्या डोळ्यातून आज शब्द मनात उतरले तिला पाहता क्षणीच डोळ्यातून अश्रू बरसले तिचीच आस धरून आयुष्यात मी बिखरलो नसताना ती जवळ, जगणेही मी विसरलो तिचीच वाट पाहत, पापण्या माझ्या पाणवल्या सावळ्या डोळ्यातून या, आभाळा सारख्या बरसल्या खूप काही म्हणायचं होत, शब्द माझे आतुरलेले मुखातून न उमटता डोळ्यातून उमटलेले म्हटलं जवळ जाऊन तिच्याशी थोडं बोलवं तिच्या आठवणीसंगे जगतो, तिलाही थोडं कळावं तिच्या आठवणींची ओंजळ तशीच भरून ठेवलेली एकही क्षण न सांडवता जीवापाड मी जपलेली कंठ आज दाटून आला तिला समोर पाहून बरंच काही बोलायचं होतं, मनात गेले शब्द राहून... इतक्यात तिने पाहिले मला डोळ्यातून अश्रू ढाळत अनेक प्रश्नांची उत्तरं मिळाली, मलाही न कळतं नव्हती ती आज माझी, झाली दुसऱ्या कोणाची रेशमगाठी तुटल्या आमच्या, राहिली आस सदैव या वेड्या मनाची !!!

दाते संकेत बाबाजी

S.Y.B.C.A.

मैत्रिणी...

मैत्रिणी या अशाच असतात

पाखरासारख्या कुठून तरी उडत उडत येतात मनामध्ये हळव्या प्रेमाच घरटं बनवितात सुख दुःखाची गाणी गुणगुणतात एके दिवशी अशाच उडून जातात. पण त्या प्रेमाच्या धाग्याचं घरटं शेवटपर्यंत घर करून राहतात यालाच म्हणतात Best Friendship

जीवराज तेजश्री

F.Y. B.B.A.

जीवन कसं जगाव

जीवन कस जगावं
काळजावर दुःखाचा पर्वत ठेवूनही
कुणासाठी झीजावं,
जीवन असं जगाव.
डोळ्यात आसवांचा समुद्र असतानाही
ओठांना कुणासाठी तरी हसत ठेवावं
जीवनाच्या वाटेवर चालताना
कुणाचा तरी आधार बनावं,
जीवन अस जगाव.
सतत सुगंधीत राहताना
कुणासाठी तरी निर्माल्य बनाव
जीवन अस जगावं.
माणूस म्हणून जगाताना
कुणासाठी तरी जीवन अर्पण करावं
जीवन असं जगावं.

खेडकर हर्षदा शशिकांत
S.Y.B.A (A)

जमवून बघ

जन्माला आला आहेस
थोंडं जगून बघ
जीवनात दुःख खूप आहे
थोडं सोसून बघ !
चिमुटभर दुःखाने कोसळूनकोस
दुःखाचे पहाड चढून बघ !
यशाची चव चाखून बघ
अपयश येतं, निरखून बघ
डाव मांडणं सोपं असतं
थोडं खेळून बघ !
घरटं बांधणं सोपं असतं
थोडी मेहनत करून बघ !
जगण कठीण असतं, मरणं सोपं असतं
दोन्हीतल्या वेदना झेलून बघ !
जीणं-मरणं एक कोडं असतं
जाता-जात एवढं सोडवून बघ !

जोंधळे प्रसाद बाळासाहेब T.Y. B.Sc.

वाट बघतो मी तुझी

वाट बघतो मी त्या दिवसाची
कधी बघशील माझ्याकडे प्रेमाने
वाट बघतो मी त्या वाटेवर, कधी तू येत नाही
बघतो वळून सारखा मागे
दिसशील का कधी....
वाट बघतो मी ती कळी उमलण्याची
जी कधी फुलणार नाही मजसाठी
वाट पाहतो मी तुझी...
दिलेस शब्द तू माझ्या ह्या प्रेमाला
जे दडले होते कुठेतरी मनात माझ्या
जे कधी तू ऐकतच नाही
हे शब्द मी बोलले मला, नाही होणार तू माझी
वाट बघतो मी तुझी...
वाट बघतो मी कधी विसरेन तुला
पण प्रयत्न करतो जेव्हा तुला विसरण्याचा
आठवण येते खूप तुझी
ही आठवण ही आहे खूप जुलमी
जी आणते डोळ्यात पाणी
कारण वाट बघतो मी तुझी....

उगले निलेश
F.Y.B.Com

चेहरा

मी एक चेहरा पाहिला आहे
तो जितका सुंदर आहे, तितकाच भावूक आहे
तो इतका आनंदी आणि तेजस्वी आहे की
संपूर्ण काळोखात सुद्धा त्याची प्रभा फाकेल
कारण तो चेहरा स्वतःच आनंदरूप आहे
तो माझ्या दृष्टीस पडला, हे माझे भाग्य होय
पण माझ्या हा आनंद इतरांना मिळेलच असे नाही
हा चेहरा ज्या स्त्रीचा आहे,
ती माझी आई आहे .

खेडकर हर्षदा शशिकांत
S.Y.B.A (A)

भेटायां तुला यायचं होतं

भेटायां तुला यायचं होत
गाडीवर बसून न्यायचं होतं
केसात दिसलं गुलाबी फूल
उडाली ओढणी पडली भूलं
परिधान केला हा ड्रेस ही भारी
ड्रेसला तिच्या डिझाइन सारी
तुझा साथीदार व्हायचं होतं
गाडीवर बसून न्यायचं होतं
फिरायला सोबत जायचं होतं
नौकेत तिला बसवायचं होतं
पती होऊन यायचं होतं
गाडीवर बसून न्यायचं होतं
भेटाया तूला यायचं होतं
भेटाया तुला यायचं होतं

प्रशांत त्रिंबक काकड
T.Y.B.Com

आयुष्य

हरणारे नेहमीच हरत नाही...
जिंकणारे नेहमीच जिंकत नाहीत....
हरणारे ही कधी कधी असे उडतात
की पुन्हा जमिनीवर उतरत नाहीत.
आणि जिंकणारे कधी कधी असे आपटतात
की पुन्हा उडायचे स्वप्नही पाहत नाहीत...
माणसं बदलतात पण आयुष्य कुणासाठीही
थांबत नाही
बदल हेच आयुष्य असतं, हे बऱ्याच जणांना
शेवटपर्यंत कळत नाही...

गाडेकर प्रियंका अनिल
F.Y. B.Sc.

आई...

कोणत्या शब्दांत सांगू आई
तू माझ्यासाठी काय आहेस... ?
भुकेल्या जिवाचा मायेचा घास तू वेदनेनंतरची...
माझी पहिली हाक तू
अन माझा प्रगाढ विश्वास तू
हृदयाच्या स्पंदनातील माझा
प्रत्येक श्वास तू.... ॥१॥
जीवनातील माझ्या सुखाची बाग तू
अधीमधी रागात सूर्याची आग तू
अंधारालाही दूर करणारा प्रकाश तू
माझी मायेची धरती अन छायांचं
आकाश तू ... ॥२॥
मायेच्या पावसाचा ओलावा तू
जीवनातील सुखाचा गारवा तू
आई, दुधरूपी अमृताचा गोडवा तू
अन शेवटच्या क्षणाक्षणापर्यंतचा कुशीतील
विसावा तू ... ॥३॥

एरंडे सुजाता बाळासाहेब
F.Y. B.C.A.

जिवलग मैत्रिण

शब्द फार असतात
पण अर्थपूर्ण एखादाच तुझ्यासारखाच...
फुल खूप असतात
पण गुलाब एकच असतो तुझ्यासारखा....
सूर सात असतात
पण जमतो एखादाच तुझ्यासारखा....
मैत्रीणी अनेक असतात
पण त्यात एकच असते फक्त तुझ्यासारखी....

लावरे काजल रमेश
F.Y.B.A

शिक्षण: काळाची गरज

आज आपल्यासारख्या सर्वसामान्य माणसाला २१ व्या शतकात जगायचे असेल तर अत्यंत महत्वाची काळाची गरज म्हणजे शिक्षण होय. गांधीजींच्या मते, शिक्षण म्हणजे शरीर, मन आणि आत्मा यांचा विकास होय. आज या स्पर्धात्मक युगात जगायचं असेल तर प्रथम शिक्षणाची गरज मनुष्याला अत्यंत आवश्यक आहे. कारण शिक्षणामुळेच व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास होतो.

म्हणतात की,

कायदा पाळा गतीचा काळ मागे लागला, थांबला तो संपला ।

या पंक्तीवरून शिक्षण ही आजच्या आधुनिक काळाची गरज आहे. असे स्पष्टपणे सिद्ध होते.

काजल रमेश लावरे

F.Y. B.A.

मी ...

सौंदर्यापेक्षा आवाजावर प्रेम करतो मी
स्वतःपेक्षा समाजाचा विचार करतो मी
काल भेटलेल्या मुलीपेक्षा जन्मदातेवर
या मायभुमीवर प्रेम करतो मी
दडवून ठेवलय सत्य जीवनाचं, या हृदयामध्ये
वेळ आली तेव्हा उफाळणार आहे बाहेर
मी पणाचा गर्व नाही, या काळजात प्रेमाची लाट आहे
चारचौघे घालतात रामराम मला हाच माझा थाट आहे
छंद नाही माझे लागलेले भलतेच वेड आहे
वाचल्याशिवाय वाचणार नाही हे नक्कीच ठाऊक आहे
भेटेल त्याला ज्ञान पाजतो मी
जणू हा माझा पेशाच आहे
घरची नाय पण मनाची श्रीमंती भरपूर आहे
तोंडातून बाहेर पडणारा शब्द न शब्द
ही वाणीच माझी खरी दौलत आहे
माफ करा मला स्वभावात बदल शक्य नाही
माझा आहे तसाच स्वीकार करा
लेखणीवर विश्वास आहे माझा घात कधी करणार नाही
वाणी सुद्धा साथ देते तिला
अतूट बंधन त्यांच जूळवून टाकलय मी
लेखणीतून राज्य करतो लोकांच्या मनावर
मुलं प्रेम करतात मुलींवर, माझ प्रेम आहे लेखणीवर
हाती आल्याक्षणी शब्द आपोआप सुचत जातात
लोक म्हणत्यात येड लागलय तुला येड लागलय मला.
शहानाच कधी होतो मी
खुशाल म्हणत्या येड लागलय तुला
बहुतेक त्यांना माहीत नाही सांगून टाकतो आज
एखाद्या गोष्टीवर प्रभुत्व मिळवायच
असेल तर तिच्यासाठी येडच व्हाव लागतं.

शुभम दिनकर शिंदे - S.Y. B.A.

विद्येविना मती गेली, मतिविना नीती गेली, नीतीविना वित्त गेले. वित्तविना शुद्ध खचले. इतके अनर्थ एका अविद्येने केले ।। या महात्मा फुले यांच्या पंक्तीवरून शिक्षणाचे महत्व लक्षात येते. शिक्षण हे व्यक्ती, समाज, राष्ट्र, विश्व या सर्वांच्या विकासाचे व प्रगतीचे प्रमुख साधन आहे. शिक्षण म्हणजे काय? किंवा शिक्षण कसे असावे. याविषयी अनेक विचारवंत, समाजशास्त्रज्ञ, संत व राष्ट्रपुरुषांनी आपले मतप्रवाह मांडले आहेत. या सर्वांच्या मतांवरून असे स्पष्ट होते की, शिक्षण ही एक जिवनव्यापी प्रक्रिया आहे.

प्राथमिक ते उच्च सर्वोच्च शिक्षण घेतले म्हणजे शिक्षण झाले असा शिक्षणाचा मर्यादीत अर्थ घेतला जातो. मात्र शिक्षणाचा अर्थ एवढाच नाही तर शिक्षण हे व्यक्तीच्या जन्मापासून मृत्यूपर्यंत सतत चालत असते. महात्मा गांधीजींच्या मते शिक्षण हे पाळण्यापासून ते थडग्यापर्यंत चालते ते सातत्यपूर्ण असते. मनुष्य जीवनात वेगवेगळी अनेक कार्ये करीत असतो व या सर्व कार्यातून मिळणाऱ्या अनुभवातून काहीतरी नवीन शिकून त्याचा भविष्यात उपयोग करीत असतो.

साक्षर होणे किंवा वाचता-लिहिता येणे म्हणजे शिक्षण नव्हे तर शिक्षण हे व्यक्तीच्या आचार विचारांशी निगडीत असते. शिक्षणामुळे व्यक्तीच्या जिवनात समाज हीतात महत्वपूर्ण बदल झाला पाहिजे. तरच त्याला शिक्षण म्हणता येईल. वरीलप्रमाणे शिक्षणाचा विचार करता, शिक्षण कधीही संपत नाही म्हणूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात. 'शिका संघटित व्हा व संघर्ष करा.' या सर्वांमुळे शिक्षण ही काळाची गरज झाली आहे.

आजच्या काळात शिक्षणाशिवाय माणूस अपूर्ण आहे. शिक्षणातून तो आपले कोणतेही ध्येय स्वीकृत करू शकतो. आपले साध्य सिद्ध करू शकतो आजच्या आधुनिक काळात मानवी जिवनासाठी शिक्षण ही संजिवनी ठरली आहे. म्हणूनच माधव ज्यूलियन

मानवता धर्म हाच खरा धर्म

माणसाच्या परिचयाची सुरुवात जरी चेहऱ्याने होत असली तरी त्याची संपूर्ण ओळख वाणी, विचार आणि कर्मानेच होते. कोणी आपल्याला वाईट म्हणलं तर फारसं मनावर घेऊ नये. कारण, या जगात असा कोणीच नाही. ज्याला सगळे चांगले म्हणतील.

आजच्या युगातला मानव हा आपला धर्म व आपली ओळख यावरच जास्त विश्वास ठेवून जगत आहे. आजच्या मानवाचा धर्म हा त्याच्या बोलण्या व वागण्याने व त्याच्या कर्माने लक्षात येतो. मानव हा बुद्धीमान प्राणी आहे. परमेश्वराने मानवालाच बुद्धीमान प्राणी म्हणून ठरवले. इतर प्राणी पक्षांना वाणी नाही दिली कारण सर्वात हुशार प्राणी हा माणूस आहे.

परंतु आजच्या पिढीतील मानव हा धर्माविषयी एवढा विचार करतोय की जर आपल्या धर्माकडे कोणी बोट दाखवले किंवा यावर कोणी काही बोलले तर लगेच पेटुन उठतो. आणि लगेच संघर्षाला सुरुवात करतो. लगेच मोर्चा काढतो यावर एक सुंदर बोधकथा आहे.

'एक दिवस एक कावळा आणि त्याचा मुलगा झाडावर बसलेले होते. कावळ्याचा मुलगा वडिलांना म्हणाला "मी आजपर्यंत सगळ्या प्रकारचे मांस खाल्ले... पण दोन पायांच्या माणसांचे मांस कधीच खाल्ले नाही." त्यावर वडील कावळा म्हणाला "आजपर्यंत मी तीन वेळा माणसाचे मांस खाल्ले." मुलगा कावळा लगेच हट्ट करू लागला. वडील कावळा म्हणाला, "ठीक आहे मी जसे सांगेन तसे तुला करावे लागेन. ज्यामुळे आपल्याला खाणे मिळू शकेल." मुलगा कावळा होय म्हणाला.

त्यानंतर वडील कावळ्याने मुलाला एका जागी बसवले व तो उडून निघून गेला आणि परत येताना दोन मांसाचे तुकडे तोंडात घेवून आला एक तुकडा स्वःच्या तोंडात धरला व दुसरा तुकडा मुलाच्या तोंडात दिला. मग वडील कावळा म्हणाला हा तुकडा खाण्यासाठी नाही फेकण्यासाठी आहे. उद्या पर्यंत वाट बघ. तुला मांसच मांस खायला मिळेल आणि ते सुद्धा माणसाचे.

मुलाला हे काही कळले नाही की एका मांसाच्या तुकड्यावर मांसाचे ढीग कसे काय निर्माण होणार ? थोड्या वेळाने कावळ एक तुकडा घेऊन आकाशात

उडाला आणि त्याने तो तुकडा एक मंदिरात टाकला आणि परत येवून दुसरा तुकडा मशिजदीच्या आत टाकला. मग तो झाडावर येऊन बसला. थोड्याच वेळात सगळीकडे गलका झाला. नाही कुणाला कुणाचे ऐकू येत होते. नाही कोणी कोणाचे ऐकून घेत होते.

फक्त धर्म भावना विस्कळीत झाली होती. धर्माच्या नावाखाली रक्ताच्या चिळकांड्या उडत होत्या... आई, मुलगा, बहीण, भाऊ, वडील, काका, शेजारी, मित्र, असे कोणतेच नाते लक्षात न घेता फक्त धर्म लक्षात ठेवूनच एकमेकांवर वार चालू होते. आमच्या धर्माचा अपमान झाला त्याचा बदला घेतला पाहिजे असे म्हणत होते. आणि यात निरापराध मारले जात होते आणि या सर्व विस्कळीत झालेल्या वातावरणात फक्त दोन जीव सुटले होते ते म्हणजे झाडावरचे कावळे.

वडील कावळा म्हणाला माणुसकी हा धर्म सोडून ते नको त्या गोष्टी करत बसले आणि आपल्यासारखे कावळे त्यांचा फायदा घेवून जातात हे त्यांच्या लक्षात ही आले नाही. माणूस म्हणून जगण्यापेक्षा यांनी जात आणि धर्म यांचाच जास्त प्रचार केला आहे. आणि त्याचा गैरफायदा इतर तिसरे कोणी तरी घेवून गेले.'

माणूस हा खऱ्या अर्थाने सर्वात जास्त गोष्टी मध्ये पुढे आहे आणि ती जास्त प्रचलित आहे ती म्हणजे माणुसकी. माणूस हा त्याचा धर्माचे पालन करून सर्वच गोष्टी मध्ये पुढे आहे. शिवाय धर्माचा माणुस ही खरच खूप चांगली गोष्ट परमेश्वराने बनवली आहे परंतु देवाने मानसांना बनविले, पृथ्वीतलवार अवतार दिला, सर्वांची मदत करायला, एकमेकांना सहाय्य करायला. परमेश्वराने मानवाला जन्म दिला तर तो मानवता धर्म हा मानवामध्ये विश्वास, मित्रता, बंधुता, सहायता यासाठी सर्वांमध्ये प्रेमाची भवना असण्यासाठी निर्माण केला.

निसर्गामध्ये असलेल्या इतर सजीव सृष्टीला सांभाळण्यासाठी तीचे संवर्धन करण्यासाठी मानवाला जन्म दिला. प्राणी मात्रांना व इतर पशुपक्षांना संरक्षण देण्यासाठी देवाने मानवाला निर्माण केले.

परंतु मानवाने मानवता धर्म सोडून धर्माचा दुसराच अर्थ घेतला आणि सर्व घडीच विस्कळीत करून टाकली. आजची ही पीढी सर्व मानवता धर्म (जात) या प्रमाणेच जास्त विचार करते आहे. माणुसकी हा शब्द

विसरल्यासारखे वाटायला लागले आहे.

परंतु तरी देखील मानवता धर्म हाच खरा धर्म आहे. असे म्हणण्यात काहीच खोटे ठरणार नाहीत. कारण माणूस हा समाजशील प्राणी आहे. त्यामध्ये अनेक घटकांचा समावेश आहे. माणूस हा अजूनही इतरांची मदत करतो परंतु मनमोकळे पणाने नाही. ते परत कधी येते याचीच वाट पाहत असतो. माणुसकी हे नाते खूप अनमोल आहे. याचे मोल ज्याला कळते तोच माणूस खरा नशिबवान म्हणावा लागेल कारण या सजीव सृष्टीला चालवणारा एकच एक आहे तो म्हणजे मानव. कारण मानव हा खूप हुशार, चतुर व बुद्धिमान आहे. इतरांना मदत करण्यासाठी व प्राणी मात्रांना

जोपासण्यासाठी व गोरगरीबांची मदत करण्यासाठी मानवाचा जन्म झाला आहे. एकमेकांना सहाय्य करून आपली गरज भागवता येते. म्हणूनच तर मानवता हा धर्म हाच खरा धर्म.

रुळलेल्या वाटेने जाणारे बरेच असतात परंतु स्वतःची वाट निर्माण करणारा एखादाच असतो...

नशिबवान तर सर्वच असतात,
नशिबाला बदलणारा एखादाच असतो.
जिंकणारे बरेच असतात पण हरून जिंकणारा
एखादाच असतो !

कुदळ प्रतिक्षा चांगदेव

S.Y.B.A

युवापिढी

विवेकानंदांना विचारल गेलं की हा देश कोण बदलू शकत तर त्यांनी सहज उत्तर दिलं आणि सांगितलं की 'युवापिढी' या देशाला बदलवू शकते. का? अस उत्तर दिल काही माहित नाही कारण २१ व्या शतकातील तरुण आणि तरुणींचे लक्षण वेगळे दिसतेय अस वाटतय.

तरुण म्हणजे कुठल्याही गोष्टीत आणि अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवणारा, तरुण आम्ही बघितला आहे इतिहासात ते म्हणजे नेताजी, टिळक, भगतसिंग, राजगुरू, मंगलपांडे आणि इतकेच नाही तर स्वराज्य निर्माण करणारे शिवराय हे त्यातलेच. तर धर्मरक्षक संभाजी राजेही त्याला उपवाद नव्हतेच. मग त्यांचे नाव घेवून त्यांच्या जयंत्या साजरे करणारे तरुण आज असे का वागतात तेच कळत नाही.

आजही आपण पाहतो तरुणी तरुण सर्वच भरकटलेल्या अवस्थेत दिसताहेत. कुठेही रोडला भांडण, दंगली जाळपोळ यांच्यामध्ये आजचे तरुण सहभागी लगेच होतात. पण एखाद्या वेळेस महाविद्यालयात एखादे व्याख्यान ठेवले किंवा एखादा दुसराही कार्यक्रम किंवा जयंती असेल तर अशाप्रकारच्या कार्यक्रमात मुले-मुली जबरदस्तीने बसवावे लागतात. नाही बसले तर महाविद्यायाचं गेटही बंद करावं लागतं. हे कशामुळे? आजकालचे मुले-मुली नेमके कुठल्या विश्वात जगतात हेच कळत नाही, ह्या देशाला स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी अनेक प्रयत्न करावे लागले त्यासाठी अनेक वीरांनी बलिदानही दिले. हे सगळे माहित असताना आपण स्वातंत्र्यदिन, प्रजासत्ताक दिन, महापुरुषांच्या जयंत्या, पुण्यतिथी या कार्यक्रमाला जाणून बुजून गैरहजर राहतो. आणि जणू काही मी या देशात पाहुण्यासारखा वावरतो. असे दाखवतो हे नवलच आहे.

तरुण आणि तरुणींना भुरळ घालणारे सिनेमे

आणि सोशल मिडीया हेच असावेत असे वाटते. फार-फार प्रगती विज्ञानान केली. किंवा मोबाईल मुळे आपण अत्यंत जवळ आलो अस म्हणतो. परंतु आज तोच मिडीया, तोच मोबाईल एक समस्या म्हणून आपलं डोक खातोय. हा विषय म्हणजे एक भेडसवणारी समस्याच आहे. ज्या काळात मोबाईल नव्हते त्या कालखंडात माणसांना माणुसकी तरी बघायला मिळत होती. आज ते सगळ हिरावल्यासारख वाटत आहे.

लोकगीते, पारंपारिक गीते, आदिवासी नृत्य, पोवाडे, नाटके कुठे गेले कळतच नाही. आणि त्याची जागा चित्रपटांनी कधी घेतली हे ही कळत नाही तर चित्रपटांमधून घेण्यासारखं जरूर घ्याव. सैराटसारख्या चित्रपटातून कलाकारांची कला, प्रेम, नंतरच हत्याकांड, झालेला त्रास ह्या गोष्टी बारकाईने पहायला हव्यात पण तरुणांनी हे वेगळंच पाहिलं. आणि फक्त डी.जे. लावून 'झिंगाट वर थिरकायचं ठरवलं.'

मराठी आपली मातृभाषा बोलायलाही मस्त वाटते. परंतु आज मुलांच्या मुलींच्या डोक्यात त्या विचारांचे वीरांचे, साहित्यकांचे विचार ओठावर पाहिजे. तस दिसत नाहीच. पण आई-वहिणींचे नाव दिले गेलेलं गाण - 'शांताबाई', 'आला बाबुराव' ह्या गाण्यांवर बेभान होवून नाचणारी मुलं यांच्याकडून पुढील पिढीने तर काय आदर्श घ्यायचा. म्हणूनच आज छोटा मुलगाही कविता म्हणण्याऐवजी म्हणतो 'बाई वाड्यावर या' हे गीत त्याच्या ओठावर दिसते. मग उभा राहतो अस्मितेचा प्रश्न?

भारतासमोर आजही अनेक प्रश्न उभे आहेत. ते म्हणजे आपले तरुण दिशाहिन झालेले दिसताहेत.

अमोल मिलिंद उगले T.Y. B.Com

पुर्वीची खेडी आणि आजची खेडी ग्रामीण विकासाचं योगदान कुणाचं ?

पुर्वी आपल्या गावाकडे शाळा, दुकाने मंदिरे असं काहीच नव्हतं, गावाला जायला रस्तेही नीट नव्हते, असल्याचं तर त्या

असायच्या पायवाटा, त्या पायवाटांमधून उड्या मारत मारत खेळत घरी जाणारी पोरं...!

आज मात्र गावाचं चित्र बदलले. स्वप्नातील गावे रस्ते, मंदिरे आज वास्तवात दिसतात. गावात छान रस्ते झालेत शहरांसारख्या स्कूल बस गावाकडे धावू लागल्यात. शाळा, मंदिरपरिसर, दुकाने यांनी परिसर दणाणून निघालाय. सकाळचा सुर्योदय, झुंजू-मूंजू होणारी पहाट आजही आनंद देऊन जाते. आज गावात विकास आणि प्रगती झपाट्याचं होत आहे. पण आपुलकी नि माया आजही तेवढ्याच प्रमाणात आहे कारण-

'मला माझ्या आई-वडिलांनी रानाबरोबर माणसं पेरायला शिकविली आज रानात पीक उगवत नाही पण माणुसकी मात्र माणसांमध्ये खूप प्रमाणात उगवली.'

वाढत्या जागतिकीकरणात शहरांनी प्रगती बरोबर प्रदुषण केलं. पण गावात आजही प्रदुषणाचे स्रोत खूपच कमी आहेत दोन्यात गुंफणाच्या फुलांची माळ झाली. माळ बनवतांना एका फुलाची किंमत काय आहे हे जसे कळते अगदी त्याचप्रमाणे भारत महासत्ता होण्यासाठी खेड्यांचे म्हणजेच ग्रामीण भागाचे योगदान महत्वपूर्ण

आहे.

जर बदल घडवायचा असेल तर त्या बदलाची सुरुवात स्वतःपासून करूया, खेड्यांना आणखी समृद्ध बनवूया....!
पुर्वीचा काळ आणि आजचा काळ यात खूपच तफावत आहे. जुन्या काही गोष्टी गेल्या पण प्रगती मात्र नव्याने होत आहे. आज भारतात शहरांपेक्षा ग्रामीण भाग तुलनेत जास्त विकसित आहे. सुविधा नसतानाही लोक खुशीत जगत आहेत. परिवर्तन हा समाजचा नियम आहे आणि त्यामुळे बदल घडत आहेत.

ग्रामीण विकासाच्या बदलासाठी समाजातील प्रत्येक घटकाचा सिंहाचा खारीचा वाटा नक्कीच आहे. मग सिंहावलोकन करू या ! आणखी विकास घडवू या !!

ग्रामीण चित्र आणि वास्तव्य

गाव आणि शहर अशी तुलना नाही करायची, जे आहे ते चांगलेच आहे, असं मनात ठेवून प्रगती करायची....!

बदलणाऱ्या गावांचे चित्र आज मी पाहत आहे, शहरांपेक्षा गावाचे नकाशे छान दिसत आहेत. आज गावांमध्ये संस्कृतीचा उद्धार होत आहे. सहकार्याने मंदिराचांही जिर्णोद्धार होत आहे. आज शहरांतील बंगल्यांच्या श्रीमंतीपेक्षा आमच्या गावाच्या मनांतील श्रीमंती अपरंपार आहे....!

रहाणे प्रतिभा गोविंद

T.Y.B.A

लिहिता लिहिता ...

लिहिता लिहिता जपावे ते अक्षर मनातले
रडता रडता लपवावे ते पाणी डोळ्यातले
बोलता बोलता गुंफावे ते शब्द ओठातले
हसता हसता विसरावे ते अपमान जगातले
झाले गेले विसरून जावे
आत्मरूपी दुसऱ्यांच्या हृदयात बसावे.

कांडेकर ऋतुजा गोरक्षनाथ T.Y. B.B.A

वेळ

वेळ हा फुकट आहे
पण अमूल्य आहे तो विकत नाही घेता येत
पण मिळवता येतो, तो जपून नाही ठेवता येत.
घालवता येतो, साठवता नाही येत
पण जगता येतो, एकदा जर गमवला तर पुन्हा नाही मिळवता येत.
म्हणून प्रत्येक क्षण जगा आनंदी असा, आनंदाने जगा.

गाडेकर प्रियंका अनिल - F.Y. B.Sc

Soft Skill Development

Soft Skill Programme मध्ये मला Dr. N.R. Telrandhe Sir यांचे आणि L.D. Ghuywat Sir यांचे Lecture/ व्याख्यान खूप आवडले.

Dr. Telrandhe Sir यांच्या व्याख्यानातून मला सर्वच गोष्टी शिकायला मिळाल्या. व्याख्यानाचा विषय होता Born to win (जिंकण्यासाठी जन्म) त्यामध्ये सरांनी 10 Point Explian केले तर सरांनी असं सांगितल की यात जो न्यूनगंड आहे त्याला जर बाजुला केले तर आपण नक्कीच Successful person बनू शकतो. सरांनी दिलेल्या व्याख्यानात सर्वच गोष्टींचा समावेश होता आणि विद्यार्थी जीवनाला प्रेरित करणार अस मार्गदर्शन सरांनी केलं.

10 Point मध्ये सरांनी असं सांगितले की Have a define aim in life आपलं स्वप्न अगोदर निश्चित करा. मगच प्रवासाला सुरुवात करा. तस मी माझ aim निश्चित केल आहे Self Confidence ह्या प्रकारची गोष्ट माझ्यात नव्हती. पण मी तो वाढवण्याचा प्रयत्न करीन. दुसऱ्याने सांगण्याअगोदर आपण स्वतः करणे किंवा एखाद्या गोष्टीत उत्साह निर्माण करणे या गोष्टी मला आपोआप जमू लागल्या. या Soft Skill Programme मुळे माझ्या Life मध्ये खूप बदल झाले. एखाद्या गोष्टीची चिकाटी ठेवणे हा एक व्याख्यानातला महत्वाचा Point होता. कारण एखाद्या माणसात जर चिकाटी असेल तर तो नक्कीच उंच शिखर गाठू शकतो. आणि ही चिकाटी माझ्यात पण आहे. त्यानंतर आपल्या स्वतःचा Confidence असला पाहिजे की नाही हे मी करणारच.... आणि हो आपलं स्वतःच स्वतःवर Concentration असेल तर आपण नक्कीच यशस्वी होऊ शकतो. तसेच मला या व्याख्यानातून खूप काही गोष्टी शिकायला मिळाल्या त्याचा मी पूर्णपणे वापर करते व करीन.

एल. डी. घायवट सर यांच्या व्याख्यानाचा विषय होता 'नेतृत्व विकास' हा विषय मला खूप आवडला

कारण माझ्यामध्ये हाच गुण कमी आहे. नेतृत्व करणे. कारण एखादी गोष्ट करायची किंवा आपल्याला स्टेजवर बोलायचे असेल तर पुढे गेल्यावर काय होईल? कोणी बोलेल का? असे खूप प्रश्न मनात यायचे. पण मी आता ठरवलं की कोणतीही गोष्ट असो Leadership करायचीच.

सरांनी त्यात ३-४ वाक्य खूप छान सांगितली त्याचा मी माझ्या लाईफ मध्ये चेंज करून घेतला. ज्या गोष्टीची आपल्याला भीती वाटते ती गोष्ट केल्याशिवाय आपल्या मनातील भीती जाणार नाही कारण आपल्या मनात जर भीती असेल तर आपण ती गोष्ट करू शकत नाही. Leadership साठी आणखी एक महत्वाचा मुद्दा म्हणजे समोरच्या वर्गाची गरज ओळखणे. तसेच ज्या वेळी आपल्या समोर अडचणी येतील त्या अडचणीत डोके घालण्यापेक्षा तिच्या बाजूने निघून जा. हे खर आहे की एखादी कोणतीही अडचण असो जर आपण तिच्यात डोक घातल तर मला काय करायच हेच आपण विसरतो. त्यामुळे सरांनी सांगितलेल्या या पॉईंट चा मी माझ्या जीवनात वापर करीन आणि न्यायप्रियता एक महत्वाचा गुणधर्म आपण जोपासला पाहिजे. या व्याख्यानामुळे माझ्या जीवनात खूप बदल झाले खूप रोचक मनाला मोहून टाकणारे असे व्याख्यान सरांनी दिले आणि Turning Point of Life हे उदाहरण सरांनी Practically समजून सांगितले. अतिशय रोचक अशा शब्दांत अंगावर शहारे येतील अशा शब्दांत ते उदाहरण स्पष्ट करून सांगितले आणि ती गोष्ट माझ्या मनावर बिंबवली तसेच या व्याख्यानांमुळे माझ्या जीवनाला एक वेगळीच दिशा मिळाली.

भागवत जयश्री कैलास
T.Y.B.Sc (Chemistry)

स्त्री चे अस्तित्व

स्त्री म्हणजे कोण? स्त्री म्हणजे घराचं मांगल्य, स्त्री म्हणजे घराचं अस्तित्व. स्त्री म्हणजे घराची लक्ष्मी, स्त्री कोण आहे? स्त्री एक आई आहे, स्त्री एक मुलगी आहे, स्त्री एक बहिण आहे, स्त्री एक पत्नी आहे. यावरून हे लक्षात येते की एक स्त्री मांगल्य, अस्तित्व, लक्ष्मी, अशी किती तरी रूपं घेऊन आपल्या घरी येते. पण या स्त्रीला पूर्वीच्या काळी आणि आजही काही ठिकाणी असे दिसून येते घरात काहीच किंमत नाही. स्त्रीला घरात कोणी मान देत नाही. का देत नाही? या स्त्रीने तुम्हाला काय केले आहे? प्रत्येक वेळेस स्त्रीलाच दोषी का ठरवले जाते? असे म्हटले जाते की प्रत्येक यशस्वी पुरुषामागे एका स्त्रीचा हात असतो. स्त्री आपल्या पतीला आपल्या भावाला, आपल्या वडिलांना नेहमी सुख देत असते.

ती आपल्या सर्व कर्तव्यांचे पालन करते. तरीही तिच्या पदरात नेहमी दुःखच का? आता काही वर्षांपूर्वीची गोष्ट आहे. आम्हाला मुलगी नको असे काही म्हणत होते. पालक म्हणजे इथे फक्त वडील आणि वडिलांच्या घरी असणारे लोक. मी असे का म्हटले यामागे काही विशिष्ट कारण आहे. ते म्हणजे की स्त्री एक आई आहे. ती कधीही आपल्या मुलाला मारण्याचा विचार करत नाही. कारण तिने त्या मुलाला ९ महिने आपल्या पोटात ठेवून काळजाच्या तुकड्याप्रमाणे वाढवले व जपले आहे. आम्हाला मुलगी नको म्हणून गर्भपात करायचा. त्या यातना देखील स्त्रीलाच सोसाव्या लागतात. मूल हे फक्त आईमुळेच जन्माला येत नाही. तर ते मूल आई आणि वडिल या दोघांमुळे जन्माला येते, तर मुलगी जन्माला आल्यानंतर फक्त आईलाच घराबाहेर का काढतात? म्हणजे यात फक्त स्त्रीचाच दोष असतो का? पुरुषांना का नाही घराबाहेर काढत? सगळेच पालक असे म्हणतात की आम्हाला मुलगा पाहिजे. का मुलगा पाहिजे? मुलगी का नको? तर मुलगी जास्त जबाबदाऱ्या आणते, आणि मुलगा का हवा कारण तो आई-वडिलांना संभाळतो. का? मुली नाही संभाळत? असे म्हटले की लोक म्हणतात ती परक्या घरची होणारी आहे. ती सासरी जाणार आहे. मग ती कशी संभाळेल? का नाही संभाळू शकत? ती सासरी राहिली

तरी आई-वडिलांना संभाळू शकते.

मुलगी सुद्धा आईच्या त्याच गर्भात वाढलेली आहे, ज्यात मुलगा वाढतो. प्रत्येक जण स्त्रीलाच दोष देतो आणि ज्याने सृष्टी निर्माण केली म्हणजेच तो देव; त्या देवाने तरी असे का करावे? त्याने पृथ्वीवर जावून फक्त आणि फक्त स्त्रीला दुख सोसायला पाठवले आहे असे वाटते. प्रत्येक देवाबरोबर एक स्त्री म्हणजे देवी होती. जसे रामा सोबत सिता, पांडुरंगासोबत रघुमाई, महादेवा सोबत पार्वती. जसे आपण देवांना पूजतो तसेच या देवींनासुद्धा त्याच मानाने पुजतो. या जगाची सुरुवात एका स्त्री पासून झालेली आहे. देवींना देखील देवांसमान सन्मान होता. समान हक्क होता. मग पृथ्वीवर स्त्रीयांना का समान हक्क असू नये? असा प्रश्न तुम्ही तुमच्या मनाला विचारून बघा. हे योग्य आहे का स्त्रीला कोणताच अधिकार असू नये का? हे चुकीचे आहे. आजच्या काळात आणि पूर्वीच्या काळात स्त्री देखील पुरुषाच्या खांद्याला खांदा लावून लढत आहे. सावित्रीबाई यांनी पुण्यामध्ये मुलींसाठी पहिली शाळा उभी केली, 'मेरी झाँशी नहीं दुंगी' असे खडसावून सांगणारी झाँशीची राणी, अंतराळात जाणारी पहिली महिला अंतराळवीर कल्पना चावला या देखील स्त्रिया आहेत. स्त्रीला देखील समान हक्क असावेत कारण या स्त्रिया आत पूर्वीच्या काळच्या स्त्रिया नाहीत, की या यातना सहन करत बसतील. या आजच्या काळच्या स्त्रिया आहेत की ज्या संकटांना सामोऱ्या जातील! या स्त्रिया त्यांचा हक्क मिळवूनच घेतील!

आता तुम्हाला वाटत असेल की हे मी एखाद्या पुस्तकातून लिहिले असेल तर तसे नाही हे सर्व मी माझ्या डोळ्यांनी बघितलेले आहे. स्त्रीला कसा अन्याय सहन करावा लागतो. मी माझ्या मनातील भावनांचे शब्दात रूपांतर करून लिहिले आहे.

आई :- एकमेव स्त्री जी माझा चेहरा बघायच्या आधी पासून माझ्यावर प्रेम करते....

बाबा :- एकमेव माणूस जो माझ्यावर स्वतःपेक्षा जास्त प्रेम करतो....

दिघे मनोज F.Y.B.Com

लेक वाचवा देश घडवा

लेक वाचवा !
देश घडवा !

पुरुषत्वाच्या ओझ्याखाली लपलेलं स्त्रीचं जग
उघड्या साश्रू नयनांनी बघायचं
काळाच्या पडद्याआड ओढू नकोस आई....
मला आता जगायचं....

ही आर्त पुकार आहे गर्भातल्या एका लेकीची. जिला आतही सोसावं लागतंय आणि बाहेरही. कदाचित बाहेर आल्यावर तीला हा निर्दयी समाज जिवंत ठेवीलच का? याची शाश्वतीही नाही. आई पाहिजे, ताई पाहिजे, आजी पाहिजे, पत्नी पाहिजेना? मग लेक का नको? अरे कुंपणानेच शेत खाल्ले तर दाद मागायची कुणाकडे? मातृत्वाच हे ऋण फेडण्याची शिक्षा या लहान जीवालाच का? हे इवलंस रोपट उपटून टाकायचं ठरवलंय पण आई मला जगायचय. इतरांच्या जीवनात प्रकाश टाकणारी व संसाराच्या सर्वाधिक जबाबदाऱ्या काळजीनें पार पाडणारी व भविष्यातील या लेकीच्या वाट्याला हे दुर्भाग्य का? देशाचं उज्वल भविष्य घडविणारी लेकच जर या राक्षसी प्रवृत्तीला बळी पडत असेल तर यासाठी आपल्या मनात, कुटुंबात, समाजात, प्रबोधन होणे गरजेचे आहे. म्हणूनच लेक वाचवा आणि देश घडवा... या मानसिकतेची गरज निर्माण झाली आहे.

कुटुंबात स्त्रीजन्माआधीपासूनच असमानता सुरू होते. मुलगा असल्यास त्याला परम आनंदाने जन्माला येऊ दिले जाते; परंतु मुलगी असल्यास तिला गर्भातच मारले जाते. अगदी लहानपणापासून मुलगा आणि मुलगी यांना निरनिराळ्या पद्धतीने वाढविले जाते. घरगुती कामाची जबाबदारी ही मुलींचीच असते मग ती स्त्री

नोकरदार वा गृहिणी असो. मुलीची कितीही ओढाताण झाली तरीही घरातील कोणत्याही कामाची जबाबदारी त्या घरातील मुलगा

स्वीकारित नाही. मुलगी व स्त्री कितीही कर्तृत्ववान, उच्चशिक्षित व कमवती असली तरी ती Decision Maker बनू शकत नाही. कारण ती मुलगी किंवा स्त्री आहे. मुलीने आर्थिक गरज असल्यास नोकरी करावी ही एक चुकीची मानसिकता अनेक कुटुंबात जोपासली जाते. परंतु समान दर्जा त्यांना दुर्देवाने बऱ्याच वेळा दिला जात नाही. सर्वात दुर्देवी बाब म्हणजे कामाच्या ठिकाणी होणारे लैंगिक छळ. समाजात आजही आपली मुलगी सुरक्षित नाही. ती उपयोगी वस्तू समजली जाते. भारतात १०२ मिनिटांनी एक हुंडाबळी दर ५४ मिनिटांनी बलात्कार व ४३ मिनिटांनी एका स्त्रीचे अपहरण होते.

देशाला हवेत शिवबा,

जिजाऊ म्हणून स्त्रियांना मानाने वागवू

सगर सुषमा मोहन M.A.(History)

वेडं मन

वेडं मन हे असच असतं
सतत तुझ्या आठवणीत रमत असतं
वेडं मन हे असच असतं
तुझ्या चाहुलीने धडधडत असतं
तू समोर नसलीस तर घाबरून जात
वेडं मन हे असच असतं
तुझ्या शोधात स्वतःलाही हरवून जातं
वेडं मन हे असच असतं
तुझ्या आवाजाने मोहून जातं
वेडं मन हे असच असतं
सतत तुझ्या भोवती फुलपाखरासारख फिरत असतं
वेडं मन हे असच असतं
तुझ हसन बघून लाजत असतं.

किरण गोर्डे F.Y.B.Com.

शाळा

त्या दिवशी मला कळले की,
शाळेची मजा कशात आहे ते....
इथं वर्ग आहेत, बाकं आहेत
पोर-पोरी आहेत, सर आहेत
गणित आहे, भुगोल आहे,
अगदी नागरीकशास्त्र सुद्धा,
पण... आपण त्यात कशातच नाही....

आपण त्या गाईच्या पाठीवर बसणाऱ्या
पांढऱ्या पक्षासारखे अगदी मुक्त आहोत...
त्यांच्या शाळेत बसलेलो असलो तरी
आपल्या मनात एक वेगळीच शाळा भरते
खास एकट्याचीच ...

त्या शाळेला वर्ग नाहीत, भिंती नाहीत, फळा नाही,
शिक्षक नाहीत पण त्यातलं शिकणं फार सुंदर आहे.

जोंधळे प्रसाद बाळासाहेब

T.Y. B.Sc. (Chemistry)

कन्यादान

बाबा ढसा ढसा रडतो तेव्हा, खरचं तळहाताच्या फोडाप्रमाणे जपलेल्या आपल्या लेकीला परक्याच्या हातात देताना बाबा किती तूटत असेल, मनातन किती आर्त वेदना होत असेल त्यांना, बाप आणि लेक यांच हे नातं शब्दात मांडणं तर कठीणच आणि याचा अनुभव मी प्रत्येक क्षणी घेते.

बाबा हा शहाण्यासारखा असतो, बाहेरून किती ही कठोर असला तरी, आतून मात्र नितळ आणि मधुर पाण्याचा झरा असतो.

कुठली मुलगी जर डोळे झाकून एखाद्या पुरुषावर विश्वास ठेऊ शकते तर तो फक्त आणि फक्त तिच्या वडिलांवर लेक जर घराची सौख्य असेल तर त्या सौख्याचे पावित्र्य तिचा बाबा असतो. संस्कार देणारी जरी आई असली, तरी संस्कार जपणारा बाबा असतो.

संयम देणारी आई असली तरी, खंबीर बनवणारा बाबा असतो, बोट धरून चालायला शिकवणारा ही बाबाच असतो, कामावरून येताना रोज न चुकता खाऊ आणणारा बाबाच असतो.

सहलीसाठी पैसे देणाराही बाबाच असतो. आईने कमी किमतीचा ड्रेस काढला तर हळूच लेकीला विचारून भारी किमतीचा ड्रेस घेणारा बाबाच असतो. लेकीचे बोट बोल, तिने टाकलेले पहिले पाऊल, तिचे लाडीक वागणे, तिची घर भर पैजणाची छुमछुम पाहून सुखवणारा बाबाच असतो.

लेकीला नाजूक कळीसारखा सांभळणारा बाबाच असतो. पण त्यात लेकीसाठीची तळमळ असते, तिच्यासाठीची काळजी असते. प्रत्येक सुखासाठी झटणारा बाबाच असतो. आणि शेवटी मुलगी म्हणजे परक्याच धनं हे कटू सत्य पचवणारा ही बाबाच असतो.

ज्या लेकीला वीस-पंचवीस वर्षांपलीकडे सांभाळलं, तिला एका क्षणात परक्याच्या हातात देताना त्याच हृदय किती तुटत असेल याची कल्पना करता येणार नाही. आर्त धागे तुटल्याची ती कल्पना कोणीच नाही समजू शकणार. आपल्या लेकीचा माहेरचा उंबरठा ओलंडून सासरी जाताना ढसा ढसा रडणारा बाबाच असतो.

आपल्या लेकीचा हात परक्याच्या हाती देखील बाबाच देतो. दिल्या घरी सुखी रहा म्हणताना मनातून खचणारा बाबाच असतो. हा बाबा लेकीचे सर्वस्व असतो.

फक्त लेक तिच्या बाबाचं मन ओळखू शकते. लेकीचा स्वतः पेक्षा जास्त विश्वास तिच्या बाबावर असतो. लग्नानंतर तिच नाव जरी बदललं तरी तिच्या बाबांबरोबरचं नातं कधीच बदलत नाही.

ती शेवटपर्यंत तिच्या बाबांची गोंडस परी असते.

आरसिद्ध राजश्री गणेश
F.Y.B.Sc.

बाबा...

अंगामध्ये रक्त कसं सैरावैरा धावतं
तेच रक्त कदाचित बाबा म्हणायला लावतं
बाबा मरत नाही कधी
तरीही आपलं घाबरायचं
पकडापकडी रोज शाळेत, पण
बाबांच्या करंगळीला धरायचं
गोर्दीमधला सुल्तान बाबांसारखा वाटायचा
सगळ्या गरजा हट्ट सारे
डोळ्यासमोर दिसायचं
आता तुझ्या चपला मला होतात
उंची तुझ्यापेक्षाही झालीये.
पण तुझ्या डोळ्यात बघायची हिम्मत
अजुन कुठे आलीये?
धावताना मी अडखळले तर
तुला सोडून कोणालाच धरता येत नाही
बाबा मी कधी बोलले नाही पण
तुमची जागा कोणालाच घेता येत नाही.

सरोदे सुरेखा सुभाष
F.Y. B.C.A.

मुलांवरच्या प्रेमापोटी

मुलास नोकरी लागल्याने बापाला मोठा आनंद झाला. त्यामुळे आता याचे लग्न करावे असा विचार करून मुलास मुली बघण्याचा कार्यक्रम सुरू झाला. कारण आजपर्यंत या मुलाचा सांभाळ करताना त्याच्या आवडी-निवडी घरात स्वयंपाक करणे, आदी कामे बापच करीत होता. शिक्षण सुरू असल्याने त्याला काम करण्यास सांगणे उचित नव्हते. शिक्षण संपून जेव्हा नोकरी लागली त्यावेळी आता लग्नाचा विचार सुरू झाला होता. एक मनपसंत मुलगी दाखविण्यात आली व तिच्या बरोबर मुलाचे लग्न करून दिले. मुलगी सासरी आली ती स्वयंपाक, पाणी, भांडी, धुणी पाहू लागली. बापाला तेवढेच बरे वाटले. असे काही महिने गेले तोच एक दिवस मुलगा बापाजवळ आला आणि म्हणाला बाबा तुम्हाला घरात एकट्याला करमत नसेल तेव्हा मला असे वाटते येथून जवळच एक आश्रम आहे. तेथे तुमची व्यवस्था केली तर चालेल का? कारण आश्रमात तुमच्या सोबतीला तेथील काही लोक असल्याने तुमचे मन लागेल तसेच तुम्हाला करमेल देखील.

बाप काय समजायचे ते समजून चुकले होते. आता या मुलाला त्यांच्या संसारात आपली लुडबुड चालणार नाही. आणि हा आपणांस सांभाळण्यास तयारही नाही असे, दिसून आल्यावर बापाने मुलास मोठ्या आनंदाने होकार दिला. ते म्हणाले, 'मी देखील असाच विचार करीत होतो. पण तुला आवडेल का असा प्रश्न होता. त्यामुळे मी काही बोलालो नाही बाबा !' यांवर मुलाला देखील वाटले की, बाबा तुम्ही या पूर्वीच बोलायचे होते. तर चला आपण उदयाच आश्रमात जाऊ. दुसऱ्या दिवशी सून म्हणाली काही अडचण आली तर आम्ही आहोत काळजी करू नका. आणि सणावाराला काही येण्याचे कारण नाही आम्हीच येत जाऊ. यावर केवळ मान डोलावणे या पलीकडे बापाने काही केले नाही आणि दोघे टांग्यात बसून आश्रमाच्या दिशेने गेले. आश्रम आल्यावर तेथील व्यवस्थापकाला भेटून मुलाने फॉर्म भरून दिला यांवर आता आश्रमाच्या प्रमुखांची सही घेणं बाकी राहिलं. मुलगा आश्रमातील कार्यालयात बसला होता तर बाप आश्रमाच्या प्रमुखांची गाडी आली त्यातून ते उतरले, आणि पायऱ्या चढत असतांना ते अगदी मोकळेपणाने बाबांबरोबर बोलले व तेही हसून खेळून. यामुळे बाबा या

आश्रमात चांगलेच रमतील असे मुलाला वाटले. काही वेळाने बाबांना त्यांची खोली दाखविण्यात आली. त्यांच्यासाठी बिछाना व उशी देण्यात आली व एक ताट, वाटी, बादली, एक तांब्या, एक काठी देखील देण्यात आली, आता हे सर्व आपणासाठी आहे याची स्वच्छता आपणच करावयाची, तसेच रुमची स्वच्छता करणे हे देखील आपले काम आहे असे मॅनेजर सांगता होते. यानंतर बाबा त्यांच्या खोलीकडे गेले मात्र मुलाला राहवले नाही म्हणून त्याने मुख्य अधिकाऱ्याला विचारले आपण बाबांबरोबर येवढे बोललात. आपली पहिलीच ओळख आहे का ? यांवर मुख्य अधिकारी म्हणाले हो आहे ना !

आज पासून २० वर्षापूर्वी त्यांनीच आमच्या आश्रमातून एका मुलास दत्तक म्हणून घेतले होते. त्यामुळे त्यांची ओळख आहे.

मुलास विचार पडला की, तो मुलगा कोणी नसून मीच आहे. ज्या मानलेल्या बापाने मला आश्रमातून नेऊन बापाचे प्रेम दिले, आपल्या हाताने अंधोळ घातली व मला खांद्यावर घेवून फिरविले त्याच बापाला मी पुन्हा आश्रमात आणले. तो धावत बापाच्या मागे गेला आणि रडू लागला, "बाबा मला माफ करा" पण बाबा त्याला समजावत होते बेटा तुझे काही चुकले नाही. आणि तू चूक करणार नाही. याची मला खात्री आहे. रडू नको घरी जा तुझी पत्नी तुझी वाटत पाहत असेल...

गुंड कांचन

F.Y. B.Com

आई तू मला कधी भेटशील ? सावरकर

“हे हुतात्म्यांनो, आम्ही तुम्हाला विसरलो नाही, शरीरात रक्ताचा शेवटचा थेंब असेपर्यंत इंग्रजांशी लढा देऊ, ज्या कार्यासाठी तुम्ही तुमच्या प्राणाच्या आहुती दिल्या, ते कार्य पुढे चालू ठेवू. अशी प्रतिज्ञा तुमच्या स्मृतीच्या साक्षीने आम्ही करीत आहोत” इंग्रजांच्या राजधानीतून अशी आरोळी एका तरुण क्रांतीकारकाने ठोकली. विनायक दामोदर सावरकर हे त्या तरुण क्रांतीकारकाचे नाव. इंडिया ऑफिसच्या ग्रंथालयात जाऊन त्यांनी १८५७ च्या उठावाच्या अस्सल कागदपत्रांवरून ‘अठराशे सत्तावनाचा स्वातंत्र्य संग्राम’ हा ग्रंथ तयार केला. या ग्रंथाने तरुणांनी मने सशस्त्र क्रांतीच्या विचाराने पेटवून दिली. या पुस्तकाचे हे विलक्षण सामर्थ्य पाहून सरकारने ते जप्त केले.

सावरकरांचे मॅट्रीकपर्यंतचे शिक्षण नासिक येथे झाले महाविद्यालयीन शिक्षण पुण्यास होऊन ते बी.ए. झाले. प्रसिद्ध क्रांतीकारक होण्यासाठी ते लंडनला गेले. श्यामजी कृष्ण वर्मा यांनी लंडनमध्ये एक प्रशस्त इमारत विकत घेतली होती. विनायकराव सावरकर त्याच इंडियन हाऊस वसतिगृहात राहात होते. त्यावेळी हिंदुस्तानातून निवडक बुद्धीमान विद्यार्थी उच्च शिक्षण घेण्यासाठी इंग्लंडमध्ये जात होते. नाशिक येथे सावरकर व त्यांचे सहकारी यांनी सशस्त्र क्रांतीकारी, ‘अभिनव भारत’ नावाची एक गुप्त संघटना सुरू केली होती. त्या संघटनेची शाखा त्यांनी लंडनमध्ये इंडिया हाऊसमध्ये चालू केली. सावरकर व त्यांची अभिनव भारत संस्था म्हणजे विसाव्या शतकाच्या सुरुवातीच्या क्रांतीकार्याची गंगोत्रीच.

विद्यार्थी असतानाच विनायक सावरकर यांनी त्यांचे वडिल बंधू गणेशपंत, धाकटे बंधू नारायणराव खरे. वामनशास्त्री दातार, वैद्य, केळकर, कर्वे, देशपांडे, अपंग शाहीर गोविंद इत्यादींच्या सहकार्याने ‘मित्रमेळा’ नावाची संस्था काढली. याच मित्र मेळ्याचे पुढे, ‘अभिनव भारत’ असे रूपांत झाले. विनायकराव सावरकर हे विद्यालयीन शिक्षणासाठी पुण्यास गेल्यावर तेथे त्यांनी अभिनव भारत संस्थेच्या तत्वज्ञानाचा प्रचार केला तेथे त्यांनी विलायती कापडाची मोठी होळी केली.

सावरकरांनी इंग्लंडमधून जाडजूड पुस्तकांची पान कोरून पोकळीत पिस्तुले घालून, अशी पिस्तुले अभिनव भारताच्या कार्यकर्त्यांकडे पाठवली. पिस्तुलांच्या बाजूला फळ्या ठोकून वर इतर सामान व कपडे भरले होते. त्यामुळे चतुर्भूज हिंदुस्थानात आल्यावर सामान तपासणीत ती पिस्तुले उघडकीस आली नाहीत. सावरकरांनी पाठविलेल्या पिस्तुलांपैकी एका पिस्तुलानेच

अनंता कान्हेरे यांनी नाशिकच्या विजयानंद नाट्यगृहात जॅकसन कलेक्टरला ठार मारले. याची चौकशी सुरू झाल्यानंतर त्याच्याजवळ सापडलेले पिस्तूल सावरकारांनी पाठविले असल्याचे निष्पन्न झाले. म्हणून ब्रिटीश सरकारने सावरकांना लंडन येथे पकडले.

त्यांच्यावर भरलेल्या खटल्याच्या संबंधात सावरकांना हिंदुस्थानात आणण्यासाठी पोलिस पहान्यात ‘मोरिया’ बोटीत चढवण्यात आले. प्रवास सुरू झाल्यावर बोटीच्या यंत्रात काही बिघाड झाल्यामुळे बोट फ्रान्सच्या किनाऱ्यावरील मार्सेल्स, या बंदराजवळ नांगरली गेली. ही संधी योग्य आहे असे वाटून शरीराची शक्य तेवढे आकुंचन करून त्यांनी पार्टीहोलमध्ये शरीर कोंबले व समुद्रात उडी टाकली. बोटीवरील एका अधिकाऱ्याने ते पाहिले. त्यांच्या रोखाने त्या अधिकाराने गोळीबार केला. सुदैवाने सावरकारांना गोळी लागली नाही. काही शिपायांनी त्यांना पकडण्यासाठी समुद्रात उड्या टाकल्या. सावरकांनी किनारा गाठताच गाडी गाडी असे ओरडत ते घोडागाडीच्या शोधासाठी पळू लागले रस्त्यात एक फ्रेंच पोलिस उभा होता. आश्रयासाठी त्याच्या जवळ गेले. ते आता एका स्वतंत्र देशाच्या भूमिवर उभे होते. तथापि त्या फ्रेंच पोलिसाने सावरकारांच्या पाठीमागून पाठलाग करीत असलेल्या ब्रिटीश पोलिसांच्या स्वाधीन त्यांना केले. हिंदुस्थानात आणल्यावर सावरकरांवर खटला भरण्यात आला. त्यांना जन्म ठेपेची पन्नास वर्षे काळ्या पाण्याची शिक्षा ठोकवण्यात आली.

(इ.स. १९१०).

सावरकारांच्या हातात लोखंडी बेड्या ठोकण्यात आल्या व साखळदंड अडकवण्यात आले. बोटीतून त्यांना समुद्राच्या पलिकडे दुरवर काळ्या पाण्यावर न्यायचे होते. भारताच्या किनारा सोडताना सावरकर जमिनीवर वाकले. धरणीची चिमूटभर माती उचलून त्यांनी आपल्या कपाळी लावली. तोंडात घातली व धरणीमातेला वंदन करून जणू त्यांचे मन म्हणत होते. भारतमाते, ‘तुझ्या स्वातंत्र्यासाठी मी हे सर्व केले. आई, मला तू केव्हा भेटशील ? आपल्या बाळाचा शेवटचा नमस्कार घे आणि आशीर्वाद दे’ केवढे हे देश प्रेम ! केवढा हा देशाभिमान ! साखळदंडाने जखडलेला हा देशभक्त दिवसभराचे जिवघेणे काम संपल्यानंतर संध्याकाळी अफाट पसरलेल्या या सागराच्या क्षितिजापलिकडे असलेल्या आपल्या मातृभुमीकडे दृष्टी रोखीत त्या सामर्थ्यवान सागराची मनोमन आळवणी करीत असे.

ने मजरी ने परत मातृभूमिला ।

सागरा प्राण तळमळला ।

कासार प्रमिला पंढरीनाथ M.A. I (History)

मदनलाल धिंग्रा

पं. श्यामजी कृष्णा वर्मा यांनी लंडनमध्ये 'इंडिया हाऊस' नावाची एक इमारत इंग्लंडमध्ये शिक्षणासाठी गेलेल्या हिंदी विद्यार्थ्यांच्या

वसतिगृहासाठी विकत घेतली होती. स्वतः श्यामजी कृष्णा वर्मा हे क्रांतीकारक होते. सन १९०६ मध्ये वि.दा. सावरकर हे

बॅरिस्टरच्या अभ्यासाठी लंडन येथे गेले. ते इंडिया हाऊसमध्ये राहत असत हिंदी विद्यार्थ्यांना शपथ देऊन सावरकार त्यांना अभिनव भारताचे सभासद करून घेत, मदनलाल धिंग्रा हा पंजाबी विद्यार्थी अशाच एक प्रकारचा सभासद होता.

मदनलालचे वडील येथे शल्यचिकित्सकाच्या हुद्यावर काम करीत होते. पुढील शिक्षणासाठी इंग्लंडला जाण्याची परवानगी मदनलालने वडिलांच्या जवळ मागितली. परंतू मुलाच्या हूड स्वभावामुळे वडिलांनी त्याला तशी परवानगी दिली नाही. म्हणून मदनलाल एके दिवशी गुपचुपपणे घरातून बाहेर पडला, इंग्लंडला जाणाऱ्या बोटीवर इंजिनात कोळशे टाकण्याची नोकरी पत्करून तो इंग्लंडला गेला. तेथे स्थापत्यशास्त्राचा अभ्यास करू लागला. इंग्लंडात असताना तो सावरकारांच्या सहवासात आला व 'अभिनव भारत' संस्थेचा सभासद बनला.

हिंदुस्थानचा व्हाईसरॉय लॉर्ड कर्झनने हिंदू स्थानातील राष्ट्रीय चळवळ दडपून टाकण्याचे धोरण अवलंबले होते. त्यांने बंगाल प्रांताची फाळणी केली होती. लोकमान्य टिळकांना मंडाले येथे तुरुंगात ठेवले होते. सावरकारांचे वडिल बंधू गणेश सावरकर यांना काळ्या पाण्याची शिक्षा दिली गेली, कारण काय तर त्यांनी देशभक्ती पर कवितांचे पुस्तक प्रसिद्ध केले होते.

ही सर्व परिस्थिती ऐकून मदनलाल धिंग्रा यांच्या अंगाची संतापाची लाही लाही झाली होती. सर कर्झन वायली हा भारतमंत्र्यांचा चिटणीस व भारताचा गर्वहर जनरल लॉर्ड कर्झन हे दोघे जबाबदार आहेत. असे धिंग्रांना वाटले. त्या दोघांचा काटा काढायचा त्यांनी मनाशी ठरविले. आपल्या योजनेची पूर्वतयारी म्हणून त्यांनी एक पिस्तूल विकत घेतले व थोड्याच दिवसात नेमबाजीत ते तरबेज झाले.

आपले उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी त्यांनी सर कर्झन वायलीशी परिचय करून घेतला. कर्झन वायलीचा

विश्वास संपादन केला. एके दिवशी हिंदुस्थानचा व्हाईसरॉय लॉर्ड कर्झन यांचे लंडनमध्ये व्याख्यान होते. त्या प्रसंगी कर्झन वायलीही उपस्थित राहणार होता. दोघांनाही ठार करण्याची संधी पाहून भरलेली दोन पिस्तुले घेऊन मदनलाल या ठिकाणी गेला तथापि व्याख्यान तो जाण्याच्या अगोदरच संपले होते. निराशेने मदनलाल परत गेला.

त्यानंतर दि. १ जुलै १९०९ हा दिवस नॅशनल इंडियन असोशिएशन या संस्थेचा वार्षिक दिन. या दिनानिमित्त समारंभास सर कर्झन वायली उपस्थित होता. समारंभ संपला व तो जाण्यासाठी बाहेर पडू लागला. मदनलाल देखील त्यांच्यामागून गेले गुप्त बातमी सांगण्याच्या मिशाने त्यांनी कर्झन वायलीच्या चेहऱ्याजवळ तोंड नेले. इतक्यात खिशातून पिस्तूल काढून मदनलालनी कर्झन वायलीच्या तोंडावर गोळी झाडली. कर्झन वायली लगेच जमिनीवर कोसळून गतप्राण झाला. त्यांना वाचविण्यासाठी लालकाका नावाचा पारशी डॉक्टर मध्ये पडला. त्याच्यावरही गोळी झाडून मदनलालनी त्यालाही ठार केले. त्यानंतर स्वतःच्या कपाळावर गोळी झाडण्यासाठी पिस्तूल वर केले. इतक्यात जमल्या मंडळीपैकी काही जणांनी त्यांच्या हातातील पिस्तूल काढून घेतले. व त्यांना पकडले त्यांच्यावर खटला भरण्यात आला. फाशीची शिक्षा होऊन त्यांना दि. १७ ऑगस्ट १९०९ रोजी इंग्लंडमध्ये फाशी देण्यात आली.

लंडनमध्ये असणाऱ्या काही राजनिष्ठ हिंदी लोकांनी मदनलालच्या कृत्याचा धिक्कार करण्यासाठी एक सभा भरविली. त्या सभेस इंग्रज लोकशहा उपस्थित होते. सभेत मदनलालचा निषेध करणारा ठराव झाला. त्यावेळी सावरकर उभे राहिले व म्हणाले या निषेधाच्या ठरावास माझा विरोध आहे सावरकरांचे हे शब्द ऐकताच एका इंग्रज मनुष्याने रागाने त्यांच्या तोंडावर बुक्का मारला त्यांचे तोंड रक्तबंबाळ झाले.

“भारतात शेकडो देशभक्तांना फाशी देण्यात येत आहे. शेकडोंना काळ्या पाण्यावर पाठविण्यात येत आहे. या अन्यायाचा सूड घेण्यासाठी म्हणून मी भारताच्या राज्यकारभाराची सुत्रे हलवणाऱ्या कर्झन वायलीला ठार केले.” असे मदनलालने ठामपणे सांगितले.

सगर सुषमा मोहन

M.A. I (History)

विवेक

महासत्तेच्या वाटेवरचा भारत
ठेच कुठ खातो आहे ?
उतर त्याच एकच
अविचारांच्या चिखलात
तरुण आमचा रुततो आहे.

लिहिण्याचा छंद असल्याने दररोज काहीतरी सुचत असतं आणि सुचलेल कागदावर उतरविण्याच समाधान काही वेगळच असतं. आधीचं एके दिवशी ही चारोळी सुचली आणि आज याच चारोळीचा वापर या लेखाची सुरुवात करण्यासाठी करतोय.

चारोळी अतिशय थोडक्यात असते पण तिच्यात खूप मर्म दडलेले असते. ही चारोळी पण थोडक्यात आहे पण समजून घेतली तर अतिशय मार्मिक आहे. खंत वाटते मित्रांनो एकीकडे महासत्तेची स्वप्न पाहणारा आमचा भारत आणि दुसरीकडे अविचारांच्या प्रवृत्तीने गुरफटलेले आमचे तरुण, महासत्ता होण्याचं आमचं स्वप्न आहे पण आमचा तरुण आविचाराच्या गर्तेत ढकलला जातोय हे वास्तव आहे. आमच स्वप्न आणि आमचं वास्तव यांमध्ये जी पोकळी निर्माण झालेली आहे ती पोकळी भरून काढण्याचं काम फक्त युगपुरुष स्वामी विवेकानंद व छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे विचारच करू शकतात.

स्वामी विवेकानंद व छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या विचारांशी माझी सततची जवळीक असल्या-कारणाने त्यांचे विचार माझ्या बोलण्यातून नेहमी व वेळोवेळी प्रकर्षाने व्यक्त होत असतात.

असेच एके दिवशी विचार व्यक्त केल्यानंतर एका जणाने विचारलं की तुम्ही शिवरायांचे व स्वामी विवेकानंदाचे चाहते दिसता क्षणाचाही विलंब न करता मी त्या व्यक्तीला उत्तर दिल की मी शिवरायांचा व स्वामी विवेकानंदांचा फॅन नाही तर मी त्यांच्या विचारांचा पुरस्कर्ता आहे.

“उत्तिष्ठत जाग्रत प्राण्य विरान्नि बोधत” म्हणजेच उठा ! जागे व्हा ! आणि ध्येय प्राप्त होईपर्यंत थांबू नका असा उपदेश स्वामी विवेकानंद आम्हा तरुणांना करतात कारण देशाचं उज्वल भविष्य आणि भवितव्य फक्त तरुणच साकार करून शकतात. ती ताकद तरुणांमध्ये ठासून भरली आहे. पण समाजामध्ये डोकावलं तर आम्हा तरुणांमधल्या त्या ताकदीचा त्या शक्तीचा वापर समाजव्यवस्था किचकट व कुचकामी बनविण्यासाठी सर्रास केला जातोय समाजात अशा काही प्रवृत्ती बोकळल्या आहेत की तरुणांना विशिष्ट गोष्टींच्या मोहात पाडून त्यांचा वापर समाजात विविध तेढ निर्माण करण्यासाठी केला जातोय.

महाराष्ट्रातील तात्कालीन परिस्थिती बघता भीमा-कोरेगाव सारख्या ठिकाणी तरुणांचे हे हात उत्सुकलेले दगडांच्या वर्षावाला. पण स्वामी विवेकानंदाचे विचार आम्हा तरुणांचे हात समाज सेवेसाठी बळकट करू पाहत आहेत. तुम्हीच तुमच्या भाग्याचे निर्माते आहात हा उपदेश स्वामी विवेकानंद युवकांना वेळोवेळी करत. आणि हे सत्यही आहे. होय आम्ही तरुणच आमच्या स्वतःच्या भाग्याचे निर्माते आहोत. आमचं भविष्य आमच्याच हातात आहे. पण चौकस बुद्धीने विचार केला तर आमचं भविष्य आमच्या वर्तमानकाळावरही जास्तीत जास्त अवलंबून आहे. मग आम्ही तरुण आमच्या वर्तमानकाळात कसं वागतो, कोणते विचार आत्मसात करतो, आमच्यातल्या ध्येयवेड्या इच्छाशक्तीला किती प्रबळ करतो, स्वतःच्या मनाला सुविचारांचं किती खतपाणी घालतो, समाजसेवेसाठी किती तत्पर असतो, आमच्यातल्या धाडसाचा आणि साहसाचा वापर आम्ही किती देशसेवेसाठी करतो यांसारख्या विविध स्वतःमधल्या स्वगुणांवर आमचा भविष्यकाळ संपूर्णपणे आधारलेला आहे.

म्हणून स्वामी विवेकानंद सांगतात की युवकांना स्वतःमधला विवेक जागवा. आणि हा विवेक जर आपण जागवाला, मित्रांनो. तर आपल्या राष्ट्राचे भविष्य आपण सुजलाम सफलाम घडवू शकतो. ज्याच्या चेहऱ्यावर तेज असते, मनामध्ये सतत उत्साह असतो आणि बुद्धीमध्ये विवेक असतो तो खरा सामर्थ्यवान युवक असतो. आधुनिक कालखंडात जगतांना समाजातील असंख्य अनिष्ट विचार आम्हा तरुणांची विवेक बुद्धी पोखरू पाहत आहेत. पण युवकांचा त्यांच्या इंद्रियांवर संयम असला तर युवापिढी घातक विचार पथावर कदापिही जावू शकत नाही.

जो पर्यंत आमचा युवक सुविचारांच्या विवेक बुद्धीच्या तेजाने तळपून निघत नाही, शुभ्र चरित्राचे कवच स्वतः भोवताली धारण करीत नाही तो पर्यंत आमची युवापिढी सक्षम होणार नाही. मग आम्हा तरुणांना आमच्या युवापिढीला सक्षम करण्याकरिता आमच्या बुद्धीला व आमच्या मनाला स्वामी विवेकानंदांच्या व शिवरायांच्या विचारांनी प्रफुल्लित कराव लागेल. आणि स्वतःच्या व्यक्तीमत्वाला परिपूर्णता देवून प्रत्येक युवकाच्या अंतःकरणातला विवेक जागृत करावा लागेल. आणि याच विवेक जागृत युवकाच्या माध्यमातून राष्ट्रोन्नतीकडे जाणारी आमची वाटचाल सहज आणि सोपी होईल. शुभ विचारांच्या वर्चस्वाने आमचा युवक ज्यावेळस न्हाऊन निघेल त्याच वेळी यशस्वी होण्याचे ध्येय तो उरी बाळगू शकेल.

येणारा काळ हा संघर्षाचा काळ आहे. मित्रांनो आणि या संघर्षाच्या काळामध्ये तुम्हाला जर टिकायचे असेल तर येणाऱ्या संकटाचा डोंगर तुम्हाला तुमच्या विवेक बुद्धीच्या जोरावर, सुविचारांच्या हाथोडीने फोडून स्वतःला नवनिर्माण करण्याची जिद्द उरी पेलावी लागेल. आणि तुमच्या आवडत्या क्षेत्रात तुम्हाला यशस्वी व्हायचे असेल तर स्वामी विवेकानंद आणि शिवरायांचे विचारच तुम्हाला प्रेरणा देवू शकतात. म्हणून या दोन महापुरुषांचे चरित्र वाचा, यांचे विचार आत्मसात करा आणि हे आत्मसात केलेले विचार आचरणात आणा आणि हेच विचार एक दिवस तुमच्या सर्वांगिन व प्रगल्भ विकासाची वाटचाल निश्चित करू शकतात.

शुभम शिंदे पाटील

खरच ते दिवस किती छान होते...

खरच ते दिवस किती छान होते
प्रत्येक घराला अंगण होते
अंगणात मुले खेळत होती
खेळ पाहता पाहता आई सुद्धा
बालपणात हरवत होती... खरंच ॥१॥
खरच ते दिवस किती छान होते
अगदी पहाटे पहाटे पक्षांच्या
किलबिलाटाने जाग येत होती
घराच्या कोपऱ्यात एखादी चिमणी
आपलं घर बांधत होती... खरंच ॥२॥
खरच ते दिवस किती छान होते
आई नोकरी करत नव्हती
मुलांना मायेनं भरवीत होती
आजीच्या डोळ्यात देखील
स्नेहाची फुले फुलत होती.. खरंच ॥३॥
खरच ते दिवस किती छान होते
वृद्धाश्रम नव्हते, पाळणाघर नव्हते
प्रत्येकाच्या सुख दुःखात
प्रत्येकाची भागीदारी होती
जीवाला जीव देणारी माणसं होती ... खरंच
खरच ते दिवस छान होते...

थोरात प्राजक्ता अशोक
T.Y. B.C.A.

असे का व्हायचे कधी कळलेच नाही

असे का व्हायचे कधी कळलेच नाही
त्याच्या येण्याची चाहूल
नकळत मनाला जाणवयाची
तो जवळ नसताना
हृदयात धक-धक व्हायची
असे का व्हायचे कधी कळलेच नाही
जवळून पाहण्याची इच्छा असायची
पण समोर आल्यावर वर नजरही
नाही व्हायची
खूप काही बोलायचे असायचे
पण वेळेला शब्दही जुळत नसायचे
असे का व्हायचे कधी कळले नाही
त्याला फोन वरून बोलायचे असायचे
शब्दच फुटत नसायचे
असे का व्हायचे कधी कळलेच नाही
आपलेपणाचे काही सांगायचे असायचे
पण त्याच्या मनात काय आहे कधी कळलेच नाही
कळता-कळता सगळं संपून गेलं
आणि शेवटी फक्त आठवणींचे
जाळे उरले.

काकड प्रतिक्षा त्र्यंबक
F.Y. B.Com.

रॅगींगच्या विकृतीला बळी पडू नका !

विद्यार्थी मित्रहो !

रॅगींग या मानसिक विकृतीबद्दल मला तुम्हाला काही सांगायचे आहे. कोणताही समाज म्हणजे समाजातील माणसे शारिरीक दृष्ट्या तसेच मानसिक दृष्ट्या निरोगी असली पाहिजेत. तरच आपले राष्ट्र एक सुदृढ राष्ट्र म्हणून विकसित होऊ शकेल व जगाच्या बाजारात त्याचा अभिमान बाळगला जाईल अशाप्रकारे ते पुढे येईल. पण त्यासाठी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या सुदृढ शारिरीक आरोग्याबरोबर सुदृढ मानसिक विकासही होणे आवश्यक आहे. परंतु जगरहाटीमध्ये चांगल्याबरोबरच वाईटही निपजत राहते हे आजवरचे कटू सत्य आहे. त्यापैकी एक कटू सत्य म्हणजे रॅगींगची विकृती होय. म्हणून आपण या विकृतीचे उच्चाटन केले पाहिजे.

रॅगींग म्हणजे महाविद्यालयामध्ये किंवा महाविद्यालयाच्या वसतीगृहामध्ये नव्याने आलेल्या ज्युनिअर विद्यार्थ्यांना त्यांचे सिनिअर विद्यार्थी शारिरीक व मानसिक त्रास देतात व त्यांच्या होणाऱ्या छळाचा विकृत आनंद घेतात. व्यक्तीला न आवडणारी किंबहुना किळसवानी वाटणारी किंवा लज्जा आणणारी कृती करायला लावणे व ती न केल्यास त्यास शारिरीक व मानसिक इजा पोहोचविणे म्हणजे रॅगींग होय. अशाप्रकारची विकृती दिवसेंदिवस वाढत चाललेली असून त्यामुळे ज्युनिअर विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्यांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत चाललेली आहे. याकडे आपल्या सरकारचे तसे उशिराच लक्ष गेलेले आहे. तामिळनाडू सरकारने सर्वात पहिल्यांदा १९९७ मध्ये रॅगींग प्रतिबंधक कायदा पास केला. त्यानंतर मानवी विकास मंत्रालय व सर्वोच्च न्यायालयाने सी.बी.आय.चे प्रमुख आर.के. राघवन यांच्या अध्यक्षतेखाली जी समिती नेमली होती. तिने आपला अहवाल मे २००७ मध्ये सादर केला. या अहवालात समितीने भारतीय दंड संहिते अंतर्गत एक विशेष विभाग उभारण्याची विनंती केली त्यानुसार १६ मे २००७ ला सर्वोच्च न्यायालयाने एक हंगामी आदेश काढून सर्व शैक्षणिक संस्थांना रॅगींगच्या तक्रारीचा एफ.आय.आर. दाखल करणे सक्तीचे केले. न्यायालयाच्या निर्णयानुसार विद्यापीठ अनुदान आयोगाने भारतातील सर्व महाविद्यालयांमध्ये दरवर्षी विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेताना स्वतःचे एक व पालकांचे एक अशी दोन रॅगींग प्रतिबंधक प्रतिज्ञापत्रे ऑनलाईन भरून महाविद्यालयात सादर करणे

अनिवार्य केले आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रवेश घेतानाच रॅगींग काय आहे याची कल्पना येते. जर एखाद्या किंवा अनेक सिनिअर विद्यार्थ्यांनी ज्युनिअर विद्यार्थ्यांचा मानसिक व शारिरीक छळ केला तर त्यासाठी पाच वर्षे तुरुंगवासाची शिक्षा आणि दहा हजार रुपये दंड अशी शिक्षा निश्चित केली आहे. म्हणून एक तर कोणीही कुणाचा महाविद्यालयाच्या आवारात किंवा वसतिगृहामध्ये अशा प्रकारचा छळ करू नये आणि जर कोणी केला तर पिडीत विद्यार्थ्यांने त्याबाबत महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांकडे किंवा वसतिगृहाच्या अधिकाकांकडे किंवा अॅन्टीरॅगींग कमिटीच्या प्रमुखाकडे ताबडतोब तक्रार केली पाहिजे. रॅगींगचा छळ फार काळ सहन न करता आत्महत्येच्या रस्त्याकडे जाऊ नये.

त्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून ज्याप्रमाणे अॅन्टीरॅगींगची शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीलाच प्रतिज्ञापत्रे भरून घेतली जातात. त्याचप्रमाणे महाविद्यालयामध्ये अॅन्टीरॅगींग कमिटी व अॅन्टीरॅगींग भरारी पथक स्थापन करण्यात येते. या समित्यांकडे विद्यार्थ्यांने संपर्क करून आपली तक्रार दाखल करणे आवश्यक आहे.

परंतु सर्व विद्यार्थ्यांनी एकमेकांचा माणुसकीच्या नात्याने विचार करून परस्परांशी सदभावनेने वागावे. कुणीही रॅगींगच्या विकृतीच्या आहारी जाऊ नये. व कुणालाही रॅगींगचा बळी करू नये. विशेषतः ज्या महाविद्यालयांमध्ये विद्यार्थ्यांची वसतिगृहे आहेत अशा ठिकाणी रॅगींगचे प्रकार घडताना आढळतात. परंतु आपल्या महाविद्यालयात मात्र मुलांचे वसतीगृह नाही तसेच ९०% हून अधिक विद्यार्थी बाहेर गावावरून दररोज ये जा करतात. त्यांचा परस्परांशी फार काळ संपर्क येत नाही. त्यामुळे आपल्या महाविद्यालयात गेल्या २७ वर्षात रॅगींगची एकही घटना घडलेली नाही. हे मला अभिमानाने सांगावेसे वाटते.

तरी सुद्धा जर कुणाला अशा प्रकारचा त्रास झाला तर आपण जरूर प्राचार्यांशी, माझ्याशी किंवा कुणाही प्राध्यापकाशी त्वरीत संपर्क करावा. म्हणजे त्यापुढे होणारा अनर्थ टळेल.

प्रा. तुळशीराम जाधव

चेअरमन, अॅन्टीरॅगींग कमिटी

मो.९४२३७९३८९३/९५२७७८६६२०

हिंदी विभाग

जो तुम सोचते हो वो हो जाओगे ।
यदि तुम खुद को कमजोर सोचते हो ।
तुम कमजोर हो जाओगे ।
अगर खुद को ताकतवर सोचते हो ।
तुम ताकतवर हो जाओगे ।

स्वामी विवेकानंद

अनुक्रमणिका

अ.नं.	गद्य / पद्य	लेखक	पृष्ठ क्र.
१	जीवन में आये गुब्बारे	नितीन युराज पराड	४०
२	किसान की आत्मकथा	काळे काजल अशोक	४१
३	अभंग गाथा नाटक में सामाजिक बोध	गायकवाड पल्लवी भिमाशंकर	४२
४	बेटी बचाओ अभियान	गोसावी प्रांजली भिमाशंकर	४४
५	जिंदगी	मनोज दिघे	४५
६	वक्त	दराडे काजोल नामदेव	४५
७	मेरी माँ	किरण गुरखा	४६
८	दोस्त	काळे काजल अशोक	४६
९	आधुनिक समाज युवा पिढी आज का युवा वर्ग	लावरे काजल रमेश	४७
१०	बेटी	पुणेकर रुपाली किशोर	४९
११	बेटियाँ	दराडे काजोल नामदेव	५०
१२	माँ	काळे काजल अशोक	५०
१३	प्रेमचंद की कहानियों का फिल्मांतरण	गिते ज्योती	५१
१४	जिंदगी	मयुरी गायकवाड	५३
१५	रिश्ते	काळे काजल अशोक	५३
१६	साहित्य एवं सिनेमा	प्रा. तुपे सरला सुर्यभान डॉ. अर्जुन तिवारी	५४
१७	गुरू	आव्हाड सागर सुरेश	५६

जीवन में आये गुब्बारे

मेरे बचपन में मुझे याद है जितने भी पैसे जेब खर्च के लिए मिलते में वे सब गुब्बारे खरीदने में खर्च कर देता था। यदि खाना भी न मिले गुब्बारे जरूर खरीदता था।

इस बीच हमारे स्कूल के पास एक गुब्बारे की दुकान खुली जिसमें नाना प्रकार के गुब्बारे थे जिनमें हवा भरने से कुछ तो बिल्कुल लम्बे हो जाते तो कुछ गेंद के समान गोल हो जाते थे बच्चे इसे देखकर बहुत अचम्बित होते। लेकिन इन गुब्बारों की किमत साधारण गुब्बारों से बीस गुणा अधिक थी।

कुछ भी हो मैंने भी घर आकर जिद करके एक गुब्बारा खरीदा। कई और मित्रों ने भी खरीदे जिन्हें हमने मुँह से फुलाना शुरू किया। फुलाने वालों का चेहरा, हाथ सब छिप गये क्योंकि यह गुब्बारा इतना बड़ा फुल गया था। जरा सोचिये एक छोटा बालक जब इसे फुलाये तो दूर खड़े लोग क्या देखेंगे? दो छोटे पैर और उसके उपर एक बड़ा गुब्बारा।

उसका शरीर था सिर कुछ भी नहीं दिख रहा था। कुछ भी हो हम बच्चे के लिए वह दिन हँसी का विषय बन गया।

एक बात कहने के लिए मैंने यह उदाहरण दिया है कि अपने दैनिक जीवन में हम कई समस्याओं का समाधान खोज निकालते हैं और कुछ समस्याओं को हम इतना बड़ा बना लेते हैं जैसे गुब्बारे में भरी हवा। अन्त में कुछ नहीं दिखना और आँखे तक छिप जाती है।

गुब्बारे में मुँह से हवा भरने वाले व्यक्ति को वह कितना बड़ा हुआ इसका बोध नहीं रहता उसी प्रकार कई समस्याओं को हम इतना फुला देते हैं कि वे हमारे ही आँखे बन्द कर देती हैं।

आप शायद ऑफिस में अस्पताल में कॉलेज में नोकरी करते होंगे। नहीं तो आप कॉलेज में स्कूल में अध्यापक होंगे। कुछ भी हो जीवित व्यक्ति को ही रोग लगता है। जो भर गया उस पर तो रोग नहीं लग सकता।

हमारे जीवन काल में समस्याएँ जरूर आयेंगी नहीं आयेंगी आप ऐसा नहीं कह सकते वरना आप अज्ञानता से ऐसा कह रहे हैं। लेकिन आप एक बात मानिये ऑफिस कॉलेज घर में छोटी-छोटी समस्याओं को सुलझा लिये ना कि उसे गुब्बारे की भाँती फुलाईये।

एक युवक ने अपने जीवन में काम करने की खाईश की थी। एक बार वह एक कंपनी में उसे नौकरी मिली। कंपनी का मालिक उसकी योग्यतानुसार उसे पैसे देता रहा। थोड़े ही दिनों में वह बीस-तीस लोगों का नेता बन गया और अन्त में उन्होंने भी झंडा खड़ा कर हड़ताल शुरू कर दी। और कंपनी बंद कर देने की नौबत आ गई।

कंपनी का मालिक बहुत दुःखित हुआ क्योंकि बैंक से कर्ज लिया हुआ पैसा तक वह नहीं भर सकता था। अपनी जमीन बेचकर जो कंपनी में पैसा लगाया था वह सब व्यर्थ हो गया था।

इस छोटे नेता का क्या हुआ? जिस प्रकार झुण्ड बिखर जाते हैं। उसी प्रकार यह भी बिखर गये। तीन-चार यह भी बिखर गये। तीन-चार बम्बई पहुँच गये जहाँ तंग बस्तियों में छोटे घरों में रहने लगे। और वहाँ चार-पाच सौ रुपया ही हप्तेमें कमा पाते थे।

यहाँ क्या घटित हुआ था, शायद कोई छोटी सी घटना होंगी जिसने गुब्बारे के समान उसी की ही आँखे मुन्द दी और वह अंधकार में पड गया सब नष्ट हो गया।

यदि वह कंपनी बढकर अच्छा कारोबार करती तब कितने ही लोगों का बच्चे को कुटुंबो का आश्रय बन गया होता। किन्तु बुराई से देखने के कारण अच्छाईयों पर परदा पड गया और अंधकार में वह कंपनी कुछ चन्द सिरफिरे युवकों के कारण बन्द कर देनी पडी।

इसलिए जीवन में बहुत समस्याओं का सामना करना पडेगा परंतु उस पर अपने आप को मान करना पडेगा।

हर जगह समस्याएँ हों किन्तु उसे फुलाकर कभी अपनी आँखो पर पट्टी न बाँधे।

नितीन युवराज पराड

T.Y.B.A.

किसान की आत्मकथा

मानव के जीवन में अत्यंत महत्वपूर्ण स्थान है मेरा। चाहे वह अमीर हो गरीब हो हर किसी के लिए मेरा होना अत्यंत जरूरी है। अगर मैं ना रहूँ तो खाना न मिले अगर मैं ना रहूँ तो सब भूखे रह जाए। सबको खाना देने वाला हूँ मैं। पर मेरे बारे में कोई नहीं सोचता मैं कौन हूँ मैं एक किसान हूँ। जब तक मैं अनाज नहीं

देता तब तक हर कोई भूखा रह जाता है तब सब को मेरी याद आती है। पर जब मेरे घर में खाने के लिए कुछ नहीं होता तो पुकारने पर भी मेरे लिए कोई हाथ नहीं बढ़ता। जब बारिश न हो तब पानी न होने के कारण मेरे खेत में फसल नहीं आ पाती। जब जादा बारिश हो तो पानी ज्यादा होने के कारण मेरी फसल खराब हो जाती है और जब मेरी फसल अच्छी आती है तो उसके दाम कम हो जाते हैं। ऐसे में कोई किसान जिएगा कैसे अगर उसे अपनी जरूरतें पूरी करने के लिए पैसे ही ना मिले और कुछ मिल वह अगर खेती में चला जाए तो हम क्या कर सकते हैं हमारा परिवार कैसे जिएगा? इसलिए आज कही ऐसे गाँव है जहाँ ४०-५० उम्र होने पर भी लडको की शादी नहीं होती। क्योंकि लडकियाँ सोचती है हमें यहाँ शादी करके मेहनत तो करनी ही पडेगी पर हम यहाँ शादी करके कभी भी खुश नहीं रह पाएँगे। क्योंकि अगर इसकी फसल को दाम नहीं मिले तो हमे भुखे रहकर अपना गुजारा करना पडेगा। इतना ही नहीं बल्कि शादी न होने के कारण इन लोगों को बुरी आदतें लग चुकी हैं। हम जैसे किसान सोचते हैं हमारे आगे पिछे रोने वाला कोई नहीं होगा तो हम किसके लिए कमाएँ और किसके बारे में सोचकर जिए।

ऐसा नहीं है कि किसानों को सरकार की तरफ से कुछ नहीं मिलता। सरकार बहुत कुछ देती है पर वह हम तक आते-आते इतना हो जाता है कि हम उससे कुछ नहीं कर पाते। व्यापारी हमसे कम दामों में सब्जियाँ खरीदते हैं और लोगों में वही सब्जियाँ दोगुने या तीगुने दामों में बेचते हैं इससे न किसानों को मुनाफा मिलता है और न खरीदने वाले ग्राहकों को मुनाफा होता है। बीच में रहनेवाले व्यापारियों को ही सारा मुनाफा मिलता है इस वजह से व्यापारी अधिक अमीर होते जा रहे हैं और किसान गरीब होता जा रहा है आज मेरे जैसे कई ऐसे किसान हैं जो अपने परिवार को दो वक्त का खाना भी ठीक से खिला नहीं पाते अपने परिवार की छोटी-छोटी जरूरतें पूरी नहीं कर पाते। कई बार हमारे दिमाग में

आत्महत्या का खयाल आता है। पर अपने परिवार के खातिर वह बाद में चला जाता है पर कही ऐसे किसान हैं जो यह तरिका अपना चुके हैं और अपनी जिंदगी खतम कर चुके हैं पर उनके जाने के बाद उनके परिवार पर क्या बितेगी इसके बारे में उन्होंने कभी सोचा ही नहीं होगा वरना वह यह

कदम कभी नहीं उठाते, क्योंकि उनकी मौत के बाद उनके परिवार की मुश्किलें बढ़ जाती हैं अगर उन्होंने कर्ज लिया हुआ है तो बार-बार कर्ज देने वाला उनके परिवार को परेशान करता है। यहाँ तक की उनके कर्ज न चुकाने पर वह उनसे जमीन तक छीन लेता है और अगर वह जमीन लेकर भी उसका कर्ज पुरा न हो तो वह उसका घर तक छिन लेते हैं और उस कारण वह बेघर हो जाते हैं और इस सब के कारण परेशान होकर वह अपना जीवन खत्म करने पर मजबूर हो जाते हैं। हर किसान की यही दशा होती है हर किसान अपने जीवन से परेशान होकर अपना जीवन खत्म करता है। और उसके खत्म हो जाने पर उसके परिवार पर कठिनाईयाँ आती हैं और इस कारण उसके परिवार को मजबुरी में ही सही अपना जीवन खत्म करना पडता है। आज भारत में कई ऐसे किसान हैं जिनकी मौत इन सब वजह से हुई है भारत में आज ऐसी स्थिति हो गई की, बीमारी के कारण जितने किसानों की मौत नहीं होती उतने किसानों की मौत आत्महत्या के कारण हुई है। आज की स्थिति में किसान इतना महत्वपूर्ण होकर भी लोग उसकी पर्वा नहीं करते पर एक दिन ऐसा आएगा कि जब कोई भी किसान किसी भी अमीर या फिर गरीब के लिए कुछ नहीं देगा उस दिन सब की आँखें खुलेंगी पर उस वक्त तक बहुत देर हो चुकी होगी।

इस प्रकार आज मेरे जैसे ही कई किसान यह सोच रहे हैं कि, हमारा दिन कब आएगा जब हम इन सब को बता सके की अगर हम न रहे तो कोई भी नहीं रहेगा।

जब तक है इन्सान जरूरी।

तब तक है किसान जरूरी।

जब तक किसान रहेगा।

तब तक इन्सान रहेगा।

काळे काजल अशोक

F.Y.B.A.

‘अभंग गाथा’ नाटक में सामाजिक बोध

नरेंद्र मोहनद्वारा लिखित ‘अभंग गाथा’ नाटक मराठी के संत कवी तुकाराम पर केंद्रीत नाटक है। प्रस्तुत नाटक में तुकाराम उनकी अभंग वाणी और समय को दृश्य गतियों के साथ प्रस्तुत किया गया है। प्रस्तुत नाटक में संत कवि तुकाराम के जीवन के पहलुओं पर प्रकाश डाला गया है। तुकाराम की अभंग वाणी और जिंदगी एक दुसरे में गुंथी हुई है। एक को दुसरे के बिना समझा नहीं जा सकता। अभंग गाथा में खरा विद्रोही तुकाराम है। अपनी पुरी मानवियता में सुख-दुख में तकलीफ उल्लास में पीडा आनंद में वह सदैव अभंग वाणी से जुड़े रहे हैं। दो पत्नीयोग को बीच पड़े संत कवी तुकाराम उनकी प्रारंभिक मनस्थितियों का बनना, टुटना और अंतः जिजाई के साथ उनके संबंधों की जटिलता और उलझाव नाटक के कथ्य को अधिक आकर्षक बनाते हैं।

डॉ. नरेंद्र मोहन का जन्म ३० जुलाई १९३५ में तत्कालिन भारत और वर्तमान पाकिस्तान के लाहोर में हुआ। व्यवसाय से पत्रकार नरेंद्र मोहन जी की शिक्षा कानपूर में हुई। विभिन्न सांस्कृतिक, सामाजिक और संस्थानों तथा समाजसुधार के कार्यों से जुड़े रहे। वे जागरण पत्र समुह के प्रमुख संपादक थे। साथही उत्तर प्रदेश संगीत नाटक अकादमी एवं प्रेस ऑफ इंडिया के चेअरमैन के पद पर कार्यरत रहे।

नाटककार कवि और आलोचक के तौर पर डॉ. नरेंद्र मोहन विगत चार दशकों से सक्रिय हैं और इस नाते वे अखिल भारतीय स्तर पर अपनी विशिष्ट पहचान बना चुके हैं। उनके नाटक :- कहै कबीर सुन भाई साधो, सींगधारी, कलंदर नो मैन्स लैंड और अभंग-गाथा प्रसिद्ध हैं। रंग संस्थाओं और निर्देशकों द्वारा मंचित और प्रशंसित होकर प्रकाशित हो चुके हैं। तथा पाठकों दर्शकों और रंग कर्मियों के बीच व्यापक चर्चा का विषय रहे हैं। शब्द और रंग का साथ साथ होना उनके नाटकों की केंद्रीय विशेषता है कवी के तौर पर उनकी ख्याती के आधार रहे हैं उनके कविता संग्रह- इस हादसे में, सामना होने पर, एक अग्निकांड जगहे बदलता, हथेली पर अंगारे की तरह, संकट दृश्य का नहीं एक सुलगती खामोशी। अपनी आलोचनाओं और संपादनोंद्वारा नए माध्यमों प्रवृत्तियों और विचारों में लंबी कविता विचार कविता और विभाजन जैसे विमर्शों पर चर्चा का प्रारंभ भी उन्होंने किया है। अभंग-गाथा उनकी नाट्य प्रतिभा का एक और उदाहरण

है।

पत्रकारिता की दुनिया में अभुतपूर्व योगदान के लिए १९८६ में उन्हें ‘राम मनोहर लोहिया’ पुरस्कार से भी सम्मानित किया गया १९९६ से अंतिम समय तक वे भारत सरकार की राज्यसभा में उत्तर प्रदेश के प्रतिनिधि थे।

अभंग- गाथा नाटक में तुकाराम के सामाजिक बोध नाटक एक लोकप्रिय विधा है। उसे पंचमवेद भी कहा जाता है। काव्य भेदों में नाटक जितनी रमणीय विधा है उतनी और कोई नहीं। इसलिए तो इसे काव्यु नाटक रम्यम् कहा जाता है।

सामाजिक कथ्य :-

सामाजिक कथ्य को समझने के लिए समाज को जानना जरूरी है। समाज का स्वरूप अत्यंत व्यापक है। मनुष्य एक समाजशील प्राणी है। समाज में रहने के कारण उसे समाज के रीति रिवाज संस्कार आदि का पालन करना पड़ता है। अभंग गाथा में सामाजिक समस्याओं विसंगतियों को व्यक्त किया है। अभंग-गाथा में नाटककार ने तुकाराम का सामाजिक सरोकार, सेवा की भावना आदि सामाजिक कथ्यों को उद्घाटित किया है।

१) तुकाराम सामाजिक एवं पारिवारिक संघर्ष की अभिव्यक्ति -

मनुष्य समाजशील प्राणी होने के नाते वह समाज में ही अपना विकास करता है। समाज में ही वह बड़ा बनता है। उसके छोटे-बड़े होने की मान्यताओं को समाज ही तय करता है। क्योंकि समाज से अलग होकर व्यक्ति की कोई सत्ता नहीं है। उसे सामाजिक संघर्षों से उसे जुझना पड़ता है।

‘अभंग गाथा’ में नाटककार ने तुकाराम के पारिवारिक एवं सामाजिक जीवन की विसंगतियों जटिलताओं, संघर्षों को प्रस्तुत किया है। अभंग से घर भंग हो जाता है परंतु समाज में एक क्रांति बदलाव की लहर उठती है। वह दबे हुए लोगों में जागृति पैदा करती है उन्हें अन्याय के विरुद्ध खड़ा करती है। सवर्ण के विरोध एवं पारिवारिक तिरस्कार के स्वरूप तुकाराम संघर्षगत तनाव और घुटन महसूस करते हैं। एक तरफ मंबाजी रामेश्वर भट्ट आदि समाज के ठेकेदारों से वह संघर्षरत है तो दुसरी तरफ सामाजिक कुरीतियों को नष्ट करने के लिए प्रयत्नरत है। इस संघर्ष में उन्हें मार भी खानी पड़ती है। कभी लोगों को डटकर विरोध करते हैं तो कभी अन्याय भी सहना पड़ता है।

२) सामाजिक कुप्रथाओं का विरोध -

समाज में जातिप्रथा, वर्णव्यवस्था कर्मकांड आदि कुप्रथाएँ परंपरा से आयी हैं। कुछ उच्च एवं धर्म के ठेकेदारों

ने अपने स्वार्थ के लिए निम्न एवं शुद्र लोगों को इन प्रथाओं में उलझा दिया है। यह कुप्रथाएँ इन लोगों के अन्याय करने के साधन मात्र हैं। तुकाराम के समय में भी ये प्रथाएँ प्रचलित थीं। तुकाराम ने बाह्य कर्मकांड और थोथी बकवास का विरोध किया है। मुंह में राम और बगल में छुरी जैसा व्यवहार करनेवाले कर्मकांडी ब्राह्मणों को तुकाराम कहते हैं - कर्मकांड डरे हुए लोगों की देन है और डरा हुआ आदमी ज्ञान की जरा-सी आँच भी सह नहीं सकता। तुकाराम समाज में व्याप्त जातियता वर्ण श्रेष्ठता और कर्मकांड के विरुद्ध बगावत खड़ी करते हैं। अतः अभंग गाथा में जातिप्रथा, वर्ण व्यवस्था, कर्मकांड, छुआ छुत, अस्पृश्यता आदि सामाजिक कुप्रथाओं के खिलाफ तुकाराम द्वारा खंडनात्मक अभिव्यक्ति प्रखरता से हु ई है।

३) वेश्या समस्या की अभिव्यक्ति -

मनुष्य प्रगती के रास्ते पर मार्गक्रमण के लिए प्रयत्नरत रहता है। एक-एक समस्या से जुझते हुए लक्ष्य का पीछा करता है। परंतु उसके मार्ग में सुख से अधिक दुःख ही आता है। मनुष्य को किसी दुसरे की प्रगति देखी नहीं जाती। उसकी प्रगति में अनेक बाधाएँ खड़ी कर देता है। उसे अपने लक्ष्य से दुर करने के लिए विभिन्न कुटील अस्त्रों का प्रयोग करता है। जिसमें एक सशक्त अस्त्र नारी है। इसी नारी का प्रयोग अभंग-गाथा में मंबाजी मंगला को तुकाराम के पास भेजता है। मंगला का अद्भुत नृत्य देखकर तुकाराम उसके सौंदर्य की प्रशंसा करते हैं। मंगला तुकाराम के अभंग सुनते-सुनते अभंगमय हो गई है। अभंगों ने उसके अंतर्मन को लौकीक से अलौकीक बना दिया है। सत्, नृत्य और गायन की त्रिवेणी उसके सर्वांग में सत् विचार निर्माण करती है और उसे एक इन्सान बनाती है इस तरह अभंग-गाथा में वेश्याओं की समस्या को मंगला के माध्यम से दिखाया गया है। मंगला नामक वेश्या संत के संपर्क में आकर उनके सत् आचरण रूपी व्यवहार में सुधर जाती है।

४) सामाजिक कार्य की अभिव्यक्ति -

अभंग-गाथा में तुकाराम जिस समाज में जी रहे थे उस समाज में उँच नीचता, वर्णश्रेष्ठता, जातिभेद आदि प्रवृत्तियों का बोलबाला था। लोगों में अंधविश्वास अंधश्रद्धा और बाह्यांडब की भावना थी। धर्ममार्तंड और स्वार्थी ब्राह्मण अपने मतानुरूप स्वार्थ की रोटियाँ बेलते थे। समाज में गरीब और अमीर दो वर्ग प्रचलित थे।

अभंग गाथा में तुकाराम धर्म के ठेकेदारों का डटकर विरोध कर समाज को एक नई दिशा देने का प्रयास किया उन्होंने जात पाँत और वर्णव्यवस्था का प्रखर विरोध किया। तुकाराम कहते हैं मंबाजी यह कोई

हाट बाजार नहीं है। छोटे-बड़े का भेद तुम्हारा बनाया हुआ है। सुनो छोटे-बड़े में बँटकर कोई असत्य नहीं टिकता।

इस तरह वे समाज में समानता के पक्षधर हैं। तुकाराम जाति, धर्म, पंथ, वर्ण, अमीर गरीब के संबंध में समन्वय के पक्षपाती थे। वे एक ऐसे समाज का निर्माण चाहते थे जहाँ कोई किसी का वैरी न हो कोई किसी का अहित करने वाला न हो। उन्होंने मनुष्य मात्र को रोशनी देने के लिए अभंग की रचना की। तुकाराम ने कभी अपना धन लोगों पर लुटाया तो कभी उन्हें न्याय दिलाने हेतु स्वयं यातनाएँ सहन की। अकाल के समय तो तुकाराम ने स्वयं भुखा रहकर लोगों को अनाज बाँटा। तुकाराम लोगों को कहते हैं - आओ मेरे साथ, मैं तुम्हें अनाज दुँगा... लो....! लोग आगे बढ झोलियाँ भरने लगते हैं।''

इस प्रकार तुकाराम ने अपने घर की परवाह न कर लोगों में अनाज बाँटकर उन्हें मरने से बचाया। अतः संत तुकाराम के सामाजिक कार्य की अभिव्यक्ति अभंग गाथा में हुई है।

गायकवाड पल्लवी अरुण

M.A. (I)

हरियाली उजाड कर
भूमी को बंजर कर डाला
केमिकल बना कर इन्हें लगता
हमने बड़ा काम कर डाला
गलत फायदा उठा इसका भाई
एक दुसरे का दुश्मन बना डाला !!
खुद अविष्कार कर इन चीजों का
अपने आप को खतरे में डाला !!
दुसरो को नुकसान पहुँचा
बस अपना लालच पुरा कर डाला !!

दराडे काजोल नामदेव

F.Y.B.A.

बेटी बचाओ अभियान

जब नारी में शक्ति सारी ।
फिर क्यो नारी हो बेचारी ।
अबला नही सबला है नारी ।
करती रहती जो सबका भला ।

जब लडकों को शिक्षा देना शुरू किया था तभी लडकियों को भी शिक्षा देना शुरू किया होता तो आज हमारा देश अमेरिका जैसा प्रगतशील होता ।

पवित्र होते हुये भी सिता को रामराज्य में समाज के लिए अग्निपरिक्षा देनी पडी । कौरव पांडव के युग में भी द्रौपदी का वस्त्रहरण हुआ । गांधारी को दृष्टी होते हुये भी आँखे बाँधकर जीवन जीना पडा और कुंती को अपने बेटे को दुर करना पडा । बेटियों को पढाने के लिये सावित्रीबाईको पत्थरों की मार खानी पडी आज बेटियों की कहानी एक यातनामय रह गयी थी । पर अब नही आज की बेटियाँ बदल गयी है । क्योंकि आज के बेटियों का रास्ता पता है । विकास, वैभव, प्रगति इनके पास आ रही है इसलिए बेटियाँ अपना रास्ता जानती है ।

जिच्या हाती पाळण्याची दोरी
ती जगा उद्धारी

अब बेटियों के पिता भी जरा शिक्षीत है इसलिए कही जगहों पर बेटियों को प्राधान्य मिलता है । लेकिन वहाँ समाज रोकने को आता ही है । लडकों के शिक्षा का विषय आता है तो लडकी से जादा लडकों को शिक्षा देने को प्राधान्य दिया जाता है । क्योंकि वो वंश को आगे बढ़ाता है पर इस वंश की जड लडकी है ये समाज भुल जाता है ।

बेटियों को पढाने की पहली अडचन गरीबी है बेटे को पढाने के लिए वो गरीबी दुर हो जाती है । लोग अपने बेटियों की किंमत पैसे में करते है । बेटियों को लोग बेचते है उसी स्वार्थी माता-पिता को बताना चाहती हूँ ।

बाबुल प्यारे सिखा रे
सुनो मेरी मैय्या ।
बोझ नही में किसी के सर का
ना मज धार की मैय्या

जब इंदिरा गांधीजी का जन्म हुआ तब कही जन नाराज हुए वो बोलते थे लडका हुआ होता तो कितना अच्छा होता । तब मोतीलाल नेहरु जी ने सबको समझाया

लडका और लडकी का समान स्वागत करना चाहिए लडकी को भी समान स्थान दिया तो हमारा देश प्रगतशिल बन सकता है । लडकी शिक्षा लेकर अच्छा कर सकती है । कुछ बनकर दिखा सकती है ।

पंडित नेहरु और कमला नेहरु के बेटे ने तो भारत के विकास को एक अलग ही दिशा दी है अगर वही बेटे ना होती तो हमारा भारत कहाँ पर होता ।

एक सुशिक्षित बेटे सौ अध्यापकों का काम करती है ।

हमारे राष्ट्रपिता ने वह संदेश दिया है वो बहुत श्रेष्ठ संदेश है । जिस घर में बेटे पढकर बडी हुई है वो घर कभी भी अशिक्षीत नहीं रहेगा । आज की बेटे सभी बेटों के आगे है बेटियाँ एक कदम सबके आगे ही है । उसी एक बेटे के कारण दो घरों का दिया जलता है और अच्छी रोशनी देती है ।

जब हम ये अब हमारे समाज को बतायेंगे तब इस समाज में जागृति निर्माण होगी और हमारा देश प्रगतशील मार्गपर जायेगा । और पुरा देश प्रगतशील होगा ।

पतवार बनूंगी लहरों से लडूंगी ।

अरे मुझे क्या बेचेगा रुपैया ।

कल बाबा के उंगली को थामे चलती थी ।

कल बाबा की लाठी बन जाऊंगी ।

अम्मी तेरे घर की चिडीयाँ हूँ में ।

दाना लेकर ही घर वापस आऊंगी ।

गोसावी प्रांजली भिमाशंकर

नका धर
मुलाचा घोषा,
नेहमीच आठवा
पी.टी. उषा.

जिंदगी

बडी अजीब सी है ये जिंदगी
जो चाहा कभी पाया नहीं
जो पाया कभी सोचा नहीं
और जो सोचा कभी मिला नहीं
और जो मिला रास आया नहीं
जो खोया हुआ है वह याद आता है
और जो पाया सम्भाला जाता नहीं
क्युँ अजीब सी है ये जिंदगी
कोई सुलझा पाता नहीं !!!
जीवन में कभी समझौता करना पडे
तो कोई बडी बात नहीं !!!
क्योँकि झुकता वही है, जिसमे जान होती है !!!
तो मुखता की पहचान होती है !!!
जिंदगी जीने के दो तरीके होते है !!!
पहला जो पसंद आये, उसे हासिल करना सिखो
और दुसरा जो हासिल है, उसे पसंत करना सीखो !!!
जिंदगी जीना आसान नहीं होता
बिना संघर्ष के कोई महान नहीं होता !!!
जब तक न पडे हथौडे की चोट
पत्थर भी भगवान नहीं होता
जिंदगी बहुत कुछ सिखाती है
कभी हँसाती है तो कभी रुलाती है !!!
पर जो हर हाल में खुश रहता है
जिंदगी उसीके आगे सर झुका देती है !!!
चेहरे की हँसी से हम गम छुपाना
बहोत कुछ बोलना पर कुछ न छुपाना
खुद न रुठो पर सबको मनाना !!!
रास है जिंदगी बस जीते चले जाओ,
बस जीते चले जाओ
बडी अजीब सी है ये जिंदगी

मनोज दिघे
F.Y. B.Com

वक्त

हर खुशी है लोगो के दामन में एक हँसी के लिए वक्त नहीं ।

दिन रात दौडती दुनियाँ में जिन्दगी के लिए वक्त नहीं ।

माँ की लोरी का एहसास तो है पर माँ को माँ कहने का वक्त नहीं ।

सारे रिश्तों को तो हम मार चुके अब उन्हे अपनाने का वक्त नहीं ।

सारे नाम मोबाईल में है पर दोस्ती के लिए वक्त नहीं ।

गैरो की क्या क्या बात करे जब अपनों के लिए वक्त नहीं ।

आँखो में है नींद बडी पर सोने का भी वक्त नहीं ।

दिल है गमो से भरा हुआ पर रोने का भी वक्त नहीं ॥

पैसो की दौड में ऐसे दौडे की थकन का वक्त नहीं ।

पराए एहसान की क्या कद्र करे जब अपनों के लिए वक्त नहीं ।

तु ही बता ऐ जिन्दगी इस जिन्दगी का क्या होगा ।

कि हर पल मरने वालों को जीने के लिए भी वक्त नहीं ।

दराडे काजोल नामदेव
F.Y.B.A.

मेरी माँ

‘माँ’ से रिश्ता ऐसा बनाया जाए
जिसको निगाहों में बिठाया जाए
उसका मेरा रिश्ता कुछ ऐसा कि
वो अगर उदास हो तो इस से भी
मुस्कुराया ना जाए’

इस दुनिया में किसी भी चीज को
माँ के सच्चे प्यार और परवरिश से नहीं
तौला जा सकता वो हमारे जीवन की
एक मात्र ऐसी महिला है जो बिना किसी
मंशा के अपने बच्चे की परवरिश करती है
। एक माँ के लिए बच्चे ही सबकुछ होते हैं

। जब हम मजबूर होते तो हमेशा जीवन में किसी कठिन
कार्य करने के लिए हमें प्रेरित करती है । वो एक अच्छी
श्रोता होती है । और बुरी बातों को सुनती है । जो हम
कहते हैं वो हमें कभी रोकती नहीं और किसी हद में नहीं
बाँधती वो हमें अच्छे-बुरे का फर्क करना सीखाती है

सच्चे प्यार का दुसरा नाम माँ है पुरे जीवनभर
उसके साथ रहते हैं । वो हमें प्यार और परवरीश देती है ।
माँ से अनमोल कुछ भी नहीं जो भगवान के द्वारा
आशिर्वाद समान होता है । इसलिए हम ईश्वर का
आभारी होना चाहिए वो सच्चे प्यार परवरीश और
बलिदान का अवतार होती है । वो एक ऐसा व्यक्ति जो
हमें जन्म देकर मकान को महल में बदल देती है ।

वो एक ऐसी है जो पहली बार स्कुल की शुरुवात
घर में ही करती है । हमारे जीवन की सबसे पहली और
प्यारी अध्यापक होती है । वो हमें जीवन का सच्चा दर्शन
और व्यवहार करने का तरीका सीखाती है इस दुनिया में
हमारे जीवन शुरू होते ही वो हमें प्यार करती है और
व्यवहार करने का तरीका सीखाती है इस तरह हमारा
और ध्यान देती है । अर्थात उसकी कोख में आज से
उसके जीवन तक बहुत दुःख और पीडा सहकर वो हमें
जन्म देती है लेकिन इसके बदले में वो हमेशा हमें प्यार
देती है । जो बहुत मजबूत हमेशा के लिये निस्वार्थ हो
शुद्ध और समर्पित हो वो आपके जीवन में अंधकार को
दूर करके रोशनी भरती है ।

रात को वो पौराणिक कथाएँ सुनाती है । देवी
देवताओं की कहानियाँ और दुसरी राजा- रानियों की
ऐतिहासिक कहानी सुनाती है । वो हमेशा स्वस्थ,
शिक्षा, भविष्य, और अजनबियों से हमारी सुरक्षा को
लेकर बहुत चिंतित रहती है । वो हमेशा हमें जीवन में
सही दिशा देकर आगे बढ़ाती है और सबसे खास बात है
कि वो हमारे जीवन में खुशियाँ फैलाती है । वो हमें छोटे

और समर्थ बच्चे से मानसिक, शारिरिक, सामाजिक
और बौद्धिक मनुष्य बनाती है । वो हमेशा हमारा पक्ष
लेती और भगवान से हमारे स्वास्थ्य और अच्छी भविष्य
के लिये पुरे जीवन भर प्रार्थना करती है । इसके
बावजूद कि हम कई बार उनको दुःखी भी कर देते हैं ।
लेकिन हमेशा उसके मुस्कुराते चेहरे के पीछे एक दर्द
होता है । लेकिन जिसमें हमें समझने की जरूरत है,
ध्यान रखने की जरूरत है । एकमात्र ऐसी है जिसे
किसी से नहीं बदला जा सकता । वो हमारे सभी छोटी
और बड़ी समस्याओं का समाधान है । कभी अपने
बच्चों को बुरा नहीं कहती और हमेशा उनका पक्ष लेती
है । बदले में बिना कुछ भी हमसे लिये वो माँ हमें इस
काबिल बनाती है कि हम दुनिया को समझ सकें और
कुछ भी कर सकें वह है मेरी माँ.

आपकी याद सताती है
आ जाओ थक गया हू,
अपने आँचल में सुला लो
उँगलियाँ अपनी मेरे
बालों में फिर कर
एक बार फिर से वही
बचपन की लोरिया सुना दो, माँ

किरण गुरखा
F.Y.B.A.

दोस्त

मुश्किल में मिले जिसका साथ
अंधेरे में थमता है वह हाथ
आगे बढ़ने में भी उसका साथ
जो सुख में है और दुःख में भी साथ
विश्वास की डोर से बंधा होता है
जिसके साथ अपना हाथ
वही सच्चा दोस्त है

काळे काजल अशोक
F.Y.B.A. (B)

आधुनिक समाज युवा पिढी - आज का युवा वर्ग -

मनुष्य-समाज की यात्रा क्षितीज की यात्रा से कम नहीं होती जो कभी समाप्त नहीं होती । प्रत्येक आनेवाली पीढी अतीत और वर्तमान की कडी होती है, अगर हम

इस बात को मान ले तो युवा वर्ग की भाषा को समझना आसान हो जाएगा अन्यथा यह बिकट है । आज के युवावर्ग अपनी विरासत से विचार दर्शन बहुत कम ही पाते है क्योंकि माँ बाँप दोनो का कामकाजी होना ओर एकल परिवार का होना दोनो ही कारण बच्चो को एकांगी और चिडचिडा बना रहा है । आखिर विचार दर्शन उन्हे कौन करायेगा जिसके बिना आज का युवावर्ग चौराहे पर खडा है वे जाए तो कहाँ जाये । अपनी जीवन गती का निर्माण करे तो किस प्रकार करे कौन बतायेगा ? ऐसे में तिराहों पर युवावर्ग का स्तम्भित होना स्वाभाविक है लेकिन इस भटकाव को हम स्वाभाविक नहीं कह सकते ।

देश की आजादी के ७० साल बीत जाने के बावजूद देश की जितनी उन्नती होनी चाहिए थी नहीं हो सकी । अन्य कारणों के अलावा नवयुवकों का बेराजगार होना, सही दिशा निर्देश से वंचित रहना मुख्य कारण है । उनमें धैर्य नहीं है वे चिंतीत जीवन जिया करते है । अधिकतर जहाँ तहाँ बैठकर गप्पेबाजी का समय काटते है, वक्त की पाबंदी और अनुशासन का अभाव है । वो हमेशा तनाव की जिंदगी जीते है । धैर्य और सहनशीलता के घटते जाने का कारण, टेलीवीजन भी कम नहीं है जो आज घर-घर की आवश्यकता के साथ-साथ बच्चो के जीवन विनाश का माध्यम बन गई है । बच्चे स्वीच आन करने के साथ ही मार-धाड गोलियाँ बरसाना खुन करना इसके भी बदतर है, गंदे-गंदे दृश्यो को दिखाना । ज्यादातर परिवार में सिर्फ माँ-बाप और बच्चे होते है ।

माँ बाप का कामकाजी होने से बच्चो को रोकने-टोकने वाला नहीं होता है । वे दिन भर टीवी के आगे बैठकर उन्ही गंदे दृश्यो और मार धाड देखते रहते है, जिससे उनकी मनोवृत्ती अनुशासनहीन हो जाती है । नतीजा छोटी-छोटी बातों पर

आक्रमक और हिंसक हो जाते है जो उनके लिए हानिकारक तो है ही, परिवार के लिए भी बुरा होता है ।

सरकारी महक में भी इन युवाओं को भटकाने का काम कम नहीं कर रहे है । पुलिस के असामाजिक तत्वों के प्रति नरम रवैया, पिडितो की उपेक्षा व रिश्वतखोरी की लत की वजह से समाज में अपराध बढ़ते जा रहे है । पुलिस की लापरवाही व मनमाने व्यवहार से सुरक्षा का भरोसा समाप्त होता जा रहा है । पहले तो अपराधी पकडे नहीं जाते अगर कभी पकडे गये तो रिश्वत देकर छुट जाते है ।

बेगुनाहो को पकड़कर जेल भेज देना उनके साथ मारपीट करना, कभी-कभी तो थाने में मारते-मारते मार देना है । इन सब कारणों से युवा वर्ग अपने को असहाय महसूस करते है । जिससे गुस्सा और बदले की भावना उत्पन्न हो जाती है और वो संयम खो बैठते है ।

सरकार की और से धर्म व जाती के नाम पर आरक्षण तो आग मे घी डालने का काम कर रहा है । नेता युवाओं का इस्तेमाल प्रदर्शन रैली व हड़ताल जैसे कामो के लिए करते है । इससे युवा क्या सिखेंगे ? इस तरह युवाओंकी उर्जा गलत जगह प्रयोग कर ये नेतागण अपनी पार्टी के वोटों के लिए इनकी जिंदगी से खिलवाड करते है । इससे इनके स्वभाव से धैर्य व नैतिकता गायब होने लगी है । माँ-बाप के पास समय नहीं होता, आया या पडोसी जैसा सिखाते है बडे होकर वे उस प्रवृत्ति के हो जाते है इनमें इनका कसुर नहीं, कसुर है माँ-बाप समाज और सरकार का

जो इन्हे अच्छी राह दिखा नहीं पा रहे हैं बल्कि दिन ब दिन इन्हे गहरी खाई की ओर धकेल रहे हैं ये भुल रहे हैं जब तक युवा नहीं जागेगा देश नहीं जागेगा।

यौवन जिंदगी की सर्वाधिक मादक अवस्था होती है। उस समय अवस्था को भोग रहा युवक वर्ग केवल देश की शक्ति ही नहीं बल्कि वहाँ की सांस्कृतिक आत्मा का प्रतिक भी होता है। अगर हम यह मानते हैं कि यह संसार एक उद्यान है तो ये नौजवान इस उद्यान की सुगंध हैं। युवा वर्ग किसी भी काल या देश का आईना होता है जिसमें हमें उस युग का भुत वर्तमान और भविष्य साफ दिखाई पड़ता है। इनमें इतना जोश रहता है कि ये किसी भी चुनौती को स्वीकारने के लिए तैयार रहते हैं। चाहे वह कुर्बानी ही क्यों न हो नवयुवक अतीत का गौरव और भविष्य का सपना होता है और इसी में यौवन की सच्ची सार्थकता भी है।

हमारा दुसरा वर्ग बुढ़े-बुजुर्ग जिनके बनाये ढाँचे पर यह समाज खड़ा रहना आया है, उनका कर्तव्य बनता है कि इन नव युवकों क प्रति अपने हृदय में स्नेह ही वर्जना भी। ऐसा नहीं होने पर अच्छे बुरे की पहचान कैसी होगी? आग मत छुओ जल जाओगे, नहीं बताने से वे कैसे जानेंगे की आग से क्या होता है? माता पिता को या समान को बड़े बुजुर्गों को भी नव वर्ग के बताये रास्ते अगर सुगम हो तो उन्हें झटपट स्वीकार कर उन रास्तों पर चलने की कोशिश करनी चाहिए।

आज २१ वी सदी की युवा शक्ती की सोच में और पिछले सदियों के युवकों की सोच में जमी-आसमान का फरक आया है। आज के नव युवक वे ढेर सारी सुख-सुविधाओं की बीच जीवन व्यतीत करने की होड में अपने सांस्कृतिक तथा पारिवारिक मूल्यों और आंतरिक शांती को ढाँव पर लगा रहे हैं। सफलता पाने की अंधी दौड ने जीवन शैली को इस कदर अस्त-व्यस्त और विकृत कर दिया है कि आधुनिकता के नाम पर पश्चिमी सभ्यता का अनुसरण उनके जीवन को बर्बाद कर दे रहा है।

उनकी सहनशीलता खत्म होती जा रही है। युवकों के संयमहीन व्यवहार के लिए हमारे आज के नेता नाम पर इनका इस्तेमाल कर इनकी भावनाओं को अपने उग्र भाषाओ से भडकाते हैं और युवाओं की उर्जा का गलत प्रयोग कर अपने स्वार्थ की पूर्ती करती हैं जिसके फल स्वरूप आज युवा वर्ग भटक रहा है। धैर्य उनसे दूर होते जा रहे हैं। पथभ्रष्ट और दिशाहीन युवक एक स्वस्थ देश के लिए चिंता का विषय है।

आज टेलिविजन हर-घर में पहुँचा है। जो अपराधी जगत का समाचार लुट, व्यभिचार चोरी का समाचार लेकर उपस्थित हो जाता है या फिर गंदे अश्लिल गानों को बजने छोड देता है। कोई अच्छा समाचार शायद ही देखने मिलता है। यह टेलिविजन चैनल भी युवा वर्ग को भटकाने में अहम भूमिका निभा रहा है।

दुसरी ओर इनकी इस दयनीय मनोवृत्ती के लिए उनके माता पिता व अभिभावक भी कम दोषी नहीं हैं। वे बच्चों की मानसिक क्षमता का आकलन किये बिना SP, IAS, डॉक्टर, वकील, इंजिनियर आदि बनाने की चाह पाल बैठ है और जब बच्चों द्वारा उनकी यह चाहत पूरी नहीं होती है तब उन्हें कोसने लगते हैं। जिसमें बच्चों का मनोबल गिर जाता है।

जब तक समाज में ये उँच-नीच नोकरशाही रहेगी युवा वर्ग कुंठीत और मजबुर जियेंगे।

इस युवा पीढी को सही मार्ग पर लाने के लिए समाज ने महत्वपूर्ण भूमिका निभाना आवश्यक है।

लावरे काजल रमेश
F.Y.B.A. (A)

बेटी

आखिर लगा दिया हमने भी यह नाश, आखिर हमें बेटी बचाओ, बेटी पढाओ के इस अभियान की क्यों जरूरत पडी। इसके पिछे छुपा हुआ कन्या भ्रुण हत्या का कारण। देश में तेजी में घटता लिंगानुपात है। जिसके कारण अनेक सामाजिक समस्याएँ समाज में उत्पन्न हो रही है। आखिर कन्या भ्रुण हत्या क्यों की जाती है। इसके पिछे छुपी मानसिकता क्या है। इसके क्या खतरे है। इसका समाज पर क्या प्रभाव पड रहा है। तथा कैसे इस समस्या का निदान किया जा सकता है।

में माताओं से पुछना चाहती हूँ आप बेटी को जन्म नही देना चाहती तो बहू कहा से लाओगी हम जो चाहते है समाज भी वही चाहता है। हम चाहते है कि, बहू पढी-लिखी मिले बेटीओं को पढाने के लिए हम तयार नहीं होते है। आखिर ये दोहरापन कबतक चलेगा ? आखिर हम बेटी को पढाना नही तो शिक्षित बहू कि उम्मीद करना बेईमानी है। जिस धरती पर मानवता का संदेश दिया गया हो वहाँ बेटियों की हत्या बहूत ही दुःख देती है।

क्या हूँ में ?

यही सवाल करती हूँ मैं।

लडकी हूँ लाचार, मजबुर, बेचारी हूँ मैं,

यही जवाब सुनती हूँ मैं।

जन्म के बाद लडकियों को कई तरह के भेदभाव से गुजरना पडता है। जैसे शिक्षा, स्वास्थ्य सुरक्षा खान-पान अधिकार आदि दुसरी जरूरतें है। जो लडकियों को भी प्राप्त होनी चाहिए। हम कह सकते है कि महिलाओं को सशक्त करने के बजाय अशक्त किया जा रहा है।

महिलाओं को सशक्त बनाने और जन्म से ही अधिकार देने के लिए सरकारने इस योजना की शुरुवात की। हमारे देश में तो बेटी बचाओ की बेटी पढाओं, Save the girl ऐसे नारे सब लोग लगाते है। पर जब अपने ही घर में बेटी जनम लेती है, तो अच्छे अच्छे लोग नाराज हो जाते है।

हर लडाई जितकर दिखाऊँगी,
में अग्नि में जलकर भी जीऊँगी।
सब लोगो की पुकार सुन ली,
मेरी पुकार न सुनी।
में बोझ नही, भविष्य हूँ,
बेटा नही पर बेटी हूँ।

कन्या भ्रुण हत्या को प्राथमिकता देने तथा कन्या जन्म से जुडी निम्न सामाजिक मूल्यों के विचारहीनता के कारण हत्या होती है। कन्या भ्रुण हत्या उस क्षेत्रों में अधिक होती है, जहाँ के सांस्कृतिक मूल्य लडके को लडकी की तुलना में अधिक महत्व देते है।

हमारे देश में बेटी को पैदा हुई तो उसको पढाने का बोझ माता-पिता नहीं उठाते। जब बेटी दसवी कक्षा में प्रवेश करती है, तभी उसे शादी के बंधन में बांध लिया जाता है। कन्या भ्रुण हत्या जब से शुरू हो गई तब से लडकियों का प्रमाण भी कम हो गया है। जब विदेशी आक्रमणकारी तथा शासक वर्ग के द्वारा लडकियों का शोषण किया जाता था तब इनसे बचने के लिए कन्या शिशु को मारने की परंपरा तब से प्रारंभ हुई।

आज तक बहुत लोगों ने इसे रोकने का प्रयास किया लेकिन सभी असफल हुए तब एक स्त्रीने अपनी आवाज उठाई लेकिन अलग तरीके से उसका नाम है सावित्रीबाई फुले। बेटी पढाने के लिए सबसे अच्छा कार्य तो सावित्रीजी ने किया है। आज तक जो महिलाएँ उँची जगह पर है उसका फल सावित्रीबाई को जाता है। जैसे किरण बेदी, इंदीरा गांधी, कल्पना चावला अन्य महिला सिर्फ सावित्रीबाई की वजह से इतनी उँची जगह पर पहुंची है। तभी तो सावित्री कहती है।

जाओ जाकर पढो-लिखो।

बनो आत्मनिर्भर, बनो मेहनती।

काम करो, ज्ञान और धन इकट्टा करो ॥

ज्ञान के बिना सब खो जाता है।

बेटियाँ

इसलिए खाली ना बैठो जाओ जाकर शिक्षा लो ॥
हमने मान लिया कि, बेटी को जन्म दिया अच्छे संस्कार दिये, पाल-पोसकर बड़ा किया। फिर भी अपने मन में सवाल आएंगे बेटी क्या है ? बेटी कौन है ? बेटी अपने जीवन में क्या करेंगी ? तो इसका जवाब भी एक बेटी देंगी। सब विश्व में बेटी ऐसी चीज है उसके बिना सबका सब विश्व ही अंधेरे में है। जब कोई बेटी ससुराल जाती है तो सबसे ज्यादा दुःख अपने माता-पिता को होता है।

यह कविता जो बेटी कह रही है वो बेटी क्या काम इस दुनिया में आकर करेगी यह बताती है बडी हुई सब समाज के रस्मों को पहचाना अपने ही सवाल का जवाब तब मैंने खुद ही पाया, लाचार नही, मजबुर नहीं मैं एक धगधगती चिंगारी हूँ
छुओ मत जल जाओगे, दुर्गा और काली हूँ मैं। परिवार का सन्मान हूँ, माँ-बाप का अभिमान हूँ मैं। औरत के सब रूपों में सबसे प्यारा रूप हूँ मैं। जिसको माँ ने प्यार से पाला,
उस माँ की बेटी हूँ मैं, उस माँ की बेटी हूँ मैं। सृष्टि की आपत्ती का प्रारंभिक बीज हूँ मैं। नए नए रिश्तों को बनाने वाली सुमन हूँ मैं। रिश्तो को प्यार में बांधने वाली डोर हूँ मैं। जिसको हर मुश्किल में संभाला उस माँ की बेटी हूँ मैं, उस पिता की बेटी हूँ मैं।

पुणेकर रुपाली किशोर
F.Y.B.A. (A)

हो हर घर में जरूर बेटियाँ
हो आँखों का नुर बेटियाँ
हो माँ-बाप का गुरुर बेटियाँ
कुलदिपक भी बेटियाँ ठान लो
अब न गवायें जानु कोख में बेकसुर बेटियाँ
है देश की आन बेटियाँ
है देश की शान बेटियाँ
मिलती है मिलाकर कदमों से कदम
होती है बेटों के समान बेटियाँ
इंदिरा कल्पना लक्ष्मी प्रतिभा और तेरेसा
है देश की मशहुर बेटियाँ
तोड दो पुराने खयालों को बेटियाँ
काम नही इनका सिर्फ बच्चों और रोटियाँ
पराया धन ना कहना इन्हे कभी
बेटियाँ भी होती है, बुढापे की लाठीयाँ
देना कभी बेटी को बेटे सा दुलार
हो हर घर में जरूर बेटियाँ
हो हर घर में जरूर बेटियाँ

दराडे काजोल नामदेव
F.Y.B.A.

माँ

तेरी शीतल छाया मैं
सोना चाहती हूँ मैं
तेरे आचल में सिर रखकर
रोना चाहती हूँ
तु कहाँ चली गई
मुझे पता नही है
पर तेरी राह देखते देखते
कही में लापता ना हो जाऊ
मेरे पास सबकुछ है
पर तेरा सहारा नही
तु जहाँ कही है
वहाँ से मेरे पास चली
आ मेरी प्यारी माँ

काळे काजल अशोक
F.Y.B.A. (B)

प्रेमचंद की कहानीयों का फिल्मांतरण (शतरंज के खिलाडी और सद्गति के संदर्भ में)

आदिकाल से आज तक साहित्य और समाज का संबंध अटुट रहा है। मानव और समाज के विकास में साहित्य की भूमिका विशेष रूप से देखी जा सकती है। आज के विज्ञान और प्रौद्योगिकी के युग में साहित्य की भूमिका विशेष रूप से देखी जा सकती है। आज के विज्ञान और प्रौद्योगिकी के युग में भी साहित्य का महत्व कम नहीं हुआ है। मनुष्य ने अपनी जीवन के विकास के साथ-साथ अपनी सुविधा के लिए मनोरंजन के लिए अनेक नए उपकरणों का कलाओं का आविष्कार किया है। जिनमें सिनेमा भी एक महत्वपूर्ण आविष्कार है। सिनेमा बीसवीं शताब्दी की एक महत्वपूर्ण देन है। आज सिनेमा ही एक ऐसी विधा है जिसकी ओर प्रत्येक व्यक्ति आकर्षित है। प्रत्येक विचारशील व्यक्ति इसके प्रभाव से परिचित है सिनेमा एक ऐसा सशक्त माध्यम है जो जनसाधारण के जीवन का संपूर्ण दर्पण है।

भारत में सिनेमा की शुरुवात करने का श्रेय ल्युमियरे बंधुओं को जाता है। दिसंबर १८९५ में पॅरीस में किए गए विश्व में प्रथम सिनेमा प्रदर्शन के सात महिने बाद ही ७ जुलाई १८८६ के मुंबई के वॉटसन हॉटेल में भारत का प्रथम फिल्म प्रदर्शन ल्युमियरे बंधुओं ने किया। The Entry of Cinema tography Arrival of the train ladies and soldiers on wheel आदि फिल्मों को प्रदर्शित किया। प्रथम देशी फिल्म 'हरिश्चंद्र' सावे भाटवाडेकर द्वारा बनायी गयी जिसमें कुशती तथा बंदर को प्रशिक्षित करते हुए एक व्यक्ति एक छायांकन किया। १९१२ में आर.सी.टार्नी ने एन.जी. चित्रे के साथ मिलकर पुंडलिक फिल्म बनायी। प्रथम फिचर फिल्म मुंबई में ल्युमियरे के प्रदर्शन के सत्रह साल बाद आयी। दादासाहेब फालके द्वारा निर्मित राजा हरिश्चंद्र मई १९१३ में प्रदर्शित हुई।

शतरंज के खिलाडी -

शतरंज के खिलाडी प्रेमचंद्र की सर्व श्रेष्ठ काहानियों से एक मानी जाती है। इसकी रचना प्रेमचंद ने अपने लखनऊ प्रवास के दौरान बीसवीं सदी के दूसरे दशक के मध्य में की थी। सत्यजीत राय जैसे सजग और अत्यंत प्रखर निर्देशक ने अपनी फिल्म 'शतरंज के खिलाडी' को इस कहानी के उर्दु पाठ आधार पर ही निर्मित किया है हालांकि उन्होंने इस कहानी के अंग्रेजी अनुवाद का

पढकर ही इस पर फिल्म बनाने का निर्णय किया था वस्तुतः शतरंज के खिलाडी कहानी में दो मुख्य पात्र हैं जो शतरंज के बहुत शौकीन हैं। ये चरित्र हैं मिर्जा सज़ाद अली और मीर रोशन अली। कहानी के कथानक और फिल्म की पटकथा में जों अत्यंत उल्लेखनीय अंतर है वाजिद अली शाह को लेकर ही है। जहाँ सत्यजीत राय ने वाजिद

अली शाह और उनके लखनऊ पर महिनो तक शोध किया और अपनी फिल्म में उनके चरित्र पर पर्याप्त प्रकाश डाला वहा कहानी में वाजिद अली शाह का उल्लेख मात्र है। वह भी केवल इन शब्दों में की नवाब अली शाह का समय था। और नवाब का हाल इससे भी बत्तर था। वहाँ इतनों की इजाद होती थी। नये-नये नुस्खे सोचे जाते थे। कहानी के अंतिम हिस्से में फिर एक बार प्रेमचंद नवाब वाजिद अली शाह का उल्लेख करते हैं।

प्रेमचंद की अपेक्षाकृत छोटी कहानी को फिल्मानुकूल विस्तार देने के लिए सत्यजीत राय उसमें और मिर्जा की कहानी के समांतर चलन वाली एक और कथा जोड़ते हैं जिसका संबंध अवध के नवाब वाजिद अली शाह और लखनऊ में अंग्रेजों के रेजीडेंट जनरल औट्रम से है। इस कहानी की परिकल्पना पुरी तरह की राय की है यद्यपि ऐतिहासिक घटना पर आधारित है। राय ने अथक परिश्रम से ऐतिहासिक प्रमाणों के आधार पर ही एक कहानी की रचना आधारित है। रायने अथक परिश्रम से ऐतिहासिक प्रमाणों के आधार पर ही इस कहानी की रचना की है। लेकिन मुल कहानी में इस महत्वपूर्ण परिवर्तन को करना क्यों आवश्यक है इस बारे में स्वयं सत्यजीत राय का कहना था कि प्रेमचंद की कहानी में एक पुरी फिल्म नहीं थी इसी से मैंने तथ्य और कथा का ताना बाना बुनने का तत्काल निश्चय किया। इस प्रकार हम देखते हैं प्रेमचंद की कहानी में यद्यपि एक और नया सूत्र मौजूद है अर्थात् अंग्रेजों और वाजिद अली शाह या जनरल औट्रम और नवाब के बीच चलने वाले सत्ता संघर्ष की और प्रेमचंद स्पष्ट रूप से संकेत करते हैं किंतु उन्होंने पुर्णाकारणों से उसको एक समानांतर कथा रूप में विकसित नहीं किया है। हालांकि यह सच है कि वे शतरंज की चालों और अंग्रेजों द्वारा चली जा रही चालों

की समतुल्यता दिखते हैं। प्रेमचंद्र की छोटी कहानी विस्तृत होकर फिल्म के अनुकूल बन पाई। इसके अतिरिक्त फिल्म में इन दोन समानांतर कथाओं के कारण दर्शकों की रुचि को बनाए रख पाना भी संभव हो पाया क्योंकि राय के समक्ष यह बहुत बड़ी चुनौती थी कि वे हर समय शतरंज खेल रहे दो मित्रों मीर और मिर्जा को फिल्मानुकूल कैसे बनाए। अर्थात् वे कैसे दर्शकों को अपनी फिल्म से बांधे रखे। यह तो स्पष्ट है कि शतरंज ऐसा खेल है जिसमें किसी प्रकार की शारीरिक गतिविधि नहीं होती यानी यह अत्यंत बौद्धिक खेल है। ऐसा खेल फिल्मी दृश्यबंधों को दृष्टी से सबसे कम अनुकूल होता है। इस खेल में प्रत्यक्ष रूप से इतना समय लगता है और चालों के बीच में इतना अंतराल होता है किसी भी फिल्मकार के लिए ऐसे खेल को सिनेमाई दृष्टी से कई जगह उल्लेख किया भी है कि जब उन्होंने शतरंज के खिलाड़ी कहानी के फिल्मांतरण में आनेवाली अन्य समस्याओं का समाधान कर भी लिया तब भी य विकट समस्या स्तर पर खेले जा रहे राजनीति खेल से संबंध को सिनेमा की दृष्टी से दिलचस्प बनाएं। महिनों तक राय इस समस्या से जुझते रहे ठिक वैसे ही वे अत्यंत दिर्घावधी तक नवाब वाजिद अली शाह के चाल-चलन के बारे में अपनी वितृष्ण को नियंत्रित करने में लग रहे थे। इस प्रकार प्रेमचंद्र द्वारा लिखित 'शतरंज के खिलाड़ी' कहानी का फिल्मांतरण सत्यजीत राय ने किया है।

सद्गति :-

'सद्गति' प्रेमचंद्र की एक और उत्कृष्ट कहानी है जिसका लेखन काल शतरंज के खिलाड़ी के कुछ वर्ष बाद का है। यह कहानी १९३१ में लिखी गई थी और उसी वर्ष प्रकाशित हुई थी। प्रकाशित होने के ठिक पचास वर्ष बाद राय ने इस पर फिल्म बनाई। राय द्वारा प्रेमचंद्र की इस कहानी पर फिल्म बनाने के पीछे यही कारण था की प्रेमचंद्र द्वारा सद्गति में जो नग्न सामाजिक यथार्थ दिखाया गया है वह अभी भी भारत के ग्रामीण इलाक़ों में देखा जा सकता है। आज भी नित्य ही दलितों पर होने वाले अत्याचारों के समाचार आते रहते हैं। कभी उनकी पिटाई की जाती है, कभी उनको नग्न घुमाया जाता है, कभी दलित महिलाओं साथ एकल या सामुहिक बलात्कार किया जाता है, आदि कहने का आशय यह है कि जिस प्रकार प्रेमचंद्र के युग में हमें इस भयानक सामाजिक यथार्थ के दर्शन होते हैं वैसे ही आज भी सद्गति जैसी कहानी के लिये जाने के लगभग अस्सी वर्ष बाद भी स्थिति बहुत बदली नहीं है। इसलिए राय ने

प्रेमचंद्र की इस कहानी को फिल्म के लिए चुना। किंतु सत्यजीत राय द्वारा सद्गति को फिल्मांतरण के लिए चुने जाने का अर्थ यह नहीं है कि राय केवल इस कहानी के कथ्य से प्रभावित हो कर ही या केवल इसकी प्रासंगिकता के कारण ही इस पर फिल्म बनाने का निर्णय कर बैठे।

'सद्गति' को फिल्म के लिए चुनने के अनेक कारणों में से सबसे प्रमुख कारण यह था कि सद्गति में सशक्त सिनेमाई तत्व थे जिन्हें बांधे रखने वाले आख्यान के रूप में बताया जा सकता था। हालाँकि यह एकमात्र कारण नहीं था और राय ने साथ ही यह भी लिखा है कि सद्गति को उन्होंने इसलिए भी चुना क्योंकि इसका संबंध समाज के ऐसे तबके से है जिसको मैंने अपनी किसी फिल्म में छुआ तक नहीं है। प्रेमचंद्र की तरह ही राय भी भारत की जाति समस्या पर काफी लंबे समय से सोचते रहे थे। और इस समस्या पर उनके विचार भी प्रेमचंद्र से काफी मिलते-जुलते थे। उन्होंने हमेशा स्पष्ट शब्दों में जातिवाद और धार्मिक कट्टरता की भर्त्सना की। उन्होंने एक बार लिखा था कि मैं केवल धर्म पर आधारित कट्टरता का सख्त विरोधी हूँ क्योंकि मैं धर्म को इतना महत्वपूर्ण ही नहीं मानता। इसके अतिरिक्त एक स्थान पर उन्होंने तो यह भी कहा था कि आप उस कट्टरता के पक्ष में क्या कह सकते हैं जबकि आप जानते हैं कि इसके कारण लोगों के बीच में जातियों के बीच में वैमनस्य पैदा हुआ है, इसने लोगों के बीच में एक बेहद नकली दीवार खड़ी कर दी है। राय ने कभी भी इस तर्क को नहीं माना कि भारत की जाति व्यवस्था के कारण ही यह देश अनगिनत विदेशी आक्रमणों बावजूद अपनी अस्मिता बनाए रख सका। उन्होंने इस बारे में अपन विचार करते हुए स्पष्ट रूप से लिखा कि, "कुछ लोग भारतीय इतिहास के प्रारंभिक चरणों में जाति की वकालत यह कहकर करते हैं कि इस समाज में एक प्रकार की व्यवस्था स्थापित हो पाई जो लोक किसी व्यक्ति विशेष संबंध सखते थे, उनसे कुछ विशेष कार्यों की अपेक्षा की जाती थी मेरे ख्याल से आज के जीवन पर यह बात किसी तरह लागु नहीं होती। यह तो भारतीय इतिहास आर्यों के इतिहास के प्रारंभिक चरणों में हुआ था ये आर्य ही थे जो जाती को अपने साथ लाए आप जाती व्यवस्था के लिए जो भी औचित्य ढुंडे लेकिन इसमें कोई संदेह नहीं कि अंततः समय बीतने के साथ यह बहुत गलत साबित हुई और इसकी वजह से समाज में ऐसी दरारें पडी जो बहुत अप्रिय थी। अतः जाति की वकालत करने के लिए मेरे पास कुछ भी नहीं

कुछ भी नहीं और यही बात कट्टरता पर भी लागू होती है।

प्रेमचंद के समान ही राय भी मार्क्सवादी नहीं थे किंतु जाति के प्रश्न पर उनके विचार भी प्रेमचंद की तरह ही अत्यंत प्रगतिशील और तर्कसंगत थे। दोनों ही महान कलाकार वर्णव्यवस्थाद्वारा भारत के सामाजिक ताने-बाने को पहुँचाई गई हानि से दुखी थे और इस व्यवस्था और ब्राह्मणों के कारण मनुष्यों के बहुत बड़े समुदाय पर सदियों से होते आ रहे अत्याचारों अपनी कला के माध्यम से रेखांकित करके इसका समूल नाश चाहते थे। जाति के प्रश्न पर प्रेमचंद और सत्यजीत राय के दृष्टिकोण की समानताओं को देखते हुए भी इस बात को हम अनदेखा नहीं कर सकते कि जहाँ प्रेमचंद के पूरे साहित्य का इस प्रकार की समस्याओं उजागर करना ही था।

सद्गति में व्यवस्था को दोषी ठहराया है जो मानव-मानव में इतना भेद उत्पन्न कर देती है और एक मनुष्य द्वारा जाति के नाम पर दुसरे मनुष्य के साथ इतना अमानवीय व्यवहार करवाती है। इसमें सबसे बड़ी विडंबना यह है कि जो अत्याचार सह रहा है वह भी समझता है की इसी में उसकी भलाई है। सत्यजीत राय यह स्पष्ट रूप से दिखते हैं कि जैसे धासीराम एक निष्ठावान हिंदू और इससे भी अधिक महत्वपूर्ण बात यह है कि धासीराम में दया-ममता बिल्कुल समाप्त नहीं हुई है। वस्तुतः वह अपनी पत्नी से दुखी को खाने के लिए कुछ देने के लिए कहने के पीछे उसका अपना स्वार्थ तो होता ही है कि वह भोजनोपरान्त दुखी से और अधिक काम करवा सकेगा। इससे उसकी क्रूरता और भी भयावह हो जाती है। हिंदी फिल्मों के खलनायकों की तरह वह स्वभाव से ही क्रूर नहीं है और न उसको असहाय लोगों को सताने में विशेष आनंद आता है।

निष्कर्ष :-

निष्कर्ष रूप में यह कहा जा सकता है कि प्रेमचंद की दो प्रसिद्ध कहानियों पर सत्यजीत राय द्वारा बनाई गई दोनों फिल्मों अपने प्रभाव और स्वरूप में नितांत भिन्न हैं। जहाँ शतरंज के खिलाडी एक अत्यंत महत्वाकांक्षी फिल्म है जिसमें प्रेमचंद को केवल आधाररूप में ग्रहण करके राय ने उसमें बहुत संशोधन और संवर्धन किया है - यहाँ तक की कहानी का पुरा रूप ही बदल गया है - वही सद्गति राय ने मुल कहानी के प्रति निष्ठा देते हुए किसी प्रकार परिवर्तन नहीं किया है।

कु. गिते ज्योती

एम.ए.

जिंदगी

जिंदगी एक रीत है
ना जाने कौन सा गीत है
ज्यों मिले वह मित है
यह एक प्रीत है
दोस्ती की रीत है
ओठों का गीत है
हर कीसी की प्रीत है
यही जिंदगी की रीत है
यही जिंदगी की रीत है

मयुरी गायकवाड M.A.

रिश्ते

बिना जोड़े जुड़ जाते हैं रिश्ते
खुशियाँ साथ लाते हैं रिश्ते
दुःख में साथ निभाते हैं रिश्ते
एक प्यारा सा बंधन है रिश्ते
जीवन को महकाते हैं रिश्ते
जिंदगी बनाते हैं रिश्ते
मुस्काना सिखाते हैं रिश्ते
तोड़ने से ना तुटे रिश्ते
दुःख में खुशियाँ लाते हैं रिश्ते
हर हाल में साथ निभाते हैं रिश्ते

काळे काजल अशोक F.Y.B.A. (B)

विनोद

माँ- ध्यान से सामान खरीदना कही
दुकानदार आँखों में धुल ना झोक दे!
बेटा - चिन्ता न करो मैं चप्पा लेकर जा
रहा हूँ दुकान में घुसते ही लगा लुँगा।

काळे काजल अशोक F.Y.B.A. (B)

साहित्य एवं सिनेमा

सिनेमा और साहित्य का घनिष्ठ संबंध है। साहित्यिक कृती पर आधारित सिनेमा हमारे जनजीवन से ही जुड़ा हुआ दिखाई देता है। सिनेमा और साहित्य ने एक दुसरे को कितना प्रभावित किया इसका मूल्यांकन अभी तक न हो सका है। और नही दोनों के संबंध का वस्तुनिष्ठ व अध्ययन ही हुआ है। सिनेमा अथवा फिल्म क्या है इसकी परिभाषा करते हुए सत्यजित रे कहते हैं। "एक फिल्म चित्र है फिल्म शब्द है, फिल्म आंदोलन है, फिल्म नाटक है, फिल्म संगीत है, फिल्म एक कहानी है, फिल्म हजारों अभिव्यक्तिपूर्ण श्रव्य एवं दृश्य आख्यान है।" यह परिभाषा व्यक्ति के जीवन से जुड़ी दिखाई देती है। विश्व में सिनेमा का पदार्पण फोटोग्राफी के अविष्कार के साथ हुआ। १७ जुलाई १८९६ में पहला २० मिनट का सिनेमा शो फ्रान्स के दो भाईयों ने भारत में किया। ३ मई १९१३ को दादा साहेब फालके द्वारा निर्मित फिल्म राजा हरिश्चंद्र प्रदर्शित हुई। सिनेमा के अविष्कार का श्रेय अमरिका के निवासी एडीसन को जाता है। पहले मुक सिनेमाओं का निर्माण किया बाद में ध्वनि का समावेश हुआ इन चलती फिरती तस्वीरों को भारत में बायोस्कोप कहते हैं। सिनेमा के निर्माण के क्षेत्र में भारत को सर्वोच्च स्थान है। और इसी क्षेत्र में हिंदी साहित्य महत्वपूर्ण योगदान दे रहा है। बीसवीं सदी के अंत में सिनेमा और साहित्य उच्च कोटी पर पहुँचा है। मुख्य रूप से सिनेमा में एक कथा होती है और उस कथा के चारों ओर सिनेकला के अन्य तत्व चक्कर लगाते हैं इसके अंतर्गत प्रतीकात्मक और तकनीकी इन दो रूपों के आधार पर विभाजन कर सकते हैं। प्रतीकात्मक पक्ष के अंतर्गत रंग, वेशभूषा, वस्तुएँ, नायक-नायिकाएँ, भूमिकाएँ, सेट स्थान इनका समावेश है। तकनीकी पक्ष के अंतर्गत कैमरे का कोन, कैमरे के मुवमेंट, फोटो की अवधी, प्रकाश स्थान की गहराई, संपादन ध्वनी, ध्वनी-प्रभाव, आदि आते हैं।

इन तत्वों के कारण साहित्य की कथावस्तु सिनेमा के माध्यम से उच्चकोटि का स्थान प्राप्त करती है। बहुत

सारे साहित्यकार फिल्म से जुड़े रहे जिसमें मुंशी प्रेमचंद भगवती चरण वर्मा, फणीश्वर नाथ 'रेणु' उपेंद्रनाथ अशक, अमृतलाल नागर, रामअवतार त्यागी, नरेंद्र शर्मा आदि साहित्य कारों का समावेश है।

सिनेमा के क्षेत्र में हिंदी का व्यापक योगदान है। भारत बहुभाषी, बहु-सांस्कृतिक परंपरा वाला देश होते हुए भी हिंदी के कारण एकता स्थापित हुई है। १९३१ में पहली बोलती फिल्म 'आलम आरा' से आज तक सर्वाधिक फिल्में हिंदी भाषा में ही बनाई गई। और अब हिंदी, भारतीय सिनेमा की भाषा है। लेकिन हिंदी साहित्य पर जो फिल्में बनी उसे दर्शकों ने स्वीकार किया ही है ऐसा नहीं, प्रेमचंद जैसे श्रेष्ठ रचनाकार के उपन्यास 'गोदान' अथवा कहानी 'मिल मजदुर' पर निर्माण हुई फिल्म हो, या मुक्तीबोध की कहानी 'सतह से उठता हुआ आदमी' लेकिन ये सिनेमा सफल नहीं हो पाए। नौवें दशक में भी उदय प्रकाश की कहानी पर बनी फिल्म 'उपरांत' तथा योगेश गुप्त के उपन्यास उनका फैसला पर बनी फिल्म 'अंतहीन' नहीं चली। दुसरे दौर में 'तीसरी कसम' चली भी तो गाने के कारण। आगे चलकर आर के नारायण के उपन्यास 'गाईड' पर बनी फिल्म अत्यंत सफल हुई। महाश्वेता देवी की कहानी पर आधारित 'रुदाली' जनप्रिय सिद्ध और चर्चा में भी रही।

हिंदी साहित्य में सिनेमा के लिए बहुत सारी श्रेष्ठ उपयुक्त रचनाएँ उपलब्ध हैं लेकिन श्रेष्ठ साहित्य से श्रेष्ठ फिल्म बनती ही है ऐसा नहीं है। या यह जरूरी भी नहीं है। सिनेमा निर्देशक की साहित्य की समझ और साहित्यकार की समझ अलग-अलग होती है। सिनेमा के लिए कहानी को चुनते समय फिल्मांकन का निश्चित दर्शक वर्ग नहीं होता है बल्कि सिनेमा युवा वृद्ध शिक्षित अशिक्षित सबका माध्यम है। सिनेमा एक महँगी कलात्मक विधा होने के कारण किसी भी सर्जनात्मक प्रतिभावाले फिल्माकार के लिए यह संभव नहीं होगा की वह लगातार ऐसी फिल्में बनाता रहे जिसमें घाटा हो। सिनेमा को मूर्तरूप देने में

संवाद लेखक, गीतकार, संगीत निर्देशक छायाकार यहाँ तक की संपादक की भी भूमिकाएँ होती हैं। इसी के साथ-साथ नायक-नायिका की अपनी सामाजिक-सांस्कृतिक पृष्ठभूमि भी अभिनीत चरित्र पर भी अपना अप्रत्यक्ष प्रभाव डालती है। 'सुरज का सातवां घोड़ा' को बेनेगल ने फिल्म बनाने के लिए इसलिए लिया क्योंकि उसमें फिल्म के लिए उपयोगी दो प्रधान तत्व थे पहला प्रेमकथा का होना और दूसरा अलग अलग घटनाओं का एक दुसरे से जुड़कर आश्चर्य मिश्रित संयोग की सृष्टि करना। साहित्य पर आधारित सत्यजीत राय ने सर्वाधिक फिल्में बनाई हैं। जिसमें उन्होंने साहित्यिक कृति की आत्मा को चरित्र करते हुए साहित्यकार तथा निर्देशक के संवेदनात्मक टकराव एवं विलगाव को दूर रखने का प्रयास किया है। सामान्य सिनेमा की भाँती साहित्य पर आधारित फिल्में भी प्रसिद्धी पा सकती हैं। अगर वह सिनेमा के उसकी कलात्मकता के अंदाज में प्रस्तुत की जाए तो वह सफल भी होती है।

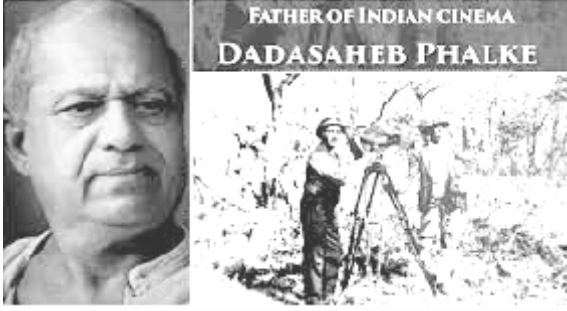
साहित्य की कथा पर आधारित फिल्म बनानेवालों निर्देशकों पर यह आरोप लगाया जाता है कि वे साहित्य को विकृत कर देते हैं। सत्यजीत ने अपने द्वारा बनाये गए फिल्म चारुलता के संदर्भ में एक लेख में उपन्यास के मूल अंश तथा फिल्मों के संवाद को आमने-सामने रखकर इस आक्षेप का उत्तर दिया है इसी प्रकार अन्य गुरुदत्त जैसे निर्देशकों ने भी विमल मित्र के आरोपों का खंडन किया था।

दर्शकों की इच्छा के अनुसार सिनेमा का विकास दो धाराओं में हुआ है। एक धारा फिल्म के विकास में कुछ सुत्र में समाधान प्रस्तुत करती है। तो दूसरी धारा इस व्यावसायिक धारा की प्रतिक्रिया स्वरूप कला का आदर्श प्रस्तुत करती है। पाँचवे दशक में सिनेमा क्षेत्र नवयथार्थवाद का समावेश हुआ। नवयथार्थवाद का प्रारंभ इटली से माना जाता है तथा यथार्थवादी फिल्मा की प्रेरणास्त्रोत साहित्यिक कृतियाँ ही रही हैं। नवयथार्थवाद के समावेश के कारण विमल राय की दो बीघा जमीन राजकपुर की बूट पॉलिश और जागते रहो, सत्यजीत राय की 'पाथेर पांचाली' और व्ही. शांताराम की 'दो आँखे बारह हाथ' आदि फिल्में बनी जिन्हें विश्वभर में ख्याती प्राप्त हुई। इसी दौर में मणिकौल ने मोहन राकेश की कहानी पर आधारित उसकी रोटी १९७० तथा विजयदान देथा की कहानी पर आधारित फिल्म दुविधा १९७९ का निर्माण किया। कुमार शहानी ने निर्मल वर्मा की कहानी

का फिल्म रूपांतरण मायादर्पण १९७२ नाम से किया। इसके पहले बासु चाटर्जी राजेंद्र यादव के उपन्यास पर 'सारा आकाश' १९६९ बना चुके थे। उन्होंने मन्नु भंडारी की कहानी 'रजनीगंधा' नाम से १९७४ में फिल्म बनाई जो लोकप्रिय हुई। मोहन राकेश का नाटक 'आषाढ का एक दिन' पर मणिकौल ने १९७२ में फिल्म बनाई है। प्रेमचंद की प्रसिद्ध कृती कफन पर तेलगु में १७९९ में फिल्म बनी। राकेश बक्षी के उपन्यास पर आधारित फिल्म '२७ डाऊना' को १९७३ में अवतार कौल ने बनाई। ऐसी बहुत सारी फिल्में साहित्य पर बनी।

साहित्य एवं व्यावसायिक सिनेमा की दृष्टि से कथानक भी आना ही महत्व रखता है। चूँकि साहित्य तथा सिनेमा में एक आपेक्ष होती है कि कथानक का अंत सुखमय होना चाहिए और कथानक जटिल होता है। इसलिए उसे सुलझाने के लिए अविश्वसनीय संयोगों की सृष्टि करनी पडती है। लेकिन ये इन संयोगों का निर्वाह भी परंपरा के अनुसार नहीं होना चाहिए जिससे पाठक या दर्शक उब जाए इसकी आवृत्ति कम हो। जैसे दर्शकों को पता होता है कि सिनेमा के अंत में नायक कितने भी दुश्मनों से घिरा हुआ हो वह अकेले निपट लेगा और पथ उसके निपटने के बाद पुलिस आएगी। उसी प्रकार मरणासन्न व्यक्ति की बात जैसे ही पुरी होगी उसकी गरदन लुढ़क जाएगी। ये परिस्थिति सिनेमा के कथानक की एक सीमा बनाती चलती है। व्यावसायिक तौर पर सिनेमा की माँग यही होती है। इन्ही शर्तों के अनुसार पटकथा लिखी जाती है। और यहाँ लेखक की संवेदना तथा सर्जनात्मकता चुक जाती है।

सिनेमा लेखन की विभिन्न विधाओं में विकास हुआ है। इन विधाओं को उत्कर्ष तक पहुँचाने के लिए साहित्यकारों का योगदान महत्वपूर्ण है। लेकिन आज यदी वर्तमान दृष्टि से विचार करें तो यह लेखन बहुत सारी सीमाओं और बाधाओं में चल रहा है। क्योंकि आधुनिकता में ग्लैमर का समावेश हुआ है और ग्लैमर में वर्तमान को अधिक महत्व दिया जाती है, जिसका अतीत से कोई संबंध नहीं और इस कारण विडंबना यह है कि पहले सिनेमा बनाने के लिए कहानी तलाशी जाती थी अब स्टार तलाशे जाते हैं जहाँ बदलाव यह किया जाता है कह अभिनेता ध्यान में रखकर कहानी तलाशी जाती है अथवा सिनेमा सुत्र की तरह कहानी गढ़ ली जाती है। दूसरी बात यह है कि किसी सिनेमा के प्रसिद्धी पर किसी नायक एक

छबी निर्माण हो जाती है। अन्य फिल्म में अगर वही नायक काम करने तो दर्शक उसकी तरफ उसी दृष्टिकोन से देखते हैं। और दुसरी कहानी पर बने सिनेमा की प्रसिद्धी पर अवरोध उत्पन्न होता है। और इसीलिए कम उम्र के नायक नायिका को विशेषकर इनकी सुन्दरता को ध्यान में रखकर ही चयन होता है। अभिनेता पर सफलता अवलंबित होती है। अगर वह अपनी दुसरी छवि निर्माण कर पाता है तो नहीं तो साहित्य चाहे कितना भी श्रेष्ठ हो सिनेमा के माध्यम से प्रसिद्धी पा नहीं सकता है।

सिनेमा एक अत्यंत संवेदनशील कलात्मक विधा होने के बावजूद फिल्म की लागत ने इसे एक वास्तु में बदल दिया है। जबकी कला के अन्य रूप इससे कुछ बचे हुए हैं। जैसे साहित्य स्वान्तः सुखाय के लिए रचा जाता है तो फिल्म दर्शकों के लिए और इसकी सफलता-असफलता तथा सामाजिक संदर्भ का उद्देश प्राप्ति की बजाय इसके माध्यम से मिले धन की और ही ज्यादा ध्यान होगा। इस आधार पर यह कह सकते हैं कि सिनेमा और साहित्य की संवेदनात्मक अभिव्यक्ति में अंतर जितना ज्यादा होगा उतनाही सिनेमा साहित्यिक संस्कारों से दूर रहेगा।

संदर्भ :-

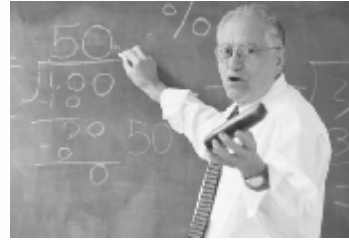
१. इलेक्ट्रॉनिक मिडीया और हिंदी
- डॉ. रेशमा नदाफ
२. मिडीया लेखन सिद्धांत और व्यवहार
- डॉ. चंद्रप्रकाश मिश्र
३. चलचित्र : कल सौ आज सत्यजीत राय
४. आधुनिक पत्रकारिता - डॉ. अर्जुन तिवारी

प्रा. तुपे सरला सुर्यभान

गुरू ...

कभी डांट झपटकर प्यार जताया
कभी रोक टोक कर, चलना सिखाया
कभी काली स्लेट पर चौक से
एक उज्वल भविष्य का सुरज उगाया
कभी ढाल बन कर हर मुश्कील से बचाया
कभी हक के लिए लडना सिखाया
कभी गलती बता कर कभी गलती बचा कर
एक सच्चे गुरू का फर्ज निभाया
कभी माँ बन कर दी सलाह
कभी दोस्त बन हौसला बढ़ाया
आज कहते हैं उन अध्यापकों को बडा सा
जिन्होंने हमें इस काबील बनाया

आव्हाड सागर सुरेश
T.Y. B.B.A

चाँद को देखकर
फुलो की बाते करते हैं
अक्सर पर जिक्र आता है
रोटी का तो सो जाते हैं
निगलकर दो घुट पानी के झर
झिलमिला ते शहर की छोटी
बस्तीयों में एक रात सदियों से
भुखी सोती है क्या आप
मिले हो इस रात से ???

शब्द नहीं जो मिट जाये
अमर नहीं जो ढल जाये
सफर नहीं जो कट जाये
ये तो वो एहसास है जिसके
लिए जिया जाये
तो जिन्दगी भी कम पड जाये

कार्यस्थळी होणाऱ्या महिलांच्या लैंगिक छळाचा प्रतिबंधक कायदा

शाळा महाविद्यालयामध्ये मुली व महिलांवर होत असलेल्या अत्याचाराच्या घटना रोखण्यासाठी राज्यशासनाने सर्व शाळा महाविद्यालयांमध्ये महिला तक्रार निवारण कक्ष स्थापन करणे सक्तीचे कले आहे. कारण त्यामुळे महिलांवर होणाऱ्या अन्याय अत्याचाराच्या घटना कमी होतील असे शासनाला वाटते.

१ मार्च २०१० च्या निर्णयानुसार माजी न्यायमूर्ती चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती स्थापन करण्यात आली होती. त्या समितीच्या शिफारशीनुसार महिला तक्रार निवारण कक्ष शाळा व महाविद्यालयामध्ये स्थापन करणे अनिवार्य झाले आहे.

लैंगिक छेडछाड म्हणजे कुठल्याही स्त्री च्या खाजगी आयुष्यात अतिक्रमण करून तिला अस्वस्थ करणारी कृती करणे, त्यांच्याकडे पाहून अशिल्ल शरे मारणे किंवा त्यांचा विनयभंग होईल अशाप्रकारचे त्यांच्या दिसण्यावर भाष्य करणे. तसेच मोबाईलवरून अगर कुठल्याही इलेक्ट्रॉनिक मिडियावरून त्यांना अशिल्ल बोलणे किंवा संदेश पाठवणे. त्याचप्रमाणे औचित्याचा भंग करून कामुक स्वरूपाच्या भेटवस्तू पाठवणे होय.

अशा प्रकारची लैंगिक छेडछाड हा केवळ सामाजिक अपराध नाही तर तो कायद्याच्या नजरेत गुन्हा असून त्यासाठी भारतीय दंड संहितेच्या कलम २९४,३५४,३७६ व कलम ५०९ अंतर्गत किमान काही महिन्यांची कैद ते जास्तीत जास्त २० वर्षांची जन्मठेप तसेच दंड अशाप्रकारची शिक्षा निश्चित करण्यात आलेली आहे. म्हणून नव्हे तर आपल्या सामाजिक आरोग्यासाठी आणि परस्परांचे मानवी संबंध निरोगी राहण्यासाठी अशा प्रकारचे वर्तन करणे आपण टाळले पाहिजे. त्यासाठी मुलींनीही आपल्या स्वहितार्थ काही गोष्टी कटाक्षाने टाळल्या पाहिजेत किंवा केल्या पाहिजेत. जसे की मुलींना मुलांकडून होणारी छेडछाड ओळखू यायला हवी. छेडछाड होते असे लक्षात आल्यावर स्पष्टपणे नाही म्हणता आले पाहिजे आपल्या नकारात आत्मविश्वास असला पाहिजे. तसेच एकलकोंडेपणा टाळून मुलींनी मुलींशी तसेच मुलांशी विश्वासू मैत्री केली पाहिजे. त्याचप्रमाणे एखादी व्यक्ती सांगून ऐकत नसेल तर तिच्या विरुद्ध पोलिस

स्टेशनमध्ये तक्रार नोंदवली पाहिजे. जर छळवणूक चालूच राहिली तर त्या विरुद्ध कारवाई करण्यासाठी अधिकृत विनंती पत्र दिले पाहिजे पण त्याचबरोबर जी मुलं मुलींचा सन्मान करतात त्यांचा मनापासून आदरही केला पाहिजे. पण मुलींनी आपल्या संरक्षण दुर्बलतेची जाहिरात करू नये आणि इतरांचे सहाय्य मागायला घाबरू नये.

मुलांनीही निर्बुद्ध माजोर मर्दांगी टाळून मुलींशी माणूस, मित्र व विश्वासू सहकारी म्हणून वागायला व वागवायला शिकले पाहिजे. अनावश्यक पैलवानी शक्तीचे प्रदर्शन टाळावे व मुलींबरोबर फाजील सलगीही करण्याचे टाळावे. तसेच एखाद्या पिडीत मुलीचे छेडछाडीपासून रक्षण करण्यासाठी सरसावण्याआधी त्यांच्याकडून मदतीची मागणी होऊदे. तसेच मुलांनी मुलींना छेडछाड आवडते असे समजू नये, धाडसीपणे पेहराव करण्याच्या मुली छेडछाडीस पात्र आहेत असे समजू नये. मुलींच्या छेडछाडीस शुल्लक मानू नये. आणि इतर मुले छेडछाड करतात म्हणून आपणही छेडछाड करणारे होऊ नये.

जर लैंगिक छळ होत असेल तर मुलींनी त्याची दखल घेऊन तो थांबवण्याचा प्रयत्न करावा. मोबाईल फोनचा स्मार्टपणे वापर करून छेडछाड करणाऱ्या व्यक्तीचा फोटो किंवा व्हिडीओ काढावा त्यासाठी सेफ्टी ॲप हँडसेटवर डाऊनलोड करावे आणि हेल्पलाईन नंबर १०३/१०९१ वर संपर्क साधून घरामध्ये असो कि सार्वजनिक ठिकाणी, स्वतःवर असो की इतर कुणावरही लैंगिक छळ होत असेल तर त्याची माहिती द्यावी.

आपण सर्व मिळून हे जग भितीमुक्त बनवू या आणि मुलामुलींनी परस्परांचे विश्वासू मित्र होऊ या त्यासाठी मुलांना एकच अखेरचे सांगणे अशाप्रकारची छेडछाड करण्याअगोदर माझ्या आईची, माझ्या बहिणीची किंवा माझ्या प्रियसीची माझ्या अशा कृत्यावर काय प्रतिक्रिया असेल. जर तुम्हाला कुठल्याही मुलीचा तुमच्या चांगल्या वाईट संपर्कासाठी प्रतिसाद मिळत नसेल तर हिच वेळ आहे. आत्ताच थांबा.

डॉ. कमल ढाकणे

चेअरमन, महिला तक्रार निवारण समिती

**English
Section**

"To SUCCEED in your mission,
you MUST HAVE SINGLE-MINDED devotion TO your GOAL."

DR. A.P.J. ABDUL KALAM

INDEX

Sr.No	Heading	Writer	Page No.
1	The Turning Point	Jagdale Rati	60
2	The Night of Stars	Jagdale Rati	61
3	My College	Avhad Sagar Suresh	61
4	Soft Skill Poem Teach Me Soft Skill	Bhagwat Jayashri Kailas	62
5	A little Heart	Jagdale Rati	62
6	Friendship...	Radhika Rajendra Tibhe	62
7	My Hero	Avhad Sagar Suresh	63
8	Love Story	Avhad Sagar Suresh	63
9	My Mother, My Friend.....	Radhika Rajendra Tibhe	63
10	Why do students fail in exam	Manoj Dighe	64
11	College Campus	Avhad Sagar Suresh	64
12	Endangered Animal species	Supre Nilesh Maruti, Bhosale Sachin Dadasaheb	65

The Turning Point -

I woke up with a start that Sunday. My head was spinning as I was completely immersed in yesterday's incident. I had scored very low in Physics. At the same time I remembered winning first prize for English Essay Writing, and I dwelled on the contrast of my life. But I had decided to make my Chemistry strong as my aim after twelfth was Pharmacy.

I got up from my bed and freshened up. My breakfast with my parents was quiet silent. They gave me my space for which I was very lucky because many parents consider their child's career, and my parents were not of that sort.

I stood in the balcony seeing the view in our colony. Maids were coming and going. Our maid was late as usual. Even today it was cloudy as yesterday but there was no sign of rain. The clouds were moving swiftly across the sky resembling my thoughts. Even my mind was in dilemma. I was thinking about my career. The thoughts about pharmacy decision were moving in my head. It was confusing whether it'll rain or not.

'I think it'll rain today' I jumped and saw my mom picking the plates.

'Oh, yes' I said picking the jug and packet of bread .I needed to express myself. I felt to write something...maybe a poem. My hands travelled to my pen and I poised it in my hand and scribbled something I wanted (what I wanted?)And started writing,

When hydrochloric acid reacts with sodium hydroxide, it gives sodium chloride and water.

It was the time when I was serious about pharmacy but Arts was somewhere scolding me for something. Something was reacting inside me . I guess it would have been a voice buried deep inside at the bottom of my heart, which would react with creativity making it

glow, inspire, search the way out and then shut it in the presence of silence (343 kelvin or more) resulting into just unhappiness letting something go.

In the evening I was able to express myself by writing a poem and that poem was the turning point of my life..

Something... I am seeking for

Something stops me,
when I try to love something else.
Something stops me,
when I start getting interest in it.
Something stops me,
to imagine my future with it.

But..

Something inspires me,
to get involved in whatever I am.
Someone calls me with a great pleasure
and desire to meet.
Someone scolds me,
for loving something else.

There is something
I can feel in the wink of my eye,
there is something,
I can't justify.

I guess,
it may be a voice,
buried deep inside,
at the bottom of my heart,
glowing, inspiring, searching the way out.
And then..
Shutting up with silence,
tears running down with dreams

Feeling just unhappy
for letting something go..

And hence, I Swiched to Arts !

Jagdale Rati
F.Y.B.A.

The Night of Stars

It was a Sunday night award function. The lights sparkled like stars everywhere. Red carpet was spread on the floor. Cameras busy in capturing style and posture, attitude and reactions. I was nominated for the Best Writer and was sitting on the chair assigned. No one recognized me as I was a new comer or may be because I was dressed very simple. Then I saw some of my old classmates dressed so well like fairies. They flaunted their beauty gracefully. How stupid to come here so casual ! I thought. So I quickly got home on my scooty to dress well.

I told my mom to make a good hairstyle. I was busy in my makeup. After all I had to look beautiful... Did I really meant beautiful ? Or presentable ? Or respectable ? Or just writer ? I had so many feelings mixed up in my heart but all were undefined. Was my life changing or taking just a turn ? Was I able to manage this all ? I had many questions running simultaneously in my head and felt the answers scattered.

At last I finished making myself ready and looked in the mirror from top to bottom. It was unbelievable. I was surprised at the sight of me. I looked at myself and had a very positive sensation. My eyes glittered and ear rings sparkled.

I thanked my mom and god for this life and set out with full confidence. While my driver drove me to the function, I was preparing myself to talk on cameras. I was going to experience it first time. I entered the function in my gorgeous car and then got down on the red carpet. Cameras and media were rushing towards me calling my name and asking me about my book. I was overwhelmed by the treatment and respect I got. I felt as though I had caught something I was longing for since very long time. I went gracefully and sat in the chair assigned to me and was now waiting to hear the result.

The name card of the winner was opened. My excitement rose up, eager to hear. The lady opened her mouth but before that a music started ringing. Everyone was clapping hands but I missed the name due to that tune. I looked at the stage but saw no one receiving the award. Maybe it was me I thought but then the music started piercing in my ear much louder than before. I covered my ears with my hands as it was being played again and again and this time something felt much familiar and 'YES, I KNOW!!!' I said loudly and got up from my chair very fast that a big camera flashed on my face... Managing to look around, I saw a window and my phone ringing on the table beside.

I grinned widely and chuckled !

Jagdale Rati
F.Y.B.A.

My College

S.M.B.S.T College is a name
Which gives Sangamner pride and frame
It is a school of our dreams
where knowledge flows like a stram
It has a lofty message that leads children to
right path
The Teachers are like Moms and Dads
They look after us as their girls and lads
The principle is like a reverend mother
Who praises the right and punishes the wrong
We pray to god to take it to the top
and show the word it will nevestop
When you look east or west
you will find S.M.B.S.T. College is the Best

Avhad Sagar Suresh
T.Y.B.B.A.

Soft Skill Poem Teach Me Soft Skill

Winners have dreams
Losers have Schems
 Winners see the grains
 Losers see the pain
Winners see the potential
Losers see the past
 Winners make It happen
 Losers let in happen
Winners see possibilities
Losers see problems
 Winners make Commitments
 Losers make Promises
Winners are a part of team
Losers are a part of team
 Winners say let me do it for you
 Losers says that is not my job
Winners are always a part of the answer
Losers are always a part of the problem
 Winners belive in win/win
 Losers belive for the to win someone
 hase lose
Winners says it may be difficult but it is possible
Losers says it may be possible but
it is too difficult
 Winners make a mistake he
 say I was wrong
 lossers make a Mistake he says it wasn't
 my fault

Bhagwat Jayashri Kailas
T.Y.B.Sc (Chemistry)

A little Heart

An innocent little heart,
sitting on a window sill,
explores the silent twinkling night.

An orphan little heart,
imagines what is joy?
Staring at the stars,
emotions running down his cheeks,
always wonders what is joy?

Examining the glory of moon
and grace of stars,
always wishes to be one of them.
A sad little heart,
dreams a pipe dream,
of having someone dear.

Collecting the pieces of heart,
always arranges them
in a new shape of happiness

In his history of despair,
still examining the dark corners of mind,
the brave little heart,
still desires to glow.

Jagdale Rati
F.Y.B.A.

Friendship...

Friendship is not a game to play
It is not a work word to say
It does not start in March & May
It is yesterday, Tomorrow
& everyday...

Radhika Rajendra Tibhe
S.Y.B.B.A.

My Hero

My hero doesn't have any Special Power
Because My Hero doesn't fight My Hero
doesn't have any wings
because My hero doesn't fly
My hero doesn't have any Special Costumes
Because my Hero doesn't like any other hero
My hero is different from any kind of
Super Creatures
My hero is trust on ordinary human being
My hero makes me smart
My hero Changes my futures
My hero makes me know Something
Because my hero is my Teachers !

Avhad Sagar Suresh
T.Y.B.B.A.

My Mother, My Friend.....

You were my fairy tale princes
so much larger than life
you were my angel & any witness
Through all my pain & struggle
At time you made me angry
Words I would proclaim
How Somebody you would be sorry
you had the one to blame
but when I needed comforting
you always found the times
you words were more soothing
Than days of Childhood sublimines
How the distance hurts us a part
The boundaries have no end
I will hold the memories in my heart
you are my mother
you are my best friend.....

Radhika Rajendra Tibhe
S.Y.B.B.A.

Love Story

You Come to my life like a pearls
of diamond
that Changed my life
Personified me, loved me pampered
adorned me
But also hurt me blamed me
Ittrespctive of all this you made me
your angel
That angel for whom you are her dream
prince
Those two souls who loved
each other
Abiding all the costumes and rituas
fighting with the word
To enhance there true message
of love
And seeing such a sight of immense love
History wrote down their names
Heer-Ranjha

Avhad Sagar Suresh
T.Y.B.B.A.

Why do students fail in exam

It is not actually the fault of student because the year has only 365 days.

Sundays 52 Sunday

in year which are rest days

Balance - 313 Days

Summer Holidays - 50 Days

When weather is hot it is difficult to study

Balance - 263 Days

8 Hours for daily sleep means 122 days

Balance - 141 Days

1 Hours for daily playing means 15 days

Balance - 126 Days

2 hours daily for food and eating means 30 days

Balance - 94 Days

1 Hours talking because man is social animal means 15 days

Balance - 81 Days

Exam days per year at least 35 days

Balance - 46 Days

festival and holidays 33 days

Balance - 13 Days

1.2 hours daily for watching beauty to eyes & heart means 7 days

Balance - 6 Days

Movies and function at least 5 days

Balance - 1 Days

That 1 Day is your birthday
How Can Student pass?

Manoj Dighe
F.Y.B.Com

College Campus

1st year

New entry

Respecting Professors

waiting in the class

Students introduction

Innocent faces

silent tables

Getting arrears

2 nd Year

forming gang

last Banch rockers

windows sightings

Giggling in the middles

outstanding students

Donating fine for I.D. Cards

Group Study

Cleaning arrears.

3 rd year

Often absent in the Class

frequent Presence in canteen

mocking with friends

Getting suspense for vacation

outstanding with friends

Sleeping in exam Hall Speaking in

class hours

Shout off among juniors.

ever rocking pre final years

waiting for final years

Thanks we the terrific third year

Avhad Sagar Suresh
T.Y.B.B.A.

Endangered Animal species

Birds

Steppe Eagle (*Aquila nipalensis*)

Great Knot (*Calidris tenuirostris*)

Masked Finfoot (*Heliopais personatus*]

Greater Adjutant (*Leptoptilos dubius*)

White-bellied Blue Robin (*Myiomela albiventris*)

Nilgiri Blue Robin (*Myiomela major*)

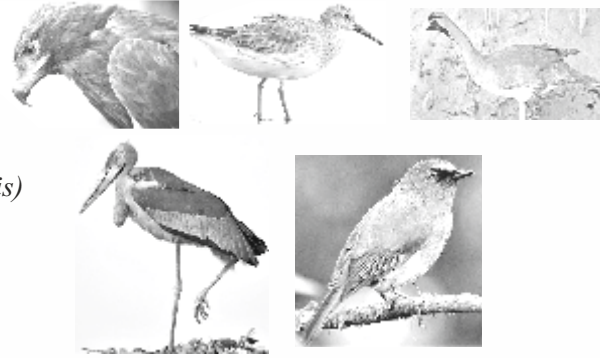
White-headed Duck (*Oxyura leucocephala*)

Green Peafowl (*Pavo muticus*)

Narcondam hombill (*Rhyticero*)

Spotted Greenshank (*Tringa suttifer*)

Banasura Laughingthrush (*Trochalopteron jerdoni*)

Fish

Knifetooth sawfish (*Anoxypristis cuspidata*)

Asian arowana (*Scleropages formosus*)

Red line torpedo barb (*Sahyadria denisonii*)

Golden Mahaseer (*Tor putitora*)

Reptiles

Perrotet's Vine Snake (*Ahaetulla perroteti*) ,

Three-striped Roofed Turtle (*Batagur 'dhongoka*)

Green Turtle (*Chelonia mydas*)

Indian Narrow-headed Softshell Turtle (*Chitraindlca*)

Goan Day Gecko (*Cnemaspis goaensis*)

Wyanad Day Gecko (*Cnemaspis wynadensis*)

Keeled Box Turtle (*Cuora mouhotii*)

Boulenger's Dasia (*Dasia subcaerulea*)

Poona Skink (*Eurylepis poonaensis*)

Inger's Mabuya (*Eutropis clivicola*)

Yellow-headed Tortoise (*Indotestudo elongata*)

Asian forest tortoise (*Manouria emys*)

Indian Kangaroo Lizard (*Otocryptis beddomii*)

Assam Roofed Turtle (*Pangshura sylhetensis*)

Asian Giant Softshell Turtle (*Pelochelys cantorii*)

Travancore Hills Thomtail Snake (*Platyplectrurus madurensis*)

Travancore Earth Snake (*Rhinophis travancoricus*)

Cochin Forest Cane Turtle (*Vijayachelys silvatica*)

Mammals

- Red panda (*Ailurus fulgens*)
 Sei whale (*Balaenoptera borealis*)
 Blue whale (*Balaenoptera musculus*)
 Fin whale (*Balaenoptera physalus*)
 Banteng (*Bos javanicus*)
 Wild water buffalo (*Bubalus arnee*)
 Hispid hare (*Caprolagus hispidus*)
 Dhole (*Cuon alpinus*)
 Indian elephant (*Elephas maximus indieus*)
 Woolly flying squirrel (*Eupetaurus cinereus*)
 Kolar leaf-nosed bat (*Hipposideros hypophyllus*)
 Lion leaf-nosed bat (*Hipposideros hypophyllus*)
 White-bellied musk deer (*Moschus leu cogas ter*)
 Servant mouse (*Mus famulus*)
 Mandelli's mouse-eared bat (*Myotis sicarius*)
 Nilgiri tahr (*Nilgiritragus hylocrius*)
 Asiatic lion (*Panthera leo persica*)
 Bengal tiger (*Panthera tigris tigris*)
 Ganges river dolphin (*Platanista gangetiea gangetica*)
 Gee's golden langur (*Trachypithecus geei*)
 Nicobar treeshrew (*Tupaia nicobarica*)

**SAVE WATER,
 SAVE FOREST AND
 SAVE ANIMALS**

Collected by - Supe Nilesh Maruti,
 Bhosale Sachin Dadasaheb (T.Y.B.SC Zoology)

कलामंडळ

या वर्षभरात कलामंडळ अंतर्गत खालील कार्यक्रम घेण्यात आले.

- १) दिनांक २१/११/२०१७ मंगळवार रोजी सकाळी ठीक ११.०० वा. कलामंडळाचे उद्घाटन सिनेकलाकार बाळासाहेब घोडके यांच्या हस्ते संपन्न झाले. याप्रसंगी संस्थेचे चेअरमन मा.डॉ. सुधीर तांबे उपस्थित होते. त्यांनी विद्यार्थ्यांना अतिशय प्रेरत मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक कला मंडळ प्रमुख डॉ. पूर्णिमा साबळे यांनी केले. सूत्रसंचालन शुभम शिंदे तर कार्यक्रमाचा आभार प्रा. महाले मॅडम यांनी मांडले.
- २) दिनांक २५/११/२०१७ रोजी कलामंडळ प्रमुख आणि संस्थेचे चेअरमन मा. डॉ. सुधीर तांबे साहेब, मा. प्राचार्य, उपप्राचार्य समवेत झालेल्या सभेत कला मंडळाची स्थापना कारण्यात आली.
- ३) दिनांक २३/११/२०१७ रोजी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम सादर केला. या कार्यक्रमासाठी मा. प्राचार्य, उपप्राचार्य तसेच संस्थेचे खनिजदार लक्ष्मणराव कुटे हे उपस्थित होते. यामध्ये एकूण १५ परफॉर्मन्स सादर केले.
- ४) दिनांक ११ जानेवारी २०१८ रोजी आदरणीय भाऊसाहेब थोरात यांच्या जयंतीनिमित्त झालेल्या प्रेरणा दिनामध्ये सर्व शैक्षणिक विभागांतर्गत विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. त्यामध्ये आपल्या महाविद्यालयाच्या कु. ज्ञानेश्वरी चांगदेव राजगुरू (F.Y.B.C.S.) व कु. मोहिनी मनोहर वाघमारे (S.Y.B.C.S.) या विद्यार्थ्यांनी उत्कृष्ट नृत्य सादर करून आपल्या महाविद्यालयाचे प्रतिनिधित्व केले. त्याबद्दल त्यांना रोख पारितोषिक मिळाले.
- ५) महाविद्यालयाच्या स्नेहसंमेलनाच्या निमित्ताने दिनांक २९ जानेवारी आणि ३० जानेवारी रोजी विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम सादर केला गेला त्यासाठी विद्यार्थ्यांकडून प्रचंड प्रतिसाद मिळाला. त्यामध्ये एकूण ५८ कलाप्रकार सादर करण्यात आले. या विविध गुणदर्शनामध्ये 'लेट मी फ्लाय' व 'गरिबांचा वाली' या दोन एकांकिका लक्षणीय होत्या. या संपुर्ण कार्यक्रमासाठी डॉ. पूर्णिमा साबळे (कला मंडळ प्रमुख), डॉ. हेमलता राठोड, प्रा. लक्ष्मण घायवट, प्रा. स्नेहल थिटमे, प्रा. ललिता महाले, प्रा. संतोष खामकर यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

डॉ. पुर्णिमा साबळे
(कलामंडळ प्रमुख)

“आभाळाएवढी ज्यांची उंची त्यांनी थोडं खाली यावं,
ज्यांच्या अंगणात झुकलेत ढग, त्यांनी ओंझळ पाणी प्यावं.
ज्यांची बाग फुलून आली, त्यांनी दोन फुले घावीत,
ज्यांचे स्वर जुळून आलेत त्यांनी दोन गाणी गावीत.
अन् मातीत मळले जन्म ज्यांचे त्यांना थोडी हिंमत्त घावी.”

विद्यार्थी विकास मंडळ

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांच्या प्रमुख सहयोगाने आपल्या महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी विकास मंडळाने या वर्षात पुढील उपक्रम राबविले :

कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिका योजना :

कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिका या योजनेमध्ये या वर्षी एकूण ७२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग दिला त्यात ३६ विद्यार्थिनी होत्या. या गरीब व होतकरू विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाच्या विविध विभागात कामे केली तसेच महाविद्यालयाची परिसर स्वच्छता व वृक्ष संगोपनाची कामे केली. प्रा. चांगदेव शिंदे यांनी या योजनेचे प्रकल्प समन्वयक म्हणून काम पाहिले.

विद्यार्थी व्यक्तिमत्त्व विकास कार्यशाळा :

दि. २२ नोव्हेंबर २०१७ रोजी "विद्यार्थी व्यक्तिमत्त्व विकास" कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेत १५२ विद्यार्थी सहभागी झाले. सह्याद्री बहुजन विद्या प्रसारक समाज संस्थेचे रजिस्ट्रार मा. बाबुराव गवांदे, तळेगाव महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. एकनाथ ढोणे, मा.श्री. नामदेव कहांडळ, उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले यांनी या कार्यशाळेत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यशाळेसाठी प्रा.डॉ. शशी साळुंखे, प्रा. सरला तुपे यांनी संयोजक म्हणून सहकार्य केले.

निर्भय कन्या अभियान :

दि. १२ डिसेंबर २०१७ रोजी "निर्भय कन्या अभियान" अंतर्गत कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेत प्रमुख व्याख्यात्या म्हणून मा.सौ. रचनाताई मालपाणी यांनी विद्यार्थिनींना त्यांच्या मानसिक-बौद्धिक क्षमता वाढविण्याविषयी उद्बोधक मार्गदर्शन केले. आपल्या मार्गदर्शनात त्यांनी वर्तमान काळात जगणे, परिस्थितीनुरूप मानसिकता टिकवून ठेवणे, स्वतःला आहे तसे स्विकारणे, सकारात्मक दृष्टिकोन अंगीकरणे आणि भयमुक्त जगण्यासाठी आपल्या शारिरीक, मानसिक व बौद्धिक क्षमतांचा विकास करणे याबद्दल संवाद साधला. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांनी विद्यार्थिनींना मैत्री करताना घ्यावयाची काळजी, व्यक्ती ओळखण्याची तंत्रे आणि स्वरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी याबद्दल महत्त्वपूर्ण मार्गदर्शन केले. तसेच कराटे प्रशिक्षक मा. मिलिंद औटी यांनी मुलींचा प्रत्यक्ष सहभाग घेऊन कराटे प्रशिक्षणाची प्रात्यक्षिके करून दाखवली आणि त्या अनुषंगाने तांत्रिक मार्गदर्शनही केले. या कार्यशाळेला प्रा. संगीता दंडवते प्रा. निलोफर तांबोळी आणि प्रा. शोभा रहाणे यांनी सहकार्य केले.

कन्यारत्न वाचना कार्यशाळा :-

दि. २१ डिसेंबर २०१७ रोजी कन्यारत्न वाचवा कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेला प्रमुख व्याख्यात्या म्हणून बालरोग तज्ञ डॉ. जयश्री जाधव यांचे मार्गदर्शन लाभले. त्यांनी आपल्या मनोगतात 'यत्र नार्यस्तु पुज्यन्ते' या संस्कृत सुवचनाची आठवण करून देत सध्याचे चित्र स्त्रियांना सन्मान देणारे नसल्याने मुलगी जन्मालाच घालायला नको असे स्त्रियांना वाटते आहे. **येऊद्या हो तिला जन्माला** ही भावपूर्ण कविता सादर करून स्त्रियांवर कुणी अत्याचार करीत असेल तर बघ्याची भूमिका न घेता आपण त्यांना मदत केली पाहिजे असे आग्रहपूर्वक सांगितले. या प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर व उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले यांचेही मार्गदर्शन लाभले. प्राचार्य दातीर यांनी पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांच्या घटत्या प्रमाणाविषयी चिंता व्यक्त करून, स्त्रियांचा आदर करणे, मुलींसाठी सामाजिक वातावरण सुरक्षित ठेवणे. हुंड्यासारख्या प्रथा बंद करणे या विषयी आपले मनोगत व्यक्त केले. प्रा. शिवाजी नवले यांनी स्त्री साक्षरता आणि स्त्री पुरुष समानता यांचे महत्त्व विषद केले. प्रा. शाहीर तुळशीराम जाधव यांनी आपल्या संस्कृतीत अगदी प्राचीन काळापासून एकाचवेळी स्त्रिया आणि पुरुष यांच्याकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन कसा आहे हे उदाहरणासह विषद केले आणि अंधश्रद्धांमुळे स्त्रियांचे कसे शोषण होते हे स्पष्ट केले. वेगवेगळ्या क्षेत्रात कर्तबगारी दाखविलेल्या इंदिरा गांधी, कल्पना चावला, सुनिता विल्यम, पी.टी.उषा, सुधा मुर्ती, मीरा बोरवणकर अशा स्त्रियांची उदाहरणे देऊन त्यांनी मुलींना त्यांचे आदर्श दाखवून दिले उपप्राचार्य प्रा. गोरक्षनाथ थोरात यांनी या कार्यशाळेस शुभेच्छा दिल्या. सर्वात शेवटी उपस्थितांना स्त्रियांचा सन्मान करण्याची आणि स्त्रीभ्रुण हत्या न करण्याची शपथ देण्यात आली. या कार्यशाळेत यजमान महाविद्यालयासह तळेगाव दिघे, राजापूर, संगमनेर आणि ओंकारनाथ मालपाणी विधी महाविद्यालय अशा पाच महाविद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांनी सहभागी झाल्या होत्या.

स.म.भा.सं.थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण कार्यशाळा :

दि. १ व २ जानेवारी २०१८ रोजी आपत्ती व्यवस्थापन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यशाळेच्या पहिल्या दिवशी उद्घाटन करताना अहमदनगर जिल्हा समन्वयक प्रा.डॉ. बालाजी घारोळे यांनी पुणे जिल्ह्यातील माळीण दुर्घटनेच्या व्हिडीओद्वारे आपत्कालीन प्रसंगी कसे सहाय्य करायचे असते आणि प्राणी सुद्धा आपल्या अपत्याचे प्राण कसे वाचवितात हे दाखवून दिले. या कार्यशाळेसाठी तज्ञ मार्गदर्शक म्हणून निवृत्त भारतीय वायुसेना अधिकारी मा. सुनिल यांनी महाविद्यालयाच्या मुलींच्या एन.सी.सी. युनिटच्या लेफ्टनंट हेमलता राठोड यांनी आपत्तीबाबत बचावकार्य कसे करावे आणि वेगाने मदत कशी मिळवावी याबद्दल मार्गदर्शन केले.

कार्यशाळेच्या दुसऱ्या दिवशी संगमनेरच्या मालपाणी उद्योग समुहाचे सुरक्षा अधिकारी मा. सुपेकर साहेब यांनीही केदारनाथ, हरिद्वार येथील आपत्तीच्या चित्रफितीद्वारे जीवित व वित्तहानी टाळण्यासाठी काय करता येऊ शकते याबद्दल मार्गदर्शन केले. दुसरे तज्ञ मार्गदर्शक मा. विशाल वाजपेयी यांनी गर्दीच्या वेळी, इमारतींना आग लागल्यानंतर कोणती काळजी घ्यावी याबद्दल उद्बोधन केले. त्यात त्यांनी धार्मिक स्थळांवर विनाकारण गर्दी करू नये हे सांगितले. मा.श्री. मुटकुळे साहेब यांनी घरात गॅस गळती झाल्यावर काय दक्षता घ्यावी याच्या टिप्स दिल्या. या कार्यशाळेच्या संयोजनात डॉ. हेमलता राठोड यांनी मोलाची मदत केली.

विशेष मार्गदर्शन योजना :

काठीण्य पातळी अधिक असलेल्या काही विशेष विषयांसाठी विद्यार्थ्यांना पूरक व पोषक असे शैक्षणिक मार्गदर्शन मिळावे यासाठी यावर्षी २ जानेवारी ते २० जानेवारी २०१८ या कालावधीत पदवीच्या प्रथम वर्षात प्रवेश घेतलेल्या मागासवर्गीय आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल विद्यार्थ्यांसाठी विशेष मार्गदर्शन योजना राबविण्यात आली.

या मार्गदर्शन योजनेत इंग्रजी, गणित, अर्थशास्त्र आणि लेखाशास्त्र या विषयांसाठी गरजू विद्यार्थ्यांना तज्ज्ञ प्राध्यापकांनी सखोल मार्गदर्शन केले. ही योजना यशस्वीपणे राबविण्यासाठी प्रा.मिलिंद सकळकळे आणि प्रा. नवनाथ नागरे यांनी मोलाचे योगदान दिले.

विद्यार्थी परिषद निवडणूक :

महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ कायदा २०१६ अनुसार यावर्षी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी परिषदेची निवडणूक ८ जानेवारी २०१८ रोजी घेण्यात आली. या निवडणुकीत रसायनशास्त्र विभागाची तृतीय वर्ष विज्ञान या वर्गातील विद्यार्थिनी कु. अक्षया घुले हिची विद्यार्थी परिषदेची सचिव म्हणून बिनविरोध निवड झाली. निवडणूक अधिकारी म्हणून डॉ. सुहास आव्हाड यांनी काम पाहिले.

डॉ. प्रमोदिनी कदम
विद्यार्थी विकास अधिकारी

विज्ञान मंडळ

विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टीकोन वृद्धिंगत व्हावा, विज्ञानातील नवनवीन तांत्रिक कौशल्ये माहीत व्हावीत म्हणून अध्यात्म व वैज्ञानिक दृष्टीकोन या विषयावर संगमनेर महाविद्यालयातील प्राणीशास्त्र विभागातील प्रा. श्रीहरी पिंगळे यांच्या मार्गदर्शनाने विज्ञान मंडळाचे उद्घाटन केले. तसेच या मंडळाच्या वतीने दि.२५/१/२०१८ रोजी विज्ञान प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर विज्ञान प्रदर्शनाचे उद्घाटन महाविद्यालय विकास समितीचे सदस्य सी.ए. मा. कैलास सोमाणी यांच्या शुभहस्ते व मा. प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाले. सदर विज्ञान प्रदर्शनामध्ये एकूण ४० मॉडेल्स व १०५ पोस्टर्स विद्यार्थ्यांनी सादर केली. प्रदर्शनासाठी परिक्षक म्हणून महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले, प्रा. लक्ष्मण घायवट तसेच संगमनेर महाविद्यालयातील प्रा. रुपाली खांबेकर यांनी काम पाहिले.

प्रा. विजयकुमार पांडे
चेअरमन

Department of Physical Education and Sports

The Department established in 1990-91. Every academic year the student of the college participated various intercollegiate competitions like kho-kho, Kabaddi, volley ball, basket ball, cricket, boxing, athletics, chess etc. Out of these, some players were selected for interzonal, state level and national level competitions. During this academic year students of the college participated in various sports competitions as shown in the following table -

Sr No.	Name of Sports/ Game	Participated Boys/Girls	Result	Interzonal /State Competition	Inter University/ National Competition
1	Kabaddi	12 boys	Participation	-	-
2	Chess	05 boys 03 girls	Participation	02 girls	-
3	Kabaddi	10 girls	Participation	-	-
4	Volley Ball	08 boys	Participation	-	-
5	Cricket	14 boys	Participation	-	-
6	Basket Ball	06 girls	Participation	01 girls	-
7	Volley Ball	07 girls	Participation	-	-
8	Foot Ball	01 girl	Participation	01 girls	-
9	Hand Ball	12 boys	Participation	01 boy	-
10	Athletics	7 Boys & 5 girls	Participation	05 girls & 1 boy	-
11	Kho-Kho	12 girls	Participation	-	-
12	25th Rajiv Gandhi International Cricket Championship Telangana	-	Participation	-	01 boy
13	25 th India Rajiv Gandhi under 19 National Cricket Championship Telangana	-	Participation	-	01 boy
14	40th Jr. Men under 19 Maharashtra State Handball Championship	-	Participation	01 boy	-
15	46 th Sr. Men Maharashtra State Handball Championship	-	Participation	01 boy	-

Thus 102 plays participated in Intercollegiate sports competitions as shown above.

International Yoga Day celebrated in college on 21st June 2017. On 29th September 2017 **Football Mission - One Millennium Program** was organized in the college. 300 students and staff participated. The aim of the programme was to raise awareness among students about football game. Football fans from Nashik had come to attend the programme in the college.

On 2nd December 2017 Department has organised One Day workshop on "Meager participation of school girls in sports." 30 physical education teachers from various schools in Sangamner Taluka participated in this workshop. Dr. Sudhir Tambe member of legislative council (M.S.) was the chief guest for this workshop.

On 16th Jan. 2018, Gymnasium Inauguration Function was organized in the college. Gymnasium was Inaugurated at the hands of Dr. Aniruddha Dharmadhikari from Nashik.

During 17 to 21 Jan. 2018 Annual Sports Competitions were Organised in the college by the department. The various events in this competition were Kho-Kho, Kabaddi, Volley Ball, BasketBall, Athletics, Yoga, Suryanamskar and Chess. This Competition was held in healthy and lively atmosphere, During the academic year 2017-18 the general championship was awarded to Mr. Shinde Shubham Subhash F.Y. B.A. from boys and from girls to Miss Gunjal Jaya F.Y.B.A.

On 10th February 2018 department was organised Savitribai Phule University, Pune Anniversary Day. During 20 to 22 February 2018 department Conducted physical efficiency test for all first year college students.

Dr. P.B. Khaire presented research paper in National Conference on "Modern Trends in Physical Education & Sports Sciences " at New Arts, Commerce and Science College, Parner, Dist- Ahmednagar on 11 Jan. 2018 and also published research paper named, " To Study the Effect of Selected Yogic Practices on Physical Fitness of Juniors College Girls." in an International Multidisciplinary Quarterly Research Journal.

Under kind guidance of Principal Dr. Dattaraj R.K. the committee member Prof. K.L. Pawar. Dr. K.R. Dhakane, Prof. Pokale A.L. and Pro. Rajesh Kadlag were able to carry out different activities with Dr. Khaire P.B. and organised various programmes under dept. of Physical Education.

Dr. P.B. Khaire

Director of Physical Education

“केवळ शरीर सुदृढ असून चालत नाही तर मनही सुदृढ असावे लागते. तेव्हाच खरे आपले व्यक्तीमत्त्व सक्षम होते. म्हणून शरीर सक्षम करण्यासाठी जसा शरिराला व्यायाम हवा असतो तसं मन सुदृढ होण्यासाठी मनावर सुसंस्कार व्हावा लागतो पण हा संस्कार करण्याची जबाबदारी मोठ्यांची असते ती केवळ बोलून पुर्ण होत नाही तर उचित कृती करून परिणाम साधते.”

राष्ट्रीय सेवा योजना

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सामाजिक अंगाने विकास व्हावा आणि त्यांच्या मनात राष्ट्रप्रेम, मानवता, सामाजिक बांधिलकी आणि समता ही मुल्ये रुजावीत ह्यासाठी महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यन्वित करण्यात आलेली आहे. ह्या योजनेत दरवर्षी २५० विद्यार्थ्यांना स्वयंसेवक म्हणून प्रवेश देण्यात येतो.

रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांच्या क्रियाशील सहभागाने नियमित उपक्रमांमध्ये परिसर स्वच्छता, प्रयोगशाळा व ग्रंथालयाची स्वच्छता, वृक्षारोपण, म्हाळुंगी नदीची स्वच्छता इत्यादी उपक्रम राबविण्यात आले. लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे यांच्या जयंती निमित्त महाविद्यालयाचे वाणिज्य विभाग प्रमुख शाहीर तुळशीराम जाधव यांचा अण्णा भाऊ साठे यांच्या काव्यरचनेचा परिचय करून देणारा व्याख्यानकार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. शाहीर जाधव यांनी आपल्या व्याख्यान व गायनातून अण्णा भाऊंची निसर्ग, शेती व शेतकरी, श्रमिकांवरची अतिशय अर्थपूर्ण गीते सादर करून शाळेत न जाऊ शकलेल्या अण्णा भाऊंच्या काव्य प्रतिभेची झलक दाखवून दिली.

परिसरातील शाळकरी मुलांना स्वच्छतेचे महत्व कळावे आणि स्वच्छतेची सवय त्यांच्या अंगी बाणावी म्हणून हॅन्डवॉश जागृती अभियान राबविण्यात आले. त्यामध्ये प्राथमिक शाळेच्या मुलांना हात धुण्याचे महत्व पटावे यासाठी गाणी, चित्रफिती या साधनांच्या माध्यमातून यांच्याशी संवाद साधण्यात आला व स्वच्छतेचे महत्व त्यांना पटवून देण्यात आले.

वृक्षसंवर्धनाच्या उपक्रमात स्वयंसेवकांनी शिबलापूर या गावात ३५० तर पारेगाव या गावात १००० रोपांची लागवड केली. तसेच गणेश महोत्सवाच्या वेळी गणेश विसर्जन करताना जे निर्माल्य व गणेशमूर्ती नदीत टाकल्या जातात ते सर्व विसर्जनाच्या वेळी स्वयंसेवकांनी गोळा करून त्याची पद्धतशीरपणे पर्यावरण सुलभ विल्हेवाट लावण्यात आली. त्याचप्रमाणे एक दिवस राजापूर येथे म्हाळुंगी नदीचे पात्र स्वच्छ केले.

भारत स्वच्छ अभियान अंतर्गत संगमनेर शहरात जी स्वच्छता रॅली काढण्यात आली होती त्यात आपले स्वयंसेवक मोठ्या संख्येने सहभागी झाले होते. या रॅलीदरम्यान आपल्या स्वयंसेवकांनी संगमनेर शहरवाशियांशी स्वच्छतेबाबत, घरातील कचऱ्याची विल्हेवाट लावण्याबाबत संवाद साधला. हा संवाद कधी घरोघर जाऊन तोंडी तर कधी गल्ल्यांमध्ये पथनाट्य सादर करून साधण्यात आला. संवादामध्ये ओला कचरा, सुका कचरा वेगवेगळा करणे, कचराकुंड्यांचा वापर करणे विविध आजारांच्या प्रारंभी काय काळजी घ्यावी प्रथोमचार कसे करावेत याविषयी नागरीकांना उपयुक्त माहिती देण्यात आली. राष्ट्रसंत गाडगे बाबांच्या जयंतीनिमित्त संगमनेर शहराच्या चौका-चौकात स्वच्छतेवर पथनाट्य सादर करण्यात आले. रस्ता सुरक्षा सप्ताह, आपती व्यवस्थापन, व्यसन मुक्ती इत्यादी कार्यक्रमही या वर्षात आयोजित करण्यात आले होते.

रा.से.यो.चे आपल्या महाविद्यालयाचे विशेष हिवाळी शिबीर संगमनेर तालुक्यातील पिंपळगाव कोंझीरा येथे उत्साहात पार पडले. या शिबीर कालावधीत पिंपळगाव कोंझीरा गावच्या परिसरात ग्राम स्वच्छता स्मशानभूमि सुशोभिकरण, वृक्षारोपण, गांडूळ खताचे बेड तयार करणे, शोष खड्डे तयार करणे, डोंगरावरील पाण्याचे टाके स्वच्छ करणे, सांडपाण्याचे व्यवस्थापन करणे इत्यादी ग्राम विकासाची कामे करण्यात आली. तसेच या शिबीरकाळात सेंद्रिय शेती, भारतीय संविधान, व्यक्तीमत्व विकास, वाचन संस्कृती इत्यादी विषयांवर मार्गदर्शनपर व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले.

रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांनी आणि चार कार्यक्रम अधिकाऱ्यांनी या वर्षीची आपली दिवाळी अकोले तालुक्यातील केंळुंगण येथील वृद्धाश्रमात साजरी केली. या स्वयंसेवकांनी व शिक्षकांनी आश्रमातील वृद्धांना आपल्या हातांनी जेवण भरवून माणूसकीची पणती पेटविली. त्यांनी या वृद्धांची चांगली कारमणुकही केली.

खास युवा शक्तीला जागृत करण्यासाठी मुख्य शिक्षणावर आधारित संगमनेर तालुक्यातील श्री क्षेत्र निझर्णेश्वर या

स.म.भा.सं.थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

ठिकाणी तीन दिवसांचे विद्यापीठ पातळीवरचे विशेष शिबीर आयोजित करण्यात आले. नगर, नाशिक आणि पुणे अशा तीन जिल्ह्यातून २५० विद्यार्थ्यांनी या शिबिरात सहभाग दिला. या शिबिरात तज्ज्ञ मार्गदर्शक मा.सचिन तायडे, सह्याद्री बहुजन विद्या प्रसारक समाज संस्थेचे चेअरमन मा.आ.डॉ. सुधीर तांबे, संगमनेर तालुक्याचे आमदार मा.बाळासाहेब थोरात आणि मा.सत्यजित तांबे यांनी शिबिरार्थी विद्यार्थ्यांना अत्यंत बहुमोल असे मार्गदर्शन केले.

रा.से.यो.चे सर्वच कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांचे सतत मार्गदर्शन असते. सह कार्यक्रम अधिकारी म्हणून प्रा. नानासाहेब दिघे, प्रा. आबासाहेब पोकळे, प्रा. स्नेहलता थिटमे, प्रा. सरला तुपे, प्रा. शोभा रहाणे यांनी अतिशय महत्त्वपूर्ण सहभाग दिला.

प्रा. लक्ष्मण घायवट
कार्यक्रम अधिकारी

स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन केंद्र

कोणत्याही व्यावसायिक उच्च शिक्षणामध्ये अथवा प्रशासनामध्ये दाखल होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना अनेक स्पर्धा परिक्षांना सामोरे जावे लागते. या परिक्षांमध्ये यशस्वी होण्यासाठीचे प्रशिक्षण हे विद्यमान शैक्षणिक पद्धतीच्या चाकोरी बाहेरचे आहे. या वस्तुस्थितीची दखल घेत आपल्या महाविद्यालयामध्ये स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन उपलब्ध करून देण्यात येते.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये आपल्या स्पर्धा परिक्षा केंद्रामध्ये एकूण १३९ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेऊन मार्गदर्शनाचा लाभ घेतलेला आहे. आपल्या केंद्रामार्फत विद्यार्थ्यांना ग्रंथालय ओळखपत्र देऊन Book Bank ची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. पृथ्वी अॅकेडमीच्या माध्यमातून एक दिवसाच्या सेमीनारचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये श्री सत्यजीत पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. तसेच एक महिन्याचा मार्गदर्शन वर्ग चालविण्यात आला. त्यामध्ये एकूण ३५ व्याख्याने झाली.

आपल्या या केंद्रामार्फत वेगवेगळ्या परिक्षांचे अभ्यासक्रम, त्यांच्या प्रश्नपत्रिकांचे स्वरूप, तयारीसाठी वापरायची संदर्भ पुस्तके या बाबतीत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले जाते. या कमिटीमध्ये श्री. जाधव एम. व्ही., श्री. ढोणे एन.एस., श्री. सकळकळे एम.एम., आणि श्री. नागरे एन.व्ही. हे काम करीत आहेत.

श्री. जाधव एम. व्ही.
समिती प्रमुख

“ देव अस्तित्वात नाही असे कोणी सिद्ध करू शकत नसले, तरीही विज्ञानामुळे देवाच्या संकल्पनेची गरज संपली आहे, विश्वाचे रहस्य उमगण्यासाठी प्राकृतिक शास्त्रांचे नियम उपयुक्त ठरतात त्यासाठी जगन्नियत्याची गरज नाही ”
- स्टीफन हॉकिंग

माजी विद्यार्थी संघ

महाविद्यालयात माजी विद्यार्थी संघाची स्थापना करून, माजी विद्यार्थ्यांचा महाविद्यालयाच्या विकासामध्ये सहभाग वाढविण्यासाठी माजी विद्यार्थी मेळाव्यांचे आयोजन केले जाते.

दि. ०२/०४/२०१७ रोजी माजी विद्यार्थी मेळाव्याचे आयोजन केले. त्यात महाविद्यालयाने ज्या माजी विद्यार्थ्यांनी विविध क्षेत्रांत यश संपादन केले त्या विद्यार्थ्यांचा गौरव माजी महसुल मंत्री, मा.आ. बाळासाहेब थोरात व स.ब.वि.प्र.समाज संस्थेचे चेअरमन, मा.आ.डॉ. सुधीर तांबे यांचे हस्ते करण्यात आला. सदर प्रसंगी अनेक माजी विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाच्या सामाजिक, शैक्षणिक प्रगतीचा गौरव केला. तसेच महाविद्यालयाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त केली. युवकांचे प्रेरणास्थान व युवक काँग्रेसचे विद्यार्थी नेते मा. सत्यजीत (दादा) तांबे यांनी सदर प्रसंगी माजी विद्यार्थी संघासाठी रु. ५१,०००/- ची देणगी जाहीर केली. तसेच इतर अनेक विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयासाठी मदतीचा हात पुढे केला.

भविष्यात माजी विद्यार्थ्यांच्या सहकार्याने गरीब व होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी निधी संकलन करण्याचा मानस आहे.

डॉ. बी.डी. वाघ
चेअरमन

अॅन्टीरॅगींग कमिटी

सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयानुसार आणि विद्यापीठ अनुदान आयोग नवी दिल्ली यांच्या निर्देशानुसार महाविद्यालयामध्ये अॅन्टीरॅगींग कमिटी आणि अॅन्टीरॅगींग फ्लाइंग स्कॉड कमिटी स्थापन करण्यात आलेली आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या मार्गदर्शक नियमानुसार महाविद्यालयात प्रवेश घेणाऱ्या पदवी ते पदव्युत्तर अशा सर्व वर्गामध्ये प्रवेश घेतेवेळी विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन रॅगींग प्रतिबंधक प्रतिज्ञापत्र अपलोड करणे व त्यांच्यासोबत पालकांचे ही त्यासंबंधीचे प्रतिज्ञापत्र ऑनलाईन सादर करणे सक्तीचे करण्यात आले आहे. त्यानुसार आपले ओळखपत्र घेण्याच्या वेळी हे प्रतिज्ञापत्र हार्ड कॉपी स्वरूपात विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयात जमा करणे अनिवार्य करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार ग्रंथालयाचे कर्मचारी हे काम अतिशय काटेकोरपणे करीत असतात व सर्व विद्यार्थ्यांची त्यांच्या पालकांसहित रॅगींग प्रतिबंधक प्रतिज्ञापत्र ग्रंथालयात जमा केली जातात. या कामी नोडल ऑफीसर म्हणून प्रा. तुळशीराम जाधव यांची नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. रॅगींग प्रतिबंधक उपाय म्हणून महाविद्यालयात प्रदर्शनीय ठिकाणी मार्गदर्शक नियमांचे फलक लावण्यात आलेले आहेत. तसेच महाविद्यालयाच्या माहितीपत्रकातही मार्गदर्शनपर सुचना छापलेल्या आहेत. विशेष अभिमानाची गोष्ट म्हणजे गेल्या एकही वर्षात आपल्या महाविद्यालयाच्या आवारात तसेच आपल्या मुलींच्या वसतीगृहात रॅगींगची एकही केस घडलेली नाही. असा अहवाल दर सहा महिन्याला मा. उपकुल सचिव, रॅगींग प्रतिबंधक विभाग यांना विहित नमुन्यात नियमितपणे पाठविण्यात आला आहे.

प्रा. तुळशीराम जाधव, चेअरमन, अॅन्टीरॅगींग कमिटी

राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षण संशोधन अभियान (RUSSA) २०१७-१८

रुसा अंतर्गत २०१७-१८ या वर्षामध्ये डॉ. शोभा बोन्हाडे (रसायनशास्त्र), डॉ. बाळासाहेब वाघ (वनस्पतीशास्त्र) आणि डॉ. विजयकांत बैरागी (वाणिज्य) या सहयोगी प्राध्यापकांनी संशोधन प्रस्ताव दाखल केले. तसेच डॉ. शिवाजी बच्छाव यांनी महिलांसंदर्भात महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाकडे प्रस्ताव दाखल केला.

डॉ. शिवाजी बच्छाव,
समन्वयक

वाङ्मय, वादविवाद, वक्तृत्व मंडळ

विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्त्व विकासासाठी महाविद्यालयात वाङ्मय वादविवाद, वक्तृत्व मंडळ कार्यरत असून ह्या मंडळाअंतर्गत वर्षभरात विविध कार्यक्रम आयोजित केले.

महाविद्यालयात ०२/०७/२०१७ रोजी 'मला आवडलेले पुस्तक' या विषयावरील मनोगतांचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. त्यामध्ये २९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला होता. तसेच २९/१२/२०१७ रोजी 'पुस्तक वाचन व मनोगते' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या स्पर्धेमध्ये २० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. त्यासाठी "नव्या वाटा नव्या दिशा", "अग्निपंख", सावित्रीबाई फुले या पुस्तकांचा वापर करण्यात आला.

महाविद्यालयात दि. २४/११/२०१७ रोजी हस्ताक्षर स्पर्धा घेण्यात आली. त्यामध्ये ८६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. या स्पर्धेत गोसावी दिक्षा पोपटगिर (टी.वाय.बी.सी.एस.), गोर्डे ऐश्वर्या रावसाहेब (एफ.वाय.बी.सी.एस.) व चिंचवडे मयुरी माधव (एस.वाय.बी.सी.एस.) या विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक मिळविले.

तसेच दि. २८/११/२०१७ रोजी "मी शेतकरी बोलतोय", "माझ्या स्वप्नातील भारत" या विषयांवर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या स्पर्धेत २४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आणि देशमुख योगिता शरद (टी.वाय.बी.कॉम), गुंजाळ सुप्रिया सुभाष (टी.वाय.बी.एस.सी) व जोधळे संकेत नानासाहेब (एफ.वाय.बी.कॉम) या विद्यार्थ्यांनी या स्पर्धेत अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक मिळविले.

तसेच हिंदी स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. निबंध काव्य वाचन, कथा कथन, गीत गायन, नारा लेखन इ. स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. तसेच दि. २७/११/२०१७ रोजी प्रसार माध्यमे व युवा पिढी, समाज घडविण्यात वर्तमानपत्राची भूमिका या विषयांवर वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेत शिंदे शुभम दिनकर (एस.वाय.बी.ए.), ढोले वर्षा रंगनाथ (एस.वाय.बी.एस.सी.) व विजया दशरथ मांडे (एस.वा.बी.सी.एस) या विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक पटकाविले.

दि. १२/०१/२०१८ रोजी वस्तु व सेवा कर, बेटी बचाओ बेटी पढाओ, पर्यावरण या विषयावरील 'जाहिरात' या पोस्टर स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले, त्यामध्ये १७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. त्यामध्ये सर्वोत्तम स्पर्धक म्हणून वाघमारे मोहिनी मधुकर (एस.वाय.बी.सी.एस.), बेग वसिमा तुराब (एफ.वाय.बी.ए.), लांडगे नेत्रा भरत (एस.वाय.बी.सी.एस.), राजदेव सागर त्रिंबक (एस.वा.बी.एस.) व जोशी तेजल सुरेश (एस.वा.बी.ए.) या पाच विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली.

त्याचप्रमाणे दोडी बु।।, ता. सिन्नर, श्रीरामपुर, नासिक अशा विविध ठिकाणी आयोजित वक्तृत्व स्पर्धेत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

संगमनेर येथील सहकार महर्षी भाऊसाहेब थोरात व अण्णासाहेब शिंदे जयंती निमित्त दि. १६/१२/२०१७ रोजी झालेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत शुभम दिनकर शिंदे व अमोल मिलिंद उगले या विद्यार्थ्यांनी लक्षणीय सहभाग दिला.

त्यामध्ये शुभम दिनकर शिंदे या विद्यार्थ्यांला रु. २५००/- चे तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक, सन्मानचिन्ह व प्रमाणपत्र देवून गौरविण्यात आले.

नाशिक येथील कै. वसंतराव नाईक स्मृती करंडक आंतर महाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत श्री. ईनामदार साहिल झाकीर (एम.ए. प्रथम वर्ष) या विद्यार्थ्यांला उत्तेजनार्थ रु. १०००/- चे बक्षिस व प्रमाणपत्र मिळाले.

प्रा.डॉ. शशि साळुंखे
कार्याध्यक्ष, वाङ्मय वक्तृत्व मंडळ

अंतर्गत महिला तक्रार निवारण समिती

Internal Women's Complaint Redressal Commtity

महाराष्ट्र शासनाच्या आदेशानुसार २००४ या वर्षापासून महाविद्यालयात महिला लैंगिक छळ प्रतिबंध समिती कार्यरत आहे. दि. २ फेब्रुवारी २०१७ रोजी पुणे येथे सेंट मिरा महाविद्यालयात सदर समितीमध्ये काम करणाऱ्या महिला शिक्षिकांसाठी प्रशिक्षण कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. त्यामध्ये विद्यापीठ अनुदान आयोग आणि राज्य महिला आयोग मुंबई यांच्या आदेशाने प्रत्येक महाविद्यालयात अंतर्गत महिला तक्रार निवारण समिती पुन्हा नव्याने गठित करण्या संदर्भात असलेल्या मार्गदर्शक नियमांची माहिती देण्यात आली. आणि या आदेशानुसार या समितीचे 'अंतर्गत तक्रार समिती, कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ (प्रतिबंध मनाई व निवारण) कायदा २०१३ अनुसार पुनर्गठन व स्थापना करण्यात आली.

या समितीने दि. २८ फेब्रुवारी २०१७ रोजी 'जाणीव-जागृती कार्यशाळा' आयोजित केली. यामध्ये अॅड. मंगला हांडे यांनी विद्यार्थी व विद्यार्थिनींना महिलांचा होणारा लैंगिक छळ, (प्रतिबंध, मनाई व निवारण) कायदा २०१३ ची सविस्तर माहिती दिली. या कार्यशाळेस सर्व विद्यार्थी व शिक्षक उपस्थित होते. समितीने कामाच्या ठिकाणी महिलांचा होणारा लैंगिक छळ (प्रतिबंध, मनाई व निवारण) कायदा २०१३ च्या माहिती विषयाचे फलक महाविद्यालयाच्या परिसरात लावले. या कायदानुसार महाविद्यालयाच्या 'प्रिसायडींग ऑफिसर' म्हणून डॉ. कमल ढाकणे ह्या या समितीचे काम पाहतात.

डॉ. कमल ढाकणे
प्रिसायडींग ऑफिसर

टास्क कमिटी

महाविद्यालयातील प्राध्यापकांचे विद्यार्थ्यांकडून मुल्यमापन करण्यासाठी हि कमिटी कार्यरत आहे. या वर्षापासून ऑनलाईन फॉर्म विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध करून देऊन ते विद्यार्थ्यांकडून इंटरनेटच्या माध्यमातून कॉम्प्युटरवर भरून घेऊन त्यांचे मुल्यमापन करून कार्यालयात सादर करावयाचे आहे.

या कामी टास्क कमिटीचे समन्वयक, प्रा. गायकवाड पी. एम. यांच्या सोबत समितीचे सदस्य म्हणून प्रा. ढोणे एन.एस., प्रा. दळवी एल.डी. व प्रा. श्रीमती तांबोळी एन.ए. हे काम पहात आहेत

प्रा. गायकवाड पी. एम., समन्वयक

योगा समिती

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये आपल्या महाविद्यालयात दिनांक ०१/१२/२०१७ ते १८/१२/२०१७ या कालावधीत दररोज सकाळी १०.१५ ते ११.०० या वेळेत विद्यार्थिनींसाठी सुर्यनमस्कार, योगा व प्राणायाम वर्ग घेण्यात आला. या वर्गामध्ये एकूण २१ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या होत्या.

तसेच दरवर्षीप्रमाणेच या शैक्षणिक वर्षात वार्षिक क्रिडा स्पर्धांतर्गत सुर्यनमस्कार व योगासने स्पर्धा आयोजित केल्या होत्या. या स्पर्धेमध्ये एकूण १० विद्यार्थिनींनी व ०८ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. योगासन स्पर्धामध्ये कु. शिंदे ऋतुजा बाबासाहेब व मोकळ हर्षल मोहन या विद्यार्थ्यांनी प्रथम क्रमांक मिळविला. तसेच सुर्यनमस्कार स्पर्धेत कु. पवार पुनम निवृत्ती व मेढे अजय बबन या विद्यार्थ्यांनी प्रथम क्रमांक मिळविला. तसेच दि. ०२ एप्रिल ते ३० एप्रिल २०१८ रोजी महिलांसाठी योगा व प्राणायाम वर्ग घेण्यात आले.

डॉ. कमल ढाकणे, योगा प्रशिक्षक

पालक मेळावा समिती

शैक्षणिक वर्ष २०१७-२०१८ मध्ये कला, वाणिज्य, विज्ञान व बी.सी.ए., बी.सी.एस. आणि एम. ए. या सर्वच विभागांच्या पालक मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी माता पालक व पिता पालक बहुसंख्येने उपस्थित होते. प्रत्येक विभागात आपल्या पाल्याच्या अडीअडचणी, प्राध्यापकांचे योगदान व अभ्यासक्रमाविषयी चर्चा करण्यात येवून महाविद्यालयाच्या कामकाजाचे पालक वर्गातून कौतूक करण्यात आले.

या पालक मेळाव्यात उपस्थित पालकांनी महाविद्यालयाविषयी गौरवोद्गार काढले. संस्थाचालक, प्राचार्य, प्राध्यापक वर्ग व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांच्या शैक्षणिक व प्रशासकीय कार्याचे कौतूक केले. बहुजन समाजाच्या विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त व सर्वांगिण विकासासाठी महाविद्यालयाचे योगदान किती महत्वाचे आहे याबाबत पालकांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या पालक मेळाव्यासाठी महाविद्यालयातील सर्वच विभागांतील शिक्षकांनी विशेष परिश्रम घेतले त्यामुळे पालक मेळावा अतिशय उत्साहात संपन्न झाला.

पालक मेळाव्याचे आयोजन प्राचार्य डॉ. आर.के.दातीर यांच्या प्रोत्साहन व मार्गदर्शनातून करण्यात आले होते. माझे "आई-बाबा माझ्या महाविद्यालयात" या नाविण्यपूर्ण उपक्रमांतून हा पालक मेळावा घेण्यात आल्याने पालकांची बहुसंख्य उपस्थिती हे या पालक मेळाव्याचे खास वैशिष्ट्य होते. अत्यंत खेळीमेळीच्या व उत्साहाच्या वातावरणात हा पालक मेळावा संपन्न झाला.

या पालक मेळाव्याच्या आयोजनासाठी पालक मेळावा समितीचे सदस्य म्हणून प्रा. दिनकर पवार, प्रा. संजय ब्राह्मणे, प्रा. प्रशांत काशिद, प्रा. आबासाहेब पोकळे यांनी सहकार्य केले व इतर सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांनी उत्कृष्टपणे सहभाग देत पालक मेळावा संपन्न केला.

प्रा. लक्ष्मण गुंजाळ,
चेअरमन

अविष्कार समिती

महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधनवृत्ती वाढीस लागावी म्हणून अविष्कार समिती कार्यरत आहे. १० डिसेंबर २०१७ रोजी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय राहुरी, जि. अहमदनगर यांनी आयोजित केलेल्या विभागीय स्तरावरील संशोधन स्पर्धेमध्ये आपल्या महाविद्यालयामार्फत ११ संशोधन प्रकल्प सादर करण्यात आले. विद्यापीठ स्तरावर जाँय रमेश थोरात व ऋषीकेश यादव पानसरे या विद्यार्थ्यांच्या 'सिक्युरिटी युजींग लेझर अॅण्ड आय.आर.' या संशोधन प्रकल्पाची निवड झाली. या समितीचे शैक्षणिक संशोधन समन्वयक म्हणून प्रा.डॉ. विजय बैरागी यांनी काम पाहिले. यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.के.दातीर यांनी मार्गदर्शन केले.

डॉ. व्ही.बी. बैरागी
समन्वयक

बहिःशाल शिक्षण मंडळ

बहिःशाल शिक्षण मंडळ म्हणजे बिनभिंतीची शाळा. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे पहिले कुलगुरु बॅ. बाबासाहेब जयकर यांनी विद्यापीठाच्या स्थापनेबरोबर १९४९ मध्ये बहिःशाल शिक्षण मंडळाची स्थापना केली. या मंडळा अंतर्गत बॅ. बाबासाहेब जयकर, यशवंतराव चव्हाण व संत गाडगेबाबा या थोर महापुराणांच्या नावाने व्याख्यानमाला व ज्ञानविज्ञान वाचन चळवळ हे उपक्रम राबविले जातात.

दि. २३ नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर १७ या कालावधीत सकाळी ९.३० ते ११.३० या वेळेत आयोजित केलेल्या बॅ. बाबासाहेब जयकर व्याख्यानमालेत 'व्यक्तीमत्व विकास' या विषयावर प्रा. बी.एन. शिंदे यांचे; 'जागतिकीकरण आणि आपण' या विषयावर प्रा. श्रीरंग तलवारे यांचे; तर 'इस्त्रायली शेती तंत्रज्ञान' या विषयावर डॉ. आर.जी. रसाळ यांचे अशी तीन व्याख्याने आयोजित करण्यात आली.

दि. २७ नोव्हेंबर ते २९ नोव्हेंबर २०१७ या कालावधीत सकाळी ९.३० ते ११.३० या वेळेत महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री दिवंगत यशवंतराव चव्हाण यांच्या नावाने जी व्याख्यानमाला आयोजित करण्यात आली. तिच्यात 'ग्रामीण विकास आणि युवक' या विषयावर डॉ. बी.वाय. देशमुख यांनी, 'समाजकारण आणि राजकारण एकाच नाण्याच्या दोन बाजू' या विषयावर प्रा. शाहीर तुळशीराम जाधव यांनी व 'नाचू किर्तनाचे रंगी ज्ञानदिप लावू जगी' या विषयावर डॉ. व्ही. आर. शेंडगे यांनी व्याख्याने दिली.

दि. ३० नोव्हेंबर ते २ डिसेंबर २०१७ या कालावधीत सकाळी ९.३० ते ११.३० या वेळेत संत गाडगेबाबा जेष्ठ नागरीक व्याख्यानमाला आयोजित करण्यात आली. या व्याख्यानमालेत 'मन करारे प्रसन्न' या विषयावर प्रा. बाबा खरात, '२१ व्या शतकातील भारतापुढील आव्हाने' या विषयावर सौ. यु.के. कचेश्वर यांचे तर 'तिच्या विना' या विषयावर श्री. सुरेंद्र गुजराती यांचे अशी तीन व्याख्याने झाली.

ज्ञान विज्ञान वाचन चळवळ या उपक्रमात दि. ४ डिसेंबर ते ६ डिसेंबर २०१७ या कालावधीत सकाळी ९.३० ते ११.३० या वेळेत 'ओळख ग्रंथाची' हा कार्यक्रम घेण्यात आला. त्यामध्ये 'कऱ्हेचे पाणी' या ग्रंथावर डॉ. बाळासाहेब दिघे, 'एक होता कार्टर' या ग्रंथावर डॉ. ए.ई. ढोले यांनी तर 'बनगरवाडी' या ग्रंथावर प्रा. सी. के. देशमुख यांनी ग्रंथांचा परिचय करून देणारी व्याख्याने दिली.

वरिल सर्व कार्यक्रमांना विद्यार्थ्यांचा व जेष्ठ नागरिकांचा भरपूर प्रतिसाद मिळाला. या मंडळाचे सदस्य म्हणून प्रा. स्नेहल थिटमे व प्रा. आर. एस. जोरवर यांनी चांगले सहकार्य केले.

डॉ. त्र्यंबक राजदेव
केंद्र कार्यवाहक

ग्रंथालय विभाग

आपल्या ग्रंथालयात रु. ५४,६६,४११ एवढ्या किंमतीची ३७,५५७ पुस्तके, रु. ५७,२०६ ची ६३ जर्नल्स, ६,२३७ ई-जर्नल्स, ११ दैनिके, ३१,३५,८०९ ई-बुक्स, अंध विद्यार्थ्यांसाठी ब्रेल लिपीतील २६ पुस्तके व ६६२ शैक्षणिक सीडीज व डिव्हीडीज आहेत.

ग्रंथालयाच्या मार्फत विद्यार्थ्यांसाठी 'कमवा आणि शिका', बुक बँक, वाचन कक्ष, अॅडव्हान्स व स्लो लनर्ससाठी ग्रंथालय सुविधा, अंधांसाठी ब्रेल लिपीतील पुस्तके, अपंगांसाठी रॅम्प सुविधा, तसेच विद्यार्थी व शिक्षकांसाठी ओपॅक सुविधा एवढ्या सोयी सुविधा उपलब्ध आहेत.

ग्रंथालयाद्वारे विद्यार्थी व शिक्षकांसाठी पुस्तक प्रदर्शन, विद्यार्थ्यांसाठी माहिती साक्षरता कार्यक्रम, ग्रंथालयात नव्याने आलेल्या पुस्तकांचे प्रदर्शन, निबंध व वादविवाद स्पर्धेसाठी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन व राष्ट्रीय महामानवांना त्यांच्या जयंती व पुण्यतिथीनिमित्त अभिवादन अशा कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

प्रा. स्वाती सुर्वे, ग्रंथपाल

सॉफ्ट स्किल्स डेव्हलपमेंट प्रोग्राम समिती

महाविद्यालयातील सर्व तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना पदवी अभ्यास पूर्ण केल्यानंतर पुढील शिक्षण घेतांना विविध समस्यांना सामोरे जावे लागते. त्यांच्या व्यक्तीमत्वामधील विविध क्षमतांचा व कौशल्यांचा विकास व्हावा यासाठी एक महत्वपूर्ण व्यासपीठ म्हणून ही समिती काम करते. त्यासाठी विविध विषय तज्ज्ञांची व्याख्याने आयोजित केली जातात.

या शैक्षणिक वर्षात दि. ११/१२/२०१७ ते दि. २०/१२/२०१७ या कालावधीत सॉफ्ट स्किल्स डेव्हलपमेंटचा एक वर्ग घेण्यात आला. दिनांक ११/१२/२०१७ रोजी मा. डॉ. एन. आर. तेलरांधे यांचे हस्ते या कार्यक्रमाचे उद्घाटन होऊन त्यांनी "Born To Win" या विषयावर अतिशय उद्बोधक मार्गदर्शन केले. त्यानंतर Career Planning, Leadership, Scientific Attitude, Developing Self Confidence, Manners and Etiquettes, Body Language, Attitude the winning edge या विषयांवर अनेक तज्ज्ञांची अभ्यासपूर्ण व्याख्याने झाली. यामध्ये प्रामुख्याने प्रा. विशाल सातव, प्रा. लक्ष्मण घायवट, प्रा. तुळशीराम जाधव आदी व्याख्यात्यांनी विद्यार्थ्यांशी प्रभावी संवाद साधला.

सॉफ्ट स्किल्स डेव्हलपमेंट समितीचे सदस्य म्हणून प्रा. कु. आर. व्ही. वर्षे यांनी सहभाग दिला.

प्रा. मिलिंद सकळकळे

समन्वयक

गुणवत्ता सुधार योजना

गुणवत्ता सुधार योजने अंतर्गत शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अर्थसहाय्यातून मराठी व प्राणी शास्त्र विभागांचे राज्यस्तरीय चर्चासत्र तसेच हिंदी विभागाचे राष्ट्रीय चर्चासत्र व अर्थशास्त्र विभागाचे आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे यशस्वीपणे आयोजन करण्यात आले. या निमित्ताने डॉ. नागनाथ कोत्तापले (मा. कुलगुरु औरंगाबाद विद्यापीठ) डॉ. रामप्रकाश (तिरुपती विद्यापीठ, आंध्रप्रदेश) डॉ. यशवंत थोरात (मा. अध्यक्ष, नाबार्ड बँक) या नामवंत तज्ज्ञांची व्याख्याने झाली. त्याचप्रमाणे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाकडून सौर उर्जा उपकरणांसाठी रु. ५,००,०००/- (रु. पाच लाख मात्र) अर्थ सहाय्य मंजूर झालेले आहे.

डॉ. दिलीप पोखरकर, चेअरमन

“ अजुनही संबंध विश्वाकडे पाहण्यासाठी एकमात्र खिडकी उपलब्ध आहे, जिचे नाव विज्ञान आहे. विज्ञानाच्या खिडकीतूनच पाहिल्याशिवाय विश्वाचे गुढ उकलत नाही. ”

- कार्ल पिअर्सन

अंतर्गत गुणवत्ता हमी समिती (IQAC)

महाविद्यालयाच्या नॅकद्वारे होणाऱ्या मानांकनाच्या दृष्टीने विविध उपक्रमांचे आयोजन करणे, विविध प्रकल्प राबविणे, शिक्षक, शिक्षकेत्तर, कर्मचारी व विद्यार्थी यांच्याशी संपर्क साधून महाविद्यालयाची गुणवत्ता अधिक उंचीवर नेण्यासाठी ही समिती कार्यरत आहे.

या समितीमध्ये विविध शैक्षणिक विभागांचे प्रमुख तसेच प्रशासकीय प्रतिनिधी, सामाजिक, व्यावसायिक, आजी व माजी विद्यार्थी संघ यांचे प्रतिनिधी व विद्यार्थी असे मिळून एकूण २३ सदस्यांचा समावेश केलेला आहे. यापूर्वी महाविद्यालयाचे नॅक पुनर्मुल्यांकन सप्टेंबर २०१३ मध्ये झालेले असून महाविद्यालयास "ब" दर्जा प्राप्त झालेला आहे. पुढील नॅक पुनर्मुल्यांकनाच्या दृष्टीने 'अ' दर्जा प्राप्त करण्यासाठी ही समिती प्रयत्नशील आहे.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये या समिती अंतर्गत पुढीलप्रमाणे विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

- १) महाविद्यालयाचे संकेतस्थळ अद्ययावत करण्यात आलेले आहे.
- २) महाविद्यालयाकरीता शैक्षणिक, सहशैक्षणिक व शिक्षणेत्तर उपक्रमांबाबत पंचवार्षिक आराखडा तयार करण्यात आला.
- ३) महाविद्यालयाचा शैक्षणिक वर्षे २०१६-१७ चा IQAR नॅक कार्यालय बॅंगलोर येथे यशस्वीरित्या सादर करण्यात आला.
- ४) अखिल भारतीय उच्चतर शिक्षा सर्व्हेक्षण व मानव संसाधन विकास मंत्रालय यांनी मागविलेली माहिती सादर करण्यात आली.
- ५) माहिती व्यवस्थापन प्रणाली, उच्च शिक्षण मंत्रालय, महाराष्ट्र राज्य यांनी मागविलेली माहिती सादर करण्यात आली.
- ६) नॅक पुनर्मुल्यांकनाच्या अनुषंगाने विविध कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये क्रायटेरीयावाईज सादरीकरण करण्यात आले.
- ७) शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या कालावधीत सा.फु.पुणे विद्यापीठ व भुजबळ नॉलेज सिटी व एम.आय.टी. कॉलेज, पुणे आयोजित नॅक कार्यशाळेस आय.क्यु.अ.सी. समन्वयक डॉ. व्ही एस. कोल्हे यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.
- ८) दि. १८/११/२०१७ रोजी नॅकच्या नविन कार्यप्रणालीवर कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेस न्यु आर्ट्स, कॉमर्स व सायन्य कॉलेज अहमदनगरचे प्राचार्य मा.डॉ. झावरे सर व डॉ. काळे यांनी मार्गदर्शनपर व्याख्याने दिली. या कार्यशाळेसाठी स.ब.वि.प्र. समाज संस्थेचे चेअरमन मा. आमदार डॉ. सुधीर तांबे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर व सर्व सहकारी शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी उपस्थित होते.
- ९) नॅकच्या मुल्यांकनाचा एक भाग म्हणून फिडबॅक सिस्टीम ऑनलाईन पद्धतीने कार्यान्वित करण्यात आली.
या विभागाचे कामकाज मा. प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांचे मार्गदर्शनाखाली, समन्वयक म्हणून प्रा.डॉ. विलास कोल्हे व तंत्र सहाय्यक म्हणून सचिन कोल्हे पाहत आहेत.

डॉ. विलास एस. कोल्हे
समन्वयक

विद्यार्थी सेवा योजना

सुदृढ शरीरातच प्रसन्न मन जन्माला येते. म्हणूनच या वर्षी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या सक्तीच्या विद्यार्थी आरोग्य तपासणी योजनेअंतर्गत प्रथम वर्षाच्या सर्व विद्यार्थ्यांसाठी आरोग्य तपासणी दिनांक दि. २२/०९/२०१७ व २३/०९/२०१७ रोजी घेण्यात आली. त्यात प्रथम वर्ष कला, विज्ञान व वाणिज्य, तसेच एफ.वाय.बी.बी.ए. तसेच एफ.वाय.बी.बी.ए. (सी.ए.) एफ.वाय.बी.एस्सी. (कॉम्प्युटर सायन्स) या सर्व वर्गाच्या मुलांची व मुलींची अशा एकूण १०७६ विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली.

या समितीमार्फत दिनांक २२/०९/२०१७ रोजी सकाळी ९.०० वा. संगमनेर येथील पोट विकार तज्ञ मा.डॉ. प्रतिक वाणी यांचे पोट व आतड्यांचे विकार या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. त्यास महाविद्यालयातील प्रथम वर्षातील सर्व विद्यार्थी उपस्थित होते. तसेच दिनांक २२/०९/२०१७ रोजी सकाळी १०.०० वा. संगमनेरच्या स्त्री रोग तज्ञ मा.डॉ. श्रद्धा वाणी यांचे स्त्री-आरोग्य, समस्या व उपाय या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. त्यास एकूण १५० मुली उपस्थित होत्या. मा.डॉ.एन.एस. शेख हे महाविद्यालयाचे मानद आरोग्य अधिकारी म्हणून काम पहात आहेत.

या समितीचे सदस्य म्हणून प्रा. थोरात जी.ए., प्रा. दिघे एन.डी., प्रा. ठाकरे एम.व्ही., प्रा. कदम आर. के., प्रा. श्रीमती तुपे एस.एस. व प्रा. श्रीमती तांबोळी एन.ए. यांनी काम पाहिले. कार्यालयीन सेवक श्री. विनायक वाकचौरे यांनी सदर कामी सहकार्य केले. आरोग्य तपासणी कमिटीस मा. प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले.

प्रा. गायकवाड. पी. एम.
समिती प्रमुख

प्लेसमेंट सेल

महाविद्यालयातील प्लेसमेंट सेल अंतर्गत खालील कामकाज करण्यात आले.

- १) दि. २४/११/२०१७ रोजी तुषार कडलग यांचे व्यवसाय व नोकरी संदर्भात मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
- २) व्यावसायिक अभ्यासक्रमातील तृतीय वर्षातील विद्यार्थ्यांसाठी English Communication Skill, Stage Presentation, Interview Skill, Group Discussion, Team Works, Preparation of Application & C.V. या विषयांसाठी चार दिवसांची व्याख्यानमाला आयोजित करण्यात आली.
- ३) आय.आय.टी. मुंबई या संस्थे अंतर्गत बी.एस.स्सी (कॉम्प्युटर सायन्स) व बी.सी.ए. विभागासाठी Spoken Tutorial for different Programming Languages या अभ्यासक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.
- ४) महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांसाठी मोफत रोजगारक्षम कौशल्य प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास केंद्र मान्यतेसाठी महाराष्ट्र शासनाकडे प्रस्ताव सादर करण्यात आला.
- ५) फेब्रुवारी २०१८ या महिन्यात समितीमार्फत नोकरी व व्यवसाय मार्गदर्शन तसेच कॅम्पस इंटरव्ह्यू या दोन उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. सदर समितीत सदस्य म्हणून डॉ. बच्छाव एस. के., प्रा. जे. डी. डेरे, प्रा. काशिद पी. आर, प्रा. इरफान चौगुले, प्रा. थोरात जी. ए. हे कार्यरत आहेत.

प्रा.डी.सी. पवार
चेअरमन

राष्ट्रीय छात्र सेना (मुले)

शिस्त, चारित्र्य, करारीपणा, साहसीवृत्ती, निर्भिडपणा, एकात्मता, संघभावना, देशसेवा, देशाभिमान, इ. नेतृत्व गुण विद्यार्थ्यांच्या अंगी विकसीत होण्यासाठी ५७ महाराष्ट्र बटालीयन एन.सी.सी. अहमदनगर तर्फे ५३ छात्रांची एक तुकडी आपल्या महाविद्यालयात १९९२-९३ पासून कार्यरत आहे.

सालाबादप्रमाणे या शैक्षणित वर्षातही आपल्या छात्रांनी विविध शिबीरे व उपक्रमात सहभागी होऊन खालीलप्रमाणे उत्कृष्ट कामगिरी केली.

अ. नं.	शिबीराचे नाव	ठिकाण	कालावधी	सहभागी छात्र व अधिकारी	विशेष नैपुण्य
१	संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षक शिबीर	अहमदनगर	१३ ते २२ जून १७	१०	अंडर ऑफीसर उद्धव बोरकर कॅडेट समाधान फुलमाळी कार्पोरल गोकुळ घुले, व कॅडेट योगेश लांडगे या चार छात्रांची विभागीय थळ सेना शिबीरास निवड.
२	विभागीय थळ सेना शिबीर-१	अहमदनगर	१० ते १९ जुलै १७	०४	कॅडेट योगेश लांडगे याची स्कुबा डायव्हिंग, कुलाबा प्रशिक्षणास निवड
३	संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबीर	अहमदनगर	१० ते १९ जुलै १७	१०	कार्पोरल गोकुळ घुले व कॅडेट सागर दिघे, कॅडेट शुभम कडलग या तीन छात्रांचे विभागीय आर.डी. परेड शिबीरासाठी निवड.
४	स्कुबा डायव्हिंग कोर्स	कुलाबा (मुंबई)	२३ जुलै ते १२ ऑगस्ट १७	०१	---
५	संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबीर	अहमदनगर	१८ ते २७ ऑगस्ट १७	११	कार्पोरल गोकुळ घुले याची विभागीय आर.डी. परेड शिबीर - २ साठी निवड
६	विभागीय गणपतंत्र दिवस शिबीर	औरंगाबाद	२८ ऑग. ते ६ सप्टें. १७	०३	कार्पोरल गोकुळ घुले याची विभागीय आर.डी. परेड शिबीर - ३ साठी निवड
७	राज्यस्तरीय गणतंत्र दिवस शिबीर	औरंगाबाद	७ ते १६ ऑक्टो. १७	०१	---
८	संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबीर	अहमदनगर	७ ते १६ सप्टें १७	१०+१	---
९	आर्मी अटॅचमेंट शिबीर आर्मड कोर	अहमदनगर	१ ऑक्टो.ते १५ ऑक्टो.१७	०३	---
१०	अखिल भारतीय केरळ ट्रेकींग	कुलुमाऊ	२९ सप्टे ते ६ ऑक्टो १७	०१	---
११	अखिल भारतीय राष्ट्रीय एकात्मता शिबीर	केरळ (कोझीकोड)	२२ डिसें. ते ०२ जाने १८	०३+१	---
१२	संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबीर	औरंगाबाद	१९ ते २८ जाने १८	१०	---
१३	आर्मी अटॅचमेंट शिबीर एम.आय.आर.सी.	अहमदनगर	६ ते २० फेब्रु. १८	०२	---

वरील शिबिरांशिवाय,

- दि. २१ जून २०१७ रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन कार्यक्रमात सर्व छात्रांचा सहभाग.
- दि. ३१ ऑगस्ट २०१७ रोजी पोखरी बाळेश्वर बाळेश्वर मंदिर जवळे बाळेश्वर असे १० कि.म ट्रेनिंग करण्यात आले तसेच बाळेश्वर मंदिर परिसर स्वच्छता व बाळेश्वर ते जवळेबाळेश्वर रस्त्याच्या दुतर्फा वृक्षारोपण करण्यात आले.
- दि. २८ नोव्हेंबर २०१७ रोजी एन.सी.सी. दिन रक्तदान शिबीराने साजरा करण्यात आला. एकूण ४७ छात्रांनी रक्तदान केले.
- दि. १ डिसेंबर २०१७ रोजी एडस जनजागृती दिनानिमित्त पोस्टर प्रदर्शन व प्रा. जे. जे. थोरात यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
- दि. १ डिसेंबर ते १५ डिसेंबर २०१७ दरम्यान स्वच्छता पंधरवाडा पाळण्यात आला. दरम्यान १२ दिवस छात्रांनी संगमनेरच्या वेगवेगळ्या उपनगरात रोज दोन तास स्वच्छता कार्यक्रमात सहभाग घेतला.

६. दि. ०१ व ०२ जाने २०१८ दरम्यान दोन दिवसीय आपत्ती व्यवस्थापन कार्यशाळेत छात्रांनी सहभाग घेतला.
७. सन २०१७-१८ या प्रशिक्षण वर्षात चार छात्र संरक्षण दलात रुजू झाले व एक छात्र नासिक पोलिस दलात रुजू झाला.
८. सन २०१६-१७ या प्रशिक्षण वर्षातील 'बी' व 'सी' प्रमाणपत्र परिक्षांचा निकाल १०० टक्के लागला.

मेजर पांडुरंग चौधरी, एन.सी.सी.ऑफीसर

एन.सी.सी. (मुली)

शैक्षणिक वर्षे २०१७-१८ या वर्षात एन.सी.सी. च्या या विभागामध्ये एकूण ५३ कॅडेट्सला प्रवेश देण्यात आला. विभागाचे कामकाज २० जुलै २०१७ रोजी सुरु झाले. ७ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियन औरंगाबाद या अंतर्गत मुलींना नेमबाजी, कवायत, नकाशा, वाचन, नर्सिंग इत्यादींचे प्रशिक्षण दिले जाते.

सन २०१७-१८ मध्ये औरंगाबाद येथे एकूण ४ एटीसी कॅम्प घेतले गेले त्यामध्ये एकूण ३५ कॅडेट्सने सहभाग नोंदविला. अहमदनगर येथे राष्ट्रीय स्थलसेना कॅम्प घेतला गेला. त्यामध्ये ज्युनियर अन्डर ऑफीसर शुभांगी शिंदे हिची कोल्हापूर येथे पुढील प्रशिक्षणासाठी निवड झाली.

कर्नाटक येथील मुडबिदगरी येथे सिनियर अन्डर ऑफीसर अक्षया घुले हिची राष्ट्रीय एकात्मता शिबिरासाठी निवड झाली. राष्ट्रीय स्वच्छता दिना निमित्त पोखरी बाळेश्वर येथील बाळेश्वर मंदिर परिसरात स्वच्छता करण्यात आली. संगमनेर येथील तिरंगा चौक व मालदाड रोड येथे वृक्षारोपण करण्यात आले. पोखरी गाव ते बाळेश्वर डोंगर येथे ट्रेकिंग करण्यात आले. 'B' व 'C' सर्टिफिकेट परिक्षेचा निकाल १००% लागला. कॅडेट उषा भवारी हिची CRPF मध्ये निवड झाली. वर्षभर बटालियनच्या आदेशानुसार युनिटचे कामकाज चालते. या सर्व वाटचालीत प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर यांचे मोलाचे मार्गदर्शन व सहाय्य लाभले.

लेफ्टनंट डॉ. हेमलता राठोड, एन.सी.सी. ऑफीसर

मतदार नोंदणी अभियान

मा.भारतीय निवडणूक आयोग, नवी दिल्ली यांच्या आदेशानुसार आणि मा. निवडणूक अधिकारी संगमनेर यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयामध्ये शिकणाऱ्या पण ज्यांचे वय १८ वर्ष पूर्ण झाले आहे अशा महाविद्यालयीन युवक युवतींची नवमतदार म्हणून नोंदणी करण्याचे अभियान प्रभावीपणे राबविण्यात आले. या मतदार नोंदणी अभियानात एकूण ५८१ महाविद्यालयीन युवक-युवतींची मतदार नोंदणी करण्यात आली. या अभियानासाठी महाविद्यालयामध्ये दोन महिने मतदार नोंदणी कक्ष चालविण्यात आले. मा. भारतीय निवडणूक आयोग यांचेकरिता प्राचार्य डॉ. आर.के. दातीर यांनी प्रा. तुळशीराम जाधव यांची नोडल ऑफीसर म्हणून नियुक्ती केली. तसेच द्वितीय वर्ष कला या वर्गातील विद्यार्थीनी कु. पल्लवी कांगणे हिची मा. भारतीय निवडणूक आयोग यांचे करीता महाविद्यालयाची अॅम्बेसॅडर म्हणून निवड केली. संगमनेर उपविभागाचे प्रांताधिकारी मा. भागवत डोईफोडे यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयात मतदार जाणीव जागृतीचा कार्यक्रम घेण्यात आला. त्यामध्ये प्रा. तुळशीराम जाधव यांच्या लेखन व दिग्दर्शनाखाली महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी मतदार नोंदणी व मतदान करण्याविषयी प्रेरणा देणारे पथनाट्य सादर केले. तसेच नोडल ऑफीसर प्रा. तुळशीराम जाधव यांनी ज्ञानमाता विद्यालयात साजरा केलेल्या राष्ट्रीय मतदार दिवसानिमित्त मतदानावर आधारित शाहिरी गिते सादर केली. मतदार नोंदणीच्या कामामध्ये कार्यालयीन सेवक श्री. राजु थोरात तसेच श्री. शेखर वाकचौरे यांनी भरपूर मदत केली. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.के. दातीर यांनी मतदार नोंदणीसाठी मतदार नोंदणी अभियानात मोलाचे मार्गदर्शन केले.

प्रा. तुळशीराम जाधव, नोडल ऑफीसर (मा.भारतीय निवडणूक आयोग)

मराठी विभाग

चालू वर्षी मराठी विभागाचा निकाल दरवर्षी प्रमाणे ७५ टक्केपेक्षा अधिक लागला असून मराठी विभागातर्फे या वर्षी ३० डिसेंबर रोजी मराठी भाषेतील प्रबोधनात्मक साहित्य या विषयावरील राज्यस्तरीय चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले. चर्चासत्रात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबादचे माजी कुलगुरु मा.डॉ. नागनाथ कोतापळे हे प्रमुख अतिथी व बीजभाषिक म्हणून लाभले. चर्चासत्रास भरघोस प्रतिसाद लाभला.

तसेच सालाबादप्रमाणे याही वर्षी भाषा संवर्धन पंधरवाडा दि. १ जानेवारी ते १५ जानेवारी दरम्यान साजरा करण्यात आला. विभागातर्फे काव्य वाचन स्पर्धा, कथाकथन स्पर्धा, निबंध लेखन स्पर्धा, हस्ताक्षर स्पर्धा इ, स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयातील विविध शाखांमधील विद्यार्थी या स्पर्धेमध्ये उत्स्फूर्तपणे सहभागी झाले तसेच २७ फेब्रुवारी २०१८ रोजी कुसूमाग्रज जयंती निमित्ताने 'मराठी भाषा दिन' साजरा करण्यात आला.

विभागातील प्रा. जोरवर आर.एस. यांचा शोधनिबंध राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये प्रसिद्ध झाला तसेच एका राज्यस्तरीय सत्रास त्यांनी हजेरी लावली आहे.

व्ही. व्ही. लावरे
विभाग प्रमुख

Department of English

The Department of English has been playing pivotal role in contributing to the Academic and Cultural Activities. Department is Committed to quality in higher education and fulfillment of social needs regularly conducts seminar/workshop. The alumni of the department occupy coveted positions in the society.

Department of English aims at providing quality education in Language Literature and Communicative Skill in English to the students from rural area. Apart from the teaching the faculty is involved in research, consultancy and soft-skill development program. The department provides support to all the academic activities in an institution. The faculty also contributes in college development program.

The department has undertaken the following activities in the academic year 2017-18.

- 1) Aptitude test in English Language and Literature.
- 2) Comprehension test in English prose and poetry.
- 3) Paper Presentation.
- 4) Guest lectures.
- 5) Essay writing, poetry reading and story-telling.
- 6) Remedial teaching in grammar.
- 7) Group discussion.
- 8) The faculty actively participated in the National and State level seminars/workshops.

Dr. Vilas Kolhe
Head Dept. of English

हिंदी विभाग अहवाल

विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्व विकासासाठी हिंदी विभागाने वर्षभर विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले. हिंदी विभागाने २३ ऑगस्ट २०१७ रोजी स्वागत समारंभ आयोजित केला. या समारंभासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. संदिप सातपुते यांचे मार्गदर्शन लाभले. विभाग प्रमुख डॉ. माधवी रूपवाल यांचे सेवानिवृत्तीच्या कार्यक्रमांचे आयोजन शनिवार दि. २९ जुलै २०१७ केले. ०७ सप्टेंबर ते १२ सप्टेंबर २०१७ या दरम्यान हिंदी सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये निबंधलेखन कविता वाचन कथा-वाचन, गीत-गायन, नारालेखन इ. स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले.

१४ सप्टेंबर २०१७ रोजी 'हिंदी दिवस समारोह' आयोजित केला. त्यासाठी प्रवरानगर विखे पाटील प्रवरानगर येथील हिंदी विभागाचे विभागप्रमुख प्रा. उत्तमराव येवले यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्यांनी देशाच्या राष्ट्रभाषेचे महत्व व्यक्त करताना असे म्हटले की, 'आपल्या देशाची राष्ट्रभाषा ही राष्ट्रीय एकात्मतेचे प्रतिक आहे.'

हिंदी विभागअंतर्गत माजी विद्यार्थी मेळाव्याचे आयोजन दि. १५ मार्च २०१८ रोजी करण्यात आले.

हिंदी विभागात द्वि दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन दि. १९,२० जानेवारी २०१८ रोजी करण्यात आले. या चर्चासत्राचा विषय समकालिन हिंदी नाटक विधा में बदलते जीवन मुल्य हा होता. त्यासाठी श्री. वेंकटेश्वर विश्वविद्यालय, तिरुपती, आंध्र येथील प्रो. रामप्रकाश हे बीजवक्ता म्हणून उपस्थित होते. ते आपल्या व्याख्यानात म्हटले की, 'नाटक हे समाजाच्या अंतर्मनाचा वेध घेते. नाटकामधून समाजात मूल्यभाव वाढीस लागतो'. तसेच गुजरातचे डॉ. परमार यांनी बदलत्या जीवन मुल्यांवर चर्चा केली. प्रो.के.वी. निनामी प्रा. शंकर, डॉ. ईश्वर पवार, डॉ. शहाबुद्दीन शेख तसेच विविध राज्यांतून आलेले विषयतज्ञ आणि वाचक उपस्थित होते.

चर्चासत्र उद्घाटन प्रसंगी चर्चासत्र स्मरणिकेचे व विभाग प्रमुख डॉ. शशी साळुंखे यांच्या शोधग्रंथाचे प्रकाशन झाले. या प्रसंगी संस्थेचे अध्यक्ष मा.डॉ. सुधीर तांबे आपल्या व्याख्यानात म्हटले कि, 'हिंदी भाषा विविधतेत एकता स्थापित करते.' मा. नगराध्यक्षा दुर्गाताई तांबे, संस्थेचे सेक्रेटरी चंद्रकांत पाटील कडलग, मा. सहसेक्रेटरी श्री. तुळशीनाथ भोर, कोषाध्यक्ष मा.श्री. लक्ष्मणराव कुटे, रजिस्ट्रार मा.श्री. बी. आर. गवांदे, आदि. मान्यवर उपस्थित होते.

या वर्षामध्ये हिंदी विभागातील प्राध्यापकांचे एकूण २१ शोधनिबंध प्रकाशित झाले. त्यामध्ये आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय शोधनिबंधाचा समावेश आहे. हिंदी विभाग प्रमुख डॉ. शशी साळुंखे यांनी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय तळेगाव दिघे येथे राज्यस्तरीय चर्चासत्रामध्ये अध्यक्षपद भूषविले. तसेच अॅड एम.एन. देशमुख महाविद्यालय राजुर येथील राष्ट्रीय चर्चा सत्रामध्ये विशेष मार्गदर्शन केले. त्याचप्रमाणे त्यांनी रामकृष्ण मोरे कॉलेजच्या पी.एच.डी. सेंटर साठी एल.आय.सी. कमिटी वर चेअरमन पद भूषविले. तसेच एच.पी.टी. महाविद्यालय नासिक येथे शनिवार दि. ०९ मार्च २०१८ रोजी उपस्थित राहून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्यांची संदिप विद्यापीठ नासिक येथील हिंदी अभ्यास मंडळ सदस्य पदी निवड झाली. तसेच त्यांना आदर्श प्राध्यापिका पुरस्कार (Exemplary Award) देवून इंडो ग्लोबल चेंबर ऑफ कॉमर्स इंडस्ट्रीज अॅग्रीकल्चर या संस्थेने सन्मानित केले. तसेच उत्तर क्षेत्र संस्कृती क्षेत्र पटियाला (पंजाब) व संस्कृति मंत्रालय भारत सरकार यांच्या संयुक्त विद्यमाने नारी गौरव सन्मान पुरस्कार प्रदान केला.

प्रा. डॉ. शशी साळुंखे
विभाग प्रमुख

इतिहास विभाग अहवाल.

- या विभागांतर्गत गुरुवार दिनांक २१ सप्टेंबर २०१७ या तारखेला प्राध्यापक पानसरे आर.व्ही. यांचे नेट/सेट व स्पर्धा परिक्षा या विषयावर विस्तार व्याख्यान घेण्यात आले.
- गुरुवार दि. ९ ऑगस्ट रोजी क्रांतीदिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यावेळी इतिहास विभागाचे प्रमुख प्रा. ढोणे एन. एस. यांनी राष्ट्रभक्ती, राष्ट्रप्रेम, सर्वधर्म समभाव, मानवता, भारत स्वतंत्र करण्यासाठी प्राण अर्पण करणाऱ्या क्रांतीकारकांविषयी व्याख्यान दिले. त्यांनी इंग्रजांचा भारतातील 'व्यापारी ते राज्यकर्ते' हा प्रवास विस्तृतपणे मांडला.
- सोमवार दि. २ ऑक्टोबर २०१७ रोजी गांधी जयंतीचे आयोजन करण्यात आले. प्रा. स्नेहलता थिटमे यांनी महात्मा गांधींवरती व्याख्यान दिले. त्यांनी महात्मा गांधींच्या स्वातंत्र्य लढ्यातील कार्याबद्दल माहिती दिली.
- शुक्रवार दि. १२ जानेवारी रोजी विभागामध्ये राजमाता जिजाऊ, थोर स्वातंत्र्य सेनानी सहकार महर्षी भाऊसाहेब थोरात व स्वामी विवेकानंद यांच्या जयंती महोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी प्रा.डॉ. राजदेव सरांनी या तीनही महापुरुषांचे माहिती व्याख्यानातून दिली.
- पदवी आणि पदव्युत्तर वर्गासाठी मोडीलिपी प्रशिक्षण वर्ग घेण्यात आला. या वर्षामध्ये एस.वाय.बी.ए., टी.वाय. बी.ए. आणि एम. ए. भाग १ व २ या वर्गासाठी मोडीलिपी उजळणी वर्ग घेण्यात आला.
- प्रा. कांबळे डी. एन. यांनी महाविद्यालयातील पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी ०६ ऑक्टोबर २०१७ ते ११ ऑक्टोबर २०१७ या दरम्यान योगा प्रशिक्षण वर्ग घेतला.
- इतिहास विभागाचा विद्यार्थी शुभम शिंदे यांने आविष्कार स्पर्धेमध्ये सहभाग घेऊन सर्टिफिकेट प्राप्त केले आणि आमच्या ह्या विद्यार्थ्यांने १२ जानेवारी रोजी जयंती महोत्सवात वादविवाद स्पर्धेत भाग घेऊन तृतीय क्रमांक प्राप्त केला.
- विभागाचे प्राध्यापक डॉ. त्र्यंबक राजदेव यांच्या दोन विद्यार्थ्यांना पी.एच.डी. पदवी व एका विद्यार्थ्यांस एम.फिल. पदवी प्राप्त झाली. तसेच त्यांनी दोन शोध निबंध प्रकाशित केले. तसेच त्यांनी एका राज्यस्तरीय परिषदेच्या एका सत्राचे सत्राध्यक्ष म्हणून काम केले. पुणे विद्यापिठाच्या बहिःशाल शिक्षण मंडळाचे व्याख्याते म्हणून त्यांनी चार व्याख्याने दिली.
- विभाग प्रमुख प्रा. नामदेव ढोणे हे तहसिल कचेरीतून आलेल्या मोडीलिपीतील कागदपत्रांचे वाचन करून देतात.

प्रा. ढोणे एन. एस.

विभाग प्रमुख

“ मी जेवढी गरिबी अनुभवली असेल तेवढी देशातील कोणत्याच नेत्याने अनुभवली नसेल, मी गरिब असूनही कधीच गरिबीचे कारण सांगून माझे शिक्षणथांबविले नाही आणि माझा स्वाभिमान व आंदोलन कमी होऊ दिले नाही. एवढी गरिबी असूनही मी कधीही पैशासाठी, पदासाठी विकलो गेलो नाही आणि तेच ध्येय प्रत्येकाने डोळ्यासमोर ठेऊन शिकत व्हावे व आपल्या समाजासाठी काम करीत रहावे. ”

- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

भूगोल विभाग

दिनांक ११ ऑगस्ट २०१७ रोजी विभागात विशेष स्तरावर नव्याने प्रवेश घेतलेल्या एस.वाय.बी.ए. च्या विद्यार्थ्यांचा स्वागतसमारंभ आयोजित करण्यात आला. या निमित्ताने सेवानिवृत्त प्रा. बाबा खरात यांनी, 'पर्यावरण जागृती' या विषयावर मार्गदर्शनपर व्याख्यान दिले.

५ सप्टेंबर २०१७ रोजी 'शिक्षक दिन' साजरा करण्यात आला. या निमित्ताने टी.वाय.बी.ए. मधील विद्यार्थ्यांनी तासिका घेतल्या व त्यानंतर विद्यार्थ्यांच्या वतीने शिक्षकांचा सत्कार करण्यात आला. विभाग प्रमुख प्रा.शिवाजी नवले यांनी विद्यार्थ्यांना शिक्षक दिनाचे महत्व विषद केले.

२९ सप्टेंबर २०१७ रोजी भूगोल विभागामध्ये 'भूगोल विषयातील रोजगाराच्या नवीन संधी' या विषयावर प्रा. अनिल लांडगे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

भूगोल विभागामार्फत एस.वाय./टी.वाय. बी.ए. च्या विद्यार्थ्यांसाठी नवीन 'तांत्रिक उपकरणांची हाताळणी' व विषय सादरीकरण या उद्देशाने दि. ११ व १२ डिसेंबर २०१७ रोजी विद्यार्थी चर्चासत्रांचे आयोजन करण्यात आले होते.

४ जानेवारी २०१७ रोजी भूगोल दिना निमित्ताने स्पर्धांचे उद्घाटक म्हणून प्रा.डॉ. राजु रूपवते हे उपस्थित होते त्यांनी आपल्या उद्घाटनपर भाषणात 'पर्यटन' या विषयावर उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. तसेच 'तंत्रज्ञान आणि आपण', 'भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषीचे महत्व व शाश्वत शेती व जलनियोजन' या विषयावर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले नंतर नकाशा भरण स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. दि. ०५ जानेवारी २०१७ रोजी 'शेतकऱ्यांचे सामाजिक प्रश्न आणि उपाय' व 'ग्रामीण शिक्षणाचा दर्जा व उपाय', या विषयांवर वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. यासाठी परिक्षक म्हणून प्रा. जोरवर व प्रा. तुपे यांनी काम पाहिले. या नंतर प्रश्नमंजुषा स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. दि. ०६ जानेवारी २०१७ रोजी 'प्रसार माध्यमांची भूमिका' या विषयावर वाद-विवाद स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले.

१० जानेवारी २०१८ रोजी विभागात 'भूगोल दिन' साजरा करण्यात आला. या निमित्ताने दिव्य मराठी या वृत्तपत्राचे अहमदनगर विभागाचे प्रमुख श्री. मिलिंद बेंडाळे हे उपस्थित होते. त्यांनी दुर्मिळ वनस्पती व प्राणी या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी आयोजित करण्यात आलेल्या स्पर्धेतील विजयी स्पर्धकांना पारितोषिके देण्यात आली. दरवर्षी प्रमाणे याही वर्षी विभागाच्या वतीने अभ्यास सहलीचे आयोजन करण्यात आले.

प्रा. शिवाजी नवले
विभाग प्रमुख

“ चार महत्वाच्या टिप्स ”

- १) तुमच्याबद्दल कोणीही काहीही बोलले तरी ते पहिल्यांदा मनाला लावून न घेता माफ करा.
- २) दुसऱ्यावर केलेले उपकार विसरा. फळाची अपेक्षा करू नका.
- ३) नेहमी स्वकष्ट आणि अभ्यास यावर विश्वास ठेवा. तेच तुम्हाला यश मिळवून देते.
- ४) जन्म घेतला म्हणजे मृत्यु अटळ आहे हे सत्य लक्षात घेवून कोणत्याही गोष्टीचे दुःख कुरवाळीत बसू नका.

राज्यशास्त्र विभाग अहवाल

या वर्षात दिनांक १/९/२०१७ रोजी राज्यशास्त्र विभागातील प्रवेशित १९८ विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ झाला. याप्रसंगी मा. संजय गोर्डे यांनी आजच्या शिक्षण पद्धतीबाबत मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.के.दातीर, उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले, उपप्राचार्य प्रा. गोरक्ष थोरात हे उपस्थित होते.

२६ नोव्हेंबर २०१७ रोजी 'संविधान दिन' साजरा करण्यात आला. कार्यक्रम प्रसंगी अॅड. नईम इनामदार यांनी संविधानातील तत्वे, कार्यपद्धती व संविधानाची आजच्या काळातील गरज यावर भाष्य केले. यावेळी महाविद्यालयातील विद्यार्थी मोठ्या संस्थेने उपस्थित होते.

१० डिसेंबर २०१७ रोजी महाविद्यालयात राज्यशास्त्र विभागांतर्गत मानव अधिकार दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या प्रसंगी मा. हिरालाल पगडाल सर यांनी मानवी हक्कांची संकल्पना व आजच्या काळात मानवी हक्कांची गरज यावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

या शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागाची शैक्षणिक सहल कोल्हापूर, रत्नागिरी, गणपती पुळे या ठिकाणी नेण्यात आली.

या शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागाची कु. प्रांजल घोगरे या विद्यार्थिनीची महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परिक्षेत तहसिलदार या पदावर निवड झालेली असून तिचे प्रतिका यादीत नाव आलेले होते. तिने परत राज्य लोकसेवा आयोगाची व केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची मुख्य परिक्षा दिलेली आहे.

या शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागामध्ये दि. २५ जानेवारी २०१८ रोजी 'राष्ट्रीय मतदार दिन' साजरा करण्यात आला.

या शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागामध्ये विविध विषयांवर समूह चर्चा घेण्यात आली. त्यामध्ये ८० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. तसेच संशोधन पेपर वाचन उपक्रमात ३५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. तसेच विद्यार्थ्यांची 'भारतीय राज्यघटना' या विषयावर प्रश्न मंजूषा घेण्यात आली.

या विभागातील डॉ. हेमलता राठोड यांचे पाच, प्रा. नागरे एन.व्ही. यांचे दोन, व प्रा. दिघे एन.डी. यांचा एक असे एकूण ८ शोध निबंध प्रकाशित झाले.

डॉ. हेमलता राठोड
विभाग प्रमुख

“ वाचन का आवश्यक आहे ?

एखादे पुस्तक एखाद्याच्या आयुष्याला कलाटणी देऊ शकतं एक पान
एखाद्याचे आयुष्य बदलू शकतं आणि एक वाक्य एखाद्याच्या आयुष्याचं
ध्येय ठरवू शकतं. तेव्हा रोज एक तरी पान वाचत जा. ”

अर्थशास्त्र विभाग

अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि. २३/०७/२०१७ रोजी जेष्ठ अर्थतज्ञ प्रा.ज.फा.पाटील यांचे वस्तु व सेवा कर या विषयावरील व्याख्यानांचे अयोजन करण्यात आले होते.

पदव्युत्तर अर्थशास्त्र संशोधन केंद्रातर्फे दि. १ व २ फेब्रुवारी २०१८ रोजी **Recent Trends in Economics Commerce And Management** या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन करण्यात आले. या परिषदेस नेपाळ, मॉरिशस येथून संसाधन व्यक्ती व संशोधक प्राध्यापकांनी सहभाग नोंदविला. तसेच भारतातील इतर राज्यातून २५ प्राध्यापक याबरोबरच महाराष्ट्रातील इतर विद्यापीठातील प्राध्यापकांनी सहभाग नोंदविला. तसेच भारतातील इतर राज्यातून २५ प्राध्यापक याबरोबर महाराष्ट्रातील इतर विद्यापीठातील सहभाग नोंदविला. या परिषदेस एकूण ४५० संशोधकांनी सहभाग घेतला. व ३५४ संशोधनपर शोध निबंध प्रकाशित करण्यात आले. या आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे उद्घाटन नाबार्डचे माजी अध्यक्ष मा.श्री. यशवंतराव थोरात यांच्या हस्ते करण्यात आले. तर प्रमुख अतिथी म्हणून माजी महसूल मंत्री आमदार बाळासाहेब थोरात व आमदार डॉ. सुधीर तांबे तसेच नगराध्यक्षा सौ. दुर्गाताई तांबे उपस्थित होत्या.

दि. १४ मार्च २०१८ रोजी पदव्युत्तर अर्थशास्त्र संशोधन केंद्रास मुंबई विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु जेष्ठ अर्थतज्ञ मा.श्री. भालचंद्र मुणगेकर यांनी भेट देऊन अर्थशास्त्र विभागाच्या विविध उपक्रमांची माहिती घेऊन विभागाचे कौतुक केले.

सध्या पदव्युत्तर अर्थशास्त्र संशोधन केंद्रामध्ये ३३ विद्यार्थी एम.फिल व ६० विद्यार्थी पी.एच.डी. करत आहेत. या संशोधन केंद्रातील ७ विद्यार्थ्यांना सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने पी.एच.डी. पदवी प्रदान केली आहे. शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या वर्षात केंद्रातील ०१ संशोधक विद्यार्थ्यांने प्राध्यापक डॉ. सुहास आव्हाड यांच्या मार्गदर्शनाखाली पी.एच.डी. पदवी संपादन केली तसेच ०२ संशोधक विद्यार्थ्यांनी डॉ. प्रमोदिनी कदम यांच्या मार्गदर्शनाखाली पी.एच.डी. पदवी संपादन केली.

अर्थशास्त्र विभागातून प्रा. डॉ. आर. के. दातीर एका आंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभाग देवून दोन शोधनिबंध प्रकाशित केले. तर प्रा. शोभा रहाणे, प्रा. बाळासाहेब वाकचौरे, व प्रा. गणेश वालुंज यांनी प्रत्येकी एका राष्ट्रीय व एका आंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभाग देवून त्यांचे आंतरराष्ट्रीय परिषदेत प्रत्येकी एक शोधनिबंध प्रकाशित झाले आणि डॉ. सुहास आव्हाड व डॉ. प्रमोदिनी कदम यांनी अनुक्रमे प्रत्येकी तीन राष्ट्रीय व दोन आंतरराष्ट्रीय परिषदांत सहभाग देवून त्यांचे आंतरराष्ट्रीय परिषदेत अनुक्रमे सहा व सात शोधनिबंध प्रकाशित झाले.

प्रोफेसर डॉ. सुहास आव्हाड यांनी नेपाळ येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत व ०२ राष्ट्रीय परिषदेत तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून सहभाग नोंदविला. तसेच त्यांची प्रोफेसर पदी निवड झाली. तसेच प्रा. शोभा रहाणे या सेट परिक्षा उत्तीर्ण झाल्या.

प्रो.डॉ. सुहास आव्हाड
विभागप्रमुख

वाणिज्य विभाग

विभागाच्या शिष्टाचाराप्रमाणे याही वर्षी बी.कॉम च्या प्रथम वर्षात प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे द्वितीय व तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांकडून सहर्ष स्वागत करण्यात आले. या स्वागत समारंभासाठी संगमनेर ग्राहक पंचायतीचे संस्थापक मा.श्री. विनायक वाडेकर यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थिती देऊन त्यांनी विद्यार्थ्यांना 'वाणिज्य विद्यार्थ्यांसाठी अत्यावश्यक व्यावहारिक कौशल्ये' या विषयावर मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. तुळशीराम जाधव आणि प्राचार्य डॉ. आर.के. दातीर यांनीही विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला.

कॅम्ब्रिज गार्डिंस सोसायटी ऑफ इंडिया मुंबई या स्वयंसेवी ग्राहक संस्थेच्या वतीने, 'शेअर बाजार व ग्राहक साक्षरता' या विषयावर बी.कॉम., बी.बी.ए. आणि एस.वाय. व टी.वाय. बी.ए. (अर्थशास्त्र) या वर्गाच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रत्येकी दोन तासांची तीन चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली होती. दि. ११/०९/२०१७ रोजी झालेल्या या चर्चा सत्रात कॅम्ब्रिज गार्डिंस सोसायटीच्या मा. सुरेश कामत आणि श्री. मनोज पवार यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. याच बरोबर ही मार्गदर्शनाची सुविधा आपल्या संस्थेच्या राजापूर व तळेगावच्या महाविद्यालयासही उपलब्ध करून देण्यात आली. प्रा. तुळशीराम जाधव यांनी या सर्व चर्चासत्रांचे समन्वयक म्हणून काम पाहिले. २२ डिसेंबर २०१७ रोजी संगमनेर मधील लघुद्योजक मा.श्री. विलास कवडे यांनी उद्योजकता विकास या विषयावर आपले अनुभव कथन करून विद्यार्थ्यांना व्यवसायाच्या प्रेरणा देण्याचा प्रयत्न केला. दि. ०२/०१/२०१८ रोजी निलया आय कॅटस इन्स्टिट्यूट ऑफ पुणे या संस्थेच्या तज्ज्ञ मार्गदर्शक कु. गौरी कुलकर्णी यांनी विद्यार्थ्यांना वस्तू व सेवा कर आणि करिअरच्या संधी या विषयावर अतिशय उद्बोधक असे मार्गदर्शन केले. टी.वाय. बी.कॉमचा विद्यार्थी विशाल गुंजाळ याने मोबाईलच्या आधारे इमारतीतील प्रकाश नियंत्रण या विषयावर नाविण्यपूर्ण असा प्रकल्प तयार करून तो सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अविष्कारच्या विभागीय स्पर्धेसाठी सादर केला आणि हा प्रकल्प महाविद्यालयाच्या पदार्थ विज्ञान विभागाच्या विज्ञान प्रदर्शनातही मांडण्यात आला. विभागाच्या वतीने या वर्षी विभाग प्रमुख प्रा. तुळशीराम जाधव यांनी Principles of Accountancy या विषयावर अँड ऑन कोर्स तयार करून विद्यार्थ्यांना त्याचा लाभ दिला. त्याचप्रमाणे बी.कॉमच्या काही स्लो लर्नर्स आणि काही अँडव्हांस लर्नर्स विद्यार्थ्यांसाठी मार्गदर्शनपर वर्ग चालविण्यात आले. काही विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक तसेच कौटुंबिक विषयावर समुपदेशन करण्यात आले. विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. व्ही. बी. बैरागी यांनी तीन राष्ट्रीय व एका आंतरराष्ट्रीय परिषदेत असे चार शोध निबंध सादर केले तर दुसरे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. डी.डी. पवार यांनी राष्ट्रीय स्तरावर एक तर आंतरराष्ट्रीय स्तरावर तीन असे इम्पॅक्ट फॅक्टर असलेले चार शोधनिबंध प्रकाशित केले. तसेच डॉ. व्ही.बी. बैरागी यांनी संगमनेर तालुक्यातील देवगड येथील यात्रेत व सारंगखेडा खेथील चेतक फेस्टिवल या राज्यस्तरीय अश्व स्पर्धेचे परिक्षक म्हणून काम पाहिले. वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा. तुळशीराम जाधव यांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या बहिःशाल शिक्षण मंडळासाठी तीन महाविद्यालयात तसेच करिअर गार्डिन्स वर डोंगरगाव येथे आणि जागतिक भाषा दिना निमित्त अमृत वाहिनी एम.बी.ए. कॉलेजमध्ये व्याख्याने दिली. दि. ८ एप्रिल रोजी टी.वाय.बी.कॉम च्या ४८ विद्यार्थ्यांची विभागाच्या चारही शिक्षकांसह हिवरगाव ता. अकोले येथील रिच मोअर या अँक्वा प्रकल्पास आणि आढळा खोऱ्यातील विश्राम गडास भेट देण्यासाठी सहल आयोजित करण्यात आली.

प्रथम आणि द्वितीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना निरोप दिला. या निरोप समारंभास महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. के. दातीर, उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले व प्रा. गोरक्ष थोरात आवर्जून उपस्थित होते. प्राचार्य डॉ. आर. दातीर व उपप्राचार्य प्रा. शिवाजी नवले यांनी महाविद्यालयाचा निरोप घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांशी अतिशय हृदय संवाद साधत महाविद्यालयात पुढच्या वर्षी नव्याने सुरु होणाऱ्या एम.कॉम.साठी परत महाविद्यालयात प्रवेश घेण्याचे त्यांना आवाहन केले.

प्रा. तुळशीराम जाधव
विभाग प्रमुख

बी.बी.ए. विभाग

- शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये बी.बी.ए. विभागांतर्गत खालीलप्रमाणे उपक्रम राबविण्यात आले आहेत.
- १) दि. १७/०७/२०१८ रोजी प्रथम वर्ष बी.बी.ए. च्या विद्यार्थ्यांसाठी स्वागत समारंभ आयोजित केला.
 - २) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत 'अविष्कार २०१७' मध्ये बी.बी.ए. विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.
 - ३) दि. १७/०९/२०१८ रोजी विभागातील १० विद्यार्थ्यांनी भाऊसाहेब संतुजी थोरात क्रिडा संकुल संगमनेर येथे रक्तदान शिबीरात रक्तदान केले.
 - ४) दि. २४/२५ जानेवारी २०१८ रोजी अमृतवाहिनी इन्स्टीट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट संगमनेर येथे परिषदेमध्ये विभागातील ४ प्राध्यापक व २४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.
 - ५) दि. ६ फेब्रुवारी २०१८ रोजी अमृतवाहिनी इंजिनिअरींग कॉलेज संगमनेर येथे राज्यस्तरीय परिषदेमध्ये विभागाच्या ४ प्राध्यापक व ३० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.
 - ६) दि. १३ मार्च २०१८ रोजी महिंद्रा अॅन्ड महिंद्रा कंपनी नाशिक येथे विभागाची औद्योगिक सहल/भेट आयोजित करण्यात आली. त्यामध्ये ६० विद्यार्थी सहभागी झाले.
 - ७) दि. १७ मार्च २०१८ रोजी सहकार महर्षी भाऊसाहेब थोरात सहकारी साखर कारखाना व राजहंस दुध संघ संगमनेर येथे विभागातील विद्यार्थ्यांनी औद्योगिक भेट दिली.

प्रा. जयराम डेरे
विभाग प्रमुख

बी.बी.ए. (सी.ए.) विभाग

- शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये बी.बी.ए. (सी.ए.)/ बी.सी.ए. विभागांतर्गत खालीलप्रमाणे उपक्रम राबविण्यात आले आहेत.
- १) दि. १६/०९/२०१८ रोजी भुजबळ नॉलेज सिटी नाशिक येथे द्वितीय तृतीय वर्षे बी.बी.ए. (सी.ए.) या वर्गातील १४ विद्यार्थ्यांनी "Fest Driv Tech 2017" या स्पर्धेमध्ये आपला सहभाग नोंदविला.
 - २) या वर्षी विभागांतर्गत Open Source Software Spoken Tutorial हा Add-On अभ्यासक्रम IIT, Mumbai या संस्थेअंतर्गत सुरु करण्यात आला आहे.
 - ३) दि. १०/१२/२०१७ रोजी राहुरी महाविद्यालय येथे जिल्हास्तरीय स्पर्धेत सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत झालेल्या अविष्कार २०१७ स्पर्धेमध्ये ४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आहे.
 - ४) दि. ११/०९/२०१८ रोजी विभागांतर्गत Software Project Development या विषयावर पुणे येथील सिनियअर सॉफ्टवेअर डेव्हलपर, श्री. पराग घाडगे (Retaiware Softtech Pvt. Ltd, Pune) यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते.
 - ५) दि. १७/१/२०१८ रोजी विभागातील १५% विद्यार्थ्यांनी भाऊसाहेब संतुजी थोरात क्रिडा संकुल संगमनेर येथे आयोजित रक्तदान शिबीरात रक्तदान केले.
 - ६) दि. १९,२० व २१ जानेवारी २०१८ रोजी लोणी येथील पायरन्स इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी या संस्थेत आयोजित केलेल्या C Programing Quize Competition या विषयावरील दोन दिवसीय कार्यशाळेत विभागातील ८० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आहे.
 - ७) दि. २४/०९/२०१८ रोजी अमृतवाहिनी इन्स्टीट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट येथे Marketing in Agriculture Management या विषयावर झालेल्या राष्ट्रीय चर्चासत्रात विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आहे.
 - ८) दि. २५/०९/२०१८ रोजी विभागातील विद्यार्थ्यांनी आपल्या महाविद्यालयात झालेल्या विज्ञान प्रदर्शनात उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला.

प्रा. प्रशांत काशिद, विभाग प्रमुख

प्राणीशास्त्र विभाग

प्राणीशास्त्र विभागामार्फत शै. वर्ष २०१७-१८ मध्ये विविध शैक्षणिक व सहशैक्षणिक उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांमध्ये कला व वैज्ञानिक दृष्टीकोन वाढीस लागवा यासाठी रांगोळीच्या माध्यमातून विविध प्राणी व त्यांचे वेगवेगळे अवयव यांची सुबक रांगोळी विद्यार्थ्यांनी काढली. या स्पर्धेमध्ये १५ स्पर्धकांनी सहभाग नोंदविला.

प्रथम वर्ष विज्ञान या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी रेमिडीयल टिचींगचे आयोजन करण्यात आले. तसेच Extra coaching for advance learner and slow learner व टी. वाय. बी.एस्सी. (प्राणीशास्त्र) विद्यार्थ्यांसाठी Student seminar चे आयोजन करण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजना व विभागातील विद्यार्थ्यांनी गणेश विसर्जनाच्या वेळी गणेश मुर्ती व निर्माल्य गोळा करणे या उपक्रमात प्रा. गुंजाळ व्ही.एस. यांच्या मार्गदर्शनाखाली सक्रिय सहभाग घेतला. तसेच स्वच्छ संगमनेर आणि कचरा व्यवस्थापन अभियानात विभागातील सर्व विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.

ग्रामिण रूग्णालय घुलेवाडी व महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने राबविण्यात येणाऱ्या AIDS समुपदेशन विभागात विद्यार्थी सहभागी आहेत.

मतदार जागृती अभियानांतर्गत मतदानाविषयी आयोजित केलेल्या गट चर्चेत सर्व विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

पिंपळगाव कोंझिरा येथे आयोजित करण्यात आलेल्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विशेष हिवाळी शिबीरात विभागातील विद्यार्थी व प्राध्यापक यांनी गावातील महिलांचे रक्तातील हिमोग्लोबीनचे प्रमाण व हिमोग्लोबीन वाढीसाठीच्या उपाययोजना बाबत मार्गदर्शन केले. प्राणीशास्त्र विभागामार्फत दि. २८ व २९ डिसेंबर २०१७ या कालवधीत Climate Change and Biodiversity या विषयावर राज्यस्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. सदर कार्यशाळेचे उद्घाटन मा.डॉ. रामचंद्र साबळे (जेष्ठ हवामान तज्ञ, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी) यांच्या हस्ते झाले. सदर कार्यक्रमास संस्थेचे चेअरमन मा.आ.डॉ.सुधीर तांबे व इतर पदाधिकारी उपस्थित होते. सदर कार्यशाळेमध्ये मा.डॉ. किशोर पवार, मा.डॉ. खेडकर जी.डी., मा.डॉ. सी.जे. हिवरे, मा.डॉ. कुन्हाडे एस.एम. व मा.डॉ. भवरे व्ही.व्ही. यांनी विविध विषयांवर मार्गदर्शन केले.

प्रा. जी.जे. थोरात
विभाग प्रमुख

“ एक थेंब पाण्याचा फरक फक्त सहवासाचा.

तोच थेंब पाण्याचा जेव्हा मिरचीच्या रोपट्यात जातो

तेव्हा तिखट होतो. अन् जेव्हा उसाच्या टिपरात जातो तेव्हा गोड होतो.

तोच थेंब पाण्याचा जेव्हा कारल्यात जातो तेव्हा कडू होतो.

अन सापाच्या तोंडात जातो तेव्हा विष होतो.

तोच थेंब पाण्याचा जेव्हा शिंपल्यात पडतो तेव्हा त्याचा मोती होतो अन्
तोच थेंब पाण्याचा जेव्हा तप्त तव्यावर पडतो तेव्हा वाफ होऊन उडून जातो.

तोच थेंब पाण्याचा फरक फक्त सहवासाचा.”

वनस्पतीशास्त्र विभाग

या विभागाने या शैक्षणिक वर्षामध्ये अनेक शैक्षणिक व शिक्षणेत्तर उपक्रम राबविले त्यामध्ये :-

- महाविद्यालय परिसर सुशोभीकरण करण्यासाठी लॅण्डस्केपींग करणे, वृक्ष लागवड करणे तसेच
- विभागाने विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी पुष्परचना स्पर्धा आणि पॉवर पॉईंट प्रेझेंटेशन स्पर्धा, प्रोजेक्ट स्पर्धा (मेडिसिनल प्लांट) या विविध स्पर्धांचे आयोजन केले.
- तृतीय वर्ष वनस्पतीशास्त्र वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या पालक मेळाव्याचे आयोजन करून सर्व विद्यार्थ्यांच्या माता पालकांना विभागात निमंत्रित करून मा. प्राचार्य, उपप्राचार्य व विभागातील सर्व सहकाऱ्यांनी पालकांशी संवाद साधला व विद्यार्थ्यांच्या आणि पालकांच्या समस्या जाणून घेऊन योग्य ती उपाययोजना करण्याचे आश्वासन दिले.
- विभागातील सहकाऱ्यांच्या संकल्पनेतून माता पालकांसाठी पर्यावरणपूरक हळदी-कुंकू कार्यक्रमाचे आयोजन करून भेट म्हणून झाडांच्या रोपांचे वाटप करण्यात आले. तसेच विभागाच्या अभ्यासक्रमानुसार वेगवेगळ्या वर्गांच्या शैक्षणिक सहलींचे आयोजन केले. तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी बाहेरील प्राध्यापकांच्या व्याख्यानांचे आयोजन केले.
- तृतीय वर्षातील पाच विद्यार्थ्यांनी संगमनेर महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या बोनसाय मॅकींग कार्यशाळेत सहभाग नोंदविला. त्याचप्रमाणे विद्यार्थी सेमीनारचे आयोजन करण्यात आले.
- शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये तृतीय वर्ष विज्ञान विभागातील सर्व विभागात कु. मोदी उर्मी ही विद्यार्थींनी प्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झाली. विभागातील सहाय्यक प्राध्यापिका कु. अपर्णा मोदी या सा.फु. पुणे विद्यापीठ पेट परिक्षा उत्तीर्ण झाल्या. विभागाच्या प्राध्यापिका डॉ. पुर्णिमा साबळे यांनी दोन राष्ट्रीय परिषदेत सहभाग दिला व दोन शोधनिबंध सादर केले.

डॉ. बाळासाहेब वाघ

विभाग प्रमुख

संगणक शास्त्र विभाग

बी.एस.सी. (कॉम्प्युटर सायन्स) विभागाद्वारे Aptitude Test, Project Presentation, Blind Programing, Poster Presentation इ. कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. विभागातील सर्व शिक्षकांनी विविध Conferance मध्ये शोधनिबंध सादर केले. या विभागाअंतर्गत IIT Bombay आणि MHRD Govenment of India हा Add on Online Course सुरु करण्यात आला आहे. महाविद्यालयाच्या अर्थशास्त्र विभागाने आयोजित केलेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत संगणकशास्त्राच्या ८ शिक्षकांनी ८ शोधनिबंध सादर केले.

प्रा. आय.एल. चौगुले

(विभाग प्रमुख)

रसायनशास्त्र विभाग

या वर्षात या विभागाने पुढील उपक्रम संपन्न केले आहेत -

- पर्यावरण प्रदूषण, रसायन शास्त्रातील नवे प्रवाह या विषयांवर पोस्टर्स प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले. त्यामध्ये एफ.वाय बी.एस.स्सी. ते एम.एस.स्सी. या वर्गातील ५२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग दिला.
- तसेच रसायनांच्या विविध क्रिया-प्रक्रियांवर आधारित चमत्कारांचे प्रदर्शन आणि रासायनिक संकल्पनांवर आधारित रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले.
- टी.वा.बी.एस.स्सी. आणि एम.एस.स्सी च्या विद्यार्थ्यांची औद्योगिक सहल नेण्यात आली.
- दि. २९ व ३० डिसेंबर २०१७ रोजी अगस्ती कला वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते विज्ञान महाविद्यालय अकोले येथे झालेल्या "Research and Development in Synthetic Organic Chemistry" या विषयावरील राष्ट्रीय परिषदेत एम.एस.स्सी भाग २ च्या दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग दिला. तसेच नाशिक येथील के.टी.एच.एम. महाविद्यालयामध्ये १२ व १३ जानेवारी २०१८ रोजी "Advances in Functional Materials" या विषयावर आयोजित करण्यात आलेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत एम.एस.स्सी. (ड्रग केमेस्ट्री) पार्ट २ या वर्गातील ७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग दिला.
- सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या रसायन शास्त्र विभागांतर्गत झालेल्या 'केमियाड २०१८' या परिक्षेत आपल्या महाविद्यालयातील १२ विद्यार्थ्यांनी विशेष प्राविण्य संपादन केले. त्यापैकी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीतील पहिल्या १० विद्यार्थ्यांमध्ये आपल्या महाविद्यालयाचे ८ विद्यार्थी आले. तर अहमदनगर जिल्ह्याच्या गुणवत्ता यादीत आपले ४ विद्यार्थी आले.
- विभागाच्या प्रमुख, डॉ. शोभा बोन्हाडे यांनी अकोले महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आलेल्या राष्ट्रीय परिषदेत तसेच नाशिक येथील के.टी.एच.एम. महाविद्यालयात दिनांक ११ व १२ जानेवारी २०१८ रोजी आयोजित करण्यात आलेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत असे दोन शोधनिबंध सादर केले. त्याचप्रमाणे विभागाच्या दुसऱ्या प्राध्यापिका डॉ. संगिता दंडवते यांनी दि. १२ ते १६ मे २०१६ रोजी मॉरिशस येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत १ शोध निबंध सादर केला.
- या विभागाने या वर्षात 'माती-पाणी परिक्षण', 'रसायनशास्त्र प्रयोगशाळा तंत्र' व 'औषधी वनस्पतींचे पृथःकरण' हे तीन सर्टिफिकेट कोर्सेस सुरू केले आहेत.

डॉ. शोभा बोन्हाडे
विभाग प्रमुख

“ श्रीमंत मानसेच वाचन करतात असे नसून वाचनाने मात्र माणूस श्रीमंत होऊ शकतो. जसे शरिरासाठी दिवसातून दोन वेळा जेवण आवश्यक असते तसे मेंदूच्या मशागतीसाठी दररोज वाचन करणे आवश्यक ठरते म्हणून आपण रोज वाचत जावे कारण वाचनाने माणूस भानावर येतो. ”

पदार्थ विज्ञान विभाग

विद्यार्थ्यांना विज्ञानातील नवनवीन संकल्पना, घटना व निसर्गातील विविध घडामोडींची माहिती व्हावी, नवनवीन तांत्रिक कौशल्ये आत्मसात होऊन वैज्ञानिक दृष्टीकोन विद्यार्थ्यांमध्ये वृद्धिंगत व्हावा या उद्देशाने १९९२ पासून महाविद्यालयात पदार्थ विज्ञान विभाग कार्यरत आहे. F.Y., S.Y. व T.Y. या वर्गांमध्ये या विषयाचे २०० विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत. पदार्थ विज्ञान विभागाची प्रयोगशाळा सर्व सोयींनी युक्त व आधुनिक उपकरणांनी सुसज्ज आहे.

या विभागाने F.Y.B.Sc. मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी त्यांचे विषयातील मुलभूत ज्ञान तपासण्यासाठी विषयज्ञान चाचणीचे आयोजन केले. तसेच Slow learner विद्यार्थ्यांसाठी Remedial Teaching तर Advance learner विद्यार्थ्यांना Personal Counseling केले जाते. त्यासाठी जादा व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांचे मुल्यमापन व्यवस्थित व्हावे. म्हणून प्रत्येक Topic वर दोन-दोन चाचण्या घेतल्या गेल्या.

या विभागाच्या वतीने मा. प्राचार्यांच्या अध्यक्षतेखाली Power Point Presentation या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. याचा F.Y.,S.Y. व T.Y.B.Sc मधील विद्यार्थ्यांनी लाभ घेतला. सदर कार्यशाळेसाठी प्रा. कु. गुंजाळ आर.जी. यांनी Co-Ordinator म्हणून काम पाहिले.

विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे या विभागातील S.Y.B.Sc चे दोन विद्यार्थी रमेश थोरात व ऋषिकेश पानसरे यांचे Projects पुणे विद्यापिठाच्या Zonal Level Research Competition - Avishkar - 2017 मध्ये निवडले गेले. तसेच राहुरी येथे झालेल्या Avishkar Competition मध्ये विभागातील इतर चार विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदवला.

- * विद्यार्थ्यांची सर्वांगीण प्रगती पालकांना समजावी या हेतुने मा. प्राचार्यांच्या अध्यक्षतेखाली पालक मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. S.Y. तसेच T.Y.B.Sc. च्या विद्यार्थ्यांच्या पालकांनी मेळाव्यात आपला सक्रीय सहभाग दिला.
- * अभ्यासक्रमाबरोबरच विद्यार्थ्यांना विषयांचे सखोल ज्ञान मिळावे या उद्देशाने Study Tour चे आयोजन केले.
- * F.Y. तसेच S.Y.B.Sc या वर्गातील विद्यार्थ्यांना भौतिकशास्त्रातील मुलभूत बाबींचे ज्ञान आत्मसात व्हावे म्हणून Measuring Instrument या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली.
- * या विभागाचे प्रमुख प्रा. पांडे व्ही. आर यांनी आळेफाटा येथे तर प्रा. जाधव एम.व्ही. यांनी नासिक येथील Conference मध्ये सहभाग घेऊन आपले Research papers प्रसिद्ध केले. तर कु. गुंजाळ आर.डी. व आभाळे आर.व्ही यांनी आळेफाटा व कोपरगाव येथील Conference मध्ये सहभाग नोंदवला.
- * या विभागातील सुभाष पांडे यांनी अहमदनगर येथे झालेल्या एक दिवसीय Labarotory Training Programe मध्ये कृतीयुक्त सहभाग दिला.

प्रा. विजयकुमार पांडे

विभागप्रमुख

“आपण विचार करू शकतो हे आपले खुप सुदैव आहे
पण आपण अशास्त्रीय विचार करतो हिच खरी आपली निरक्षरता आहे
कारण सगळ्यात महत्वाची साक्षरता आहे ती म्हणजे वैज्ञानिक साक्षरता होय.”

गणित विभाग

या विभागामध्ये या वर्षी खालीलप्रमाणे वैविध्यपूर्ण उपक्रम राबविले गेले

१. अविष्कार २०१७ -

विद्यार्थ्यांच्या संशोधनविषयक गुणांना चालना मिळण्यासाठी गणित विभागातून a) Pythagorean triples and number of divisors of any number. b) Magical Hexagon for Trigonometric Formulate हे दोन प्रकल्प झोनल लेव्हल ला पाठविण्यात आले.

२. आपल्या महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय ख्यातीचे थोर गणिततज्ञ श्रीनिवास रामानुजन यांच्या जयंती निमित्ताने Madhava Aptitude Test, Aryabhata Seminar Competition, Ramanujan Quiz Competition, Bhaskaracharya Poster Presentation या विविध स्पर्धा घेण्यात आल्या. यशस्वी विद्यार्थ्यांना २२ डिसेंबर २०१७ या श्रीनिवास रामानुजन यांच्या जयंती दिवशी पारितोषिके देऊन गौरविण्यात आले. सदर कार्यक्रमास प्रा.डॉ. सुनिल पुराणे जामखेड महाविद्यालय, जामखेड व उपप्राचार्य जी.जे. थोरात उपस्थित होते.

३. होमी भाभा सेंटर फॉर सायन्स एज्युकेशन T.I.E.R. मुंबई व एस.पी. कॉलेज पुणे आयोजित Madhava Mathematics Competition दि. ०७ जानेवारी २०१८ रोजी घेण्यात आली त्यात एकूण ५३ मुलांनी विक्रमी सहभाग नोंदवला.

४. योगेश्वरी महाविद्यालय अंबाजोगाई येथे झालेल्या राष्ट्रीय परिषदेत प्रा. मिलिंद सकळकळे व प्रा. सतीश कडलग यांनी Various Patterns in Pascal's Triangle या विषयावर शोधनिबंध सादर केला.

या विभागाचे काम प्रा. मिलिंद सकळकळे बघत आहेत. प्रा. सतीश कडलग व प्रा. निलेश बलसाणे यांची मोलाची साथ मिळाली.

प्रा. मिलिंद सकळकळे
विभाग प्रमुख

“खुप त्रास असतानाही प्रामाणिक रहाणे, संपत्ती भरपूर असतानाही साधे रहाणे, अधिकार असतानाही नम्र रहाणे आणि रागात असतानाही शांत रहाणे यालाच जीवनाचे व्यवस्थापन म्हणतात ”

स.म.भा.सं.थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

सहकारमहर्षी भाऊसाहेब संतुजी थोरात कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, संगमनेर

* अनुदानीत प्राध्यापक वृंद *

अ.नं.	नांव	हुद्दा	विषय	शैक्षणिक पात्रता
१	प्रा. डॉ. दातीर आर. के.	प्राचार्य	अर्थशास्त्र	एम.ए.,बी.एड.,एम.फिल.,पीएच.डी.
२	प्रा. डॉ. आव्हाड एस. डी.	सहयोगी प्राध्यापक	अर्थशास्त्र	एम.ए.,पीएच.डी.
३	प्रा. डॉ. कु. ढाकणे के. आर.	सहयोगी प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र	एम.एस्सी.,पीएच.डी.
४	प्रा. डॉ. कु. बोन्हाडे एस. एस.	सहयोगी प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.,पीएच.डी.
५	प्रा. नवले एस. डी.	सहयोगी प्राध्यापक	भूगोल	एम.ए.सेट
६	प्रा. थोरात जी. जे.	सहयोगी प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र	एम.एस्सी.
७	प्रा. जाधव टी. एस.	सहयोगी प्राध्यापक	कॉमर्स	एम.कॉम.एम.फील.
८	प्रा. गाडेकर डी.डी.	सहयोगी प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम.ए. बी.एड.
९	प्रा. डॉ. सौ. रुपवाल एम.बी.	सहयोगी प्राध्यापक	हिंदी	एम.ए. एम.फिल, पी.एचडी.
१०	प्रा. डॉ. पवार डी. डी.	सहयोगी प्राध्यापक	कॉमर्स	एम.कॉम.सेट पीएच.डी.
११	प्रा. डॉ. कु. साळुंखे एस. एस.	सहयोगी प्राध्यापक	हिंदी	एम.ए.सेट पीएच.डी.
१२	प्रा. डॉ. राजदेव टी. बी.	सहयोगी प्राध्यापक	इतिहास	एम.ए.पीएच.डी.
१३	प्रा. डॉ. कु. साबळे पी. पी.	सहयोगी प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र	एम.एस्सी.,पीएच.डी.
१४	प्रा. डॉ. कु. दंडवते एस. सी.	सहयोगी प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.पीएच.डी.
१५	प्रा. रोकडे सी. के.	सहयोगी प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र	एम.एस्सी.
१६	प्रा. डॉ. पोखरकर डी. व्ही.	सहयोगी प्राध्यापक	भूगोल	एम.ए.पीएच.डी.
१७	प्रा. कु. साळवे व्ही. व्ही.	सहयोगी प्राध्यापक	मराठी	एम.ए.बी.एड.
१८	प्रा. डॉ. वाघ बी. डी.	सहयोगी प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र	एम.एस्सी.,पीएच.डी.
१९	प्रा. पांडे व्ही. आर.	सहयोगी प्राध्यापक	पदार्थविज्ञान	एम.एस्सी.
२०	प्रा. शिंदे सी. एल.	सहयोगी प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र	एम.एस्सी.
२१	प्रा. ढोणे एन. एस.	सहयोगी प्राध्यापक	इतिहास	एम.ए.बी.एड.
२२	प्रा. सकळकळे एम. एम.	सहयोगी प्राध्यापक	गणित	एम.एस्सी.
२३	प्रा. डॉ. सौ. राठोड एच. ए.	सहयोगी प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम.ए.पीएच.डी.
२४	प्रा. कोल्हे व्ही. एस.	सहयोगी प्राध्यापक	इंग्रजी	एम.ए.एम.फील
२५	प्रा. डॉ. बैरागी व्ही. बी.	सहयोगी प्राध्यापक	कॉमर्स	एम.कॉम.,पीएच.डी.
२६	प्रा. जाधव एम. व्ही.	सहा.प्राध्यापक	पदार्थविज्ञान	एम.एस्सी.

अ.नं.	नांव	हुदा	विषय	शैक्षणिक पात्रता
२८	प्रा. सुर्वे एस. बी.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.,बी.एड.
२९	प्रा. पवार के. एल.	सहा.प्राध्यापक	संस्कृत	एम.ए.बी.एड.
३०	प्रा. पवार डी. सी.	प्राचार्य	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.
३१	प्रा. डॉ. कु. कदम पी. व्ही.	सहा.प्राध्यापक	अर्थशास्त्र	एम.ए.पीएच.डी.
३२	प्रा. घायवट एल. डी.	सहा.प्राध्यापक	प्राणीशास्त्र	एम.एस्सी.
३३	प्रा. चौधरी पी. बी.	सहा.प्राध्यापक	भूगोल	एम.ए.
३४	प्रा. ब्राह्मणे एस. वाय.	सहा.प्राध्यापक	इंग्रजी	एम.ए.
३५	प्रा. गायकवाड पी. एम.	सहा.प्राध्यापक	भूगोल	एम.ए.बी.एड.
३६	प्रा. जोर्वेकर एम. एम.	सहा.प्राध्यापक	इंग्रजी	एम.ए.
३७	प्रा. गुंजाळ एल. जी.	सहा.प्राध्यापक	मराठी	एम.ए.बी.एड.
३८	प्रा. सौ. सुर्वे एस. एस.	ग्रंथपाल	ग्रंथालय	एम.ए.एम.लीब
३९	प्रा. डॉ. खैरे पी. बी.	शा.शि.संचालक	क्रिडा	मास्टर ऑफ फिजि. एज्यु. पीएच.डी.

*** अनुदानीत प्रशासकीय कर्मचारी वृंद ***

अ.नं.	नांव	हुदा	शैक्षणिक पात्रता
१	श्री. पानसरे जी. एन.	कार्यालय अधीक्षक	एम.कॉम. जी.डी.सी. अँड ए.
२	श्री. शिंदे पी. ए.	मुख्य लिपीक	बी. कॉम.
३	श्री. वाकचौरे व्ही. बी.	वरिष्ठ लिपीक	बी. कॉम.
४	कु. वादे एस. एस.	कनिष्ठ लिपीक	बी. कॉम.
५	श्री. चावडे एस. एस.	कनिष्ठ लिपीक	बी. कॉम., जी.डी.सी. अँड ए.
६	श्री. कडू आर. एच.	कनिष्ठ लिपीक	बी. ए., बी.पी.एड.
७	श्री. गुंजाळ सी. डी.	प्रयोगशाळा सहाय्यक	बी.एस्सी.
८	श्री. देशमुख ए. जी.	प्रयोगशाळा परिचर	बी. कॉम.
९	श्री. थोरात आर. आर.	प्रयोगशाळा परिचर	बी.एस्सी.
१०	श्री. थोरात ए. पी.	प्रयोगशाळा परिचर	एस.वाय.बी.एस्सी.
११	श्री. पांडे एस. जी.	प्रयोगशाळा परिचर	बी.ए.
१२	श्री. कडलग एम. के.	शिपाई	बी.ए.
१३	श्री. गोपाळे बी. के.	शिपाई	बी.ए.एल.टी.सी.
१४	श्री. आल्हाट एस. एन.	शिपाई	बी.ए.
१५	श्री. शिंदे एस. एम.	शिपाई	बी.ए.
१६	श्री. गोरे एम. एच.	ग्रंथालय परिचर	एम.ए.
१७	श्री. पर्वत एस. बी.	शिपाई	बी.ए.

कायम विनाअनुदानीत प्राध्यापक वृंद - २०१७-२०१८

अ.नं.	नांव	हुद्दा	विभाग	शैक्षणिक पात्रता
१	डॉ. बच्छाव एस.के.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.ए.	एम.बी.ए. (एच.आर.) नेट. पीएच.डी
२	श्री. ठाकरे एम.व्ही.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.ए.	एम.सी.ए.
३	श्री. काशिद पी.आर.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.ए.	एम.सी.ए.
४	श्री. तांबे डी.सी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.ए.	एम.सी.ए.
५	श्री. ढगे एच.वाय.	सहा.प्राध्यापक	बी.बी.ए.	एम.सी.ए.
६	श्री. वर्पे एस. बी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.ए.	एम.सी.ए.
७	श्री. डेरे जे. डी.	सहा.प्राध्यापक	बी.बी.ए.	एम.बी.ए. नेट
८	श्री. पोकळे ए.एल.	सहा.प्राध्यापक	बी.बी.ए.	एम.बी.ए. नेट
९	श्री. खामकर एस. बी.	सहा.प्राध्यापक	बी.बी.ए.	एम.बी.ए.
१०	श्री. वर्पे ए.आर.	सहा.प्राध्यापक	बी.बी.ए.	एम.बी.ए.
११	श्री. चौगुले आय.एल.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१२	कु. हरे एन.एस.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१३	कु. सातपुते डी. डी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१४	श्री. मांडे पी. बी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१५	प्रा. थोरात डी. एस.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१६	कु. शिंदे एन. जी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. कॉम्प्युटर सायन्स
१७	सौ. महाले एल.एम.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. संख्याशास्त्र सेट
१८	श्री. दळवी एल.डी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. संख्याशास्त्र
१९	कु. जगताप पी. ए.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. इलेक्ट्रॉनिक्स
२०	श्री. कडलग एस. पी.	सहा.प्राध्यापक	बी.सी.एस.	एम.एस्सी. मॅथेमॅटीक्स
२१	श्री. कडलग आर. सी	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.केमिस्ट्री
२२	कु. वर्पे आर. व्ही.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.केमिस्ट्री
२३	कु. हासे डी. एस.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी.केमिस्ट्री
२४	कु. गोरे पी. ए.	सहा.प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र	एम.एस्सी.बॉटनी
२५	कु. मोदी ए. डी.	सहा.प्राध्यापक	वनस्पतीशास्त्र	एम.एस्सी.बॉटनी

अ.नं.	नांव	हुद्दा	विभाग	शैक्षणिक पात्रता
२६	कु. गुंजाळ आर. डी.	सहा.प्राध्यापक	पदार्थ विज्ञान	एम.एस्सी.फिजीक्स
२७	कु. आभाळे आर. व्ही.	सहा.प्राध्यापक	पदार्थ विज्ञान	एम.एस्सी.फिजीक्स
२८	श्री. कदम आर. के.	सहा.प्राध्यापक	भूगोल	एम.ए. भूगोल
२९	कु. पाटील वाय. बी.	सहा.प्राध्यापक	इंग्रजी	एम.ए. इंग्लिश
३०	कु. तांबोळी एन. ए.	सहा.प्राध्यापक	कॉमर्स	एम.कॉम.
३१	श्री. जोरवर आर. डी.	सहा.प्राध्यापक	मराठी	एम.ए. मराठी नेट
३२	श्री. थोरात जी. ए.	सहा.प्राध्यापक	एम.सी.ए.	एम.बी.ए.
३३	कु. जाधव आर. बी.	सहा.प्राध्यापक	एम.सी.ए.	एम.सी.ए.
३४	श्री. पोंदे ए. बी.	सहा.प्राध्यापक	एम.सी.ए.	एम.बी.ए.
३५	कु. नालकर ए. एस.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी. (ड्रग)
३६	कु. शिंदे ए. ए.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी. (ऑर्गॅनिक)
३७	कु. सोनवणे जी. एस.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी. (ड्रग)
३८	कु. कवडे एस. एस.	सहा.प्राध्यापक	रसायनशास्त्र	एम.एस्सी. (ड्रग)
३९	कु. तुपे एस. एस.	सहा.प्राध्यापक	हिंदी	एम. ए. हिंदी नेट
४०	श्री. सातपुते एम आर	सहा.प्राध्यापक	हिंदी	एम. ए. सेट एम.फिल
४१	कु. गडाख डी. के.	सहा.प्राध्यापक	हिंदी	एम.ए. नेट.
४२	कु. राहाणे एस. टी.	सहा.प्राध्यापक	अर्थशास्त्र	एम.ए. एम.फील अर्थशास्त्र
४३	श्री. वाकचौरे बी. एस.	सहा.प्राध्यापक	अर्थशास्त्र	एम.ए. अर्थशास्त्र
४४	श्री. वाळुंज जी. आर.	सहा.प्राध्यापक	अर्थशास्त्र	एम.ए. अर्थशास्त्र
४५	श्री. दिघे एन. डी.	सहा.प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम.ए. राज्यशास्त्र
४६	श्री. नागरे एन. व्ही.	सहा.प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम.ए. राज्यशास्त्र सेट
४७	कु. थिटमे एस. ए.	सहा.प्राध्यापक	इतिहास	एम.ए. इतिहास
४८	श्री. कांबळे डी. एन.	सहा.प्राध्यापक	इतिहास	एम.ए. इतिहास
४९	श्री. बलसाने एन.पी.	सहा.प्राध्यापक	गणित	एम.एस.स्सी.
	श्री. गुंजाळ व्ही. एस.		प्राणीशास्त्र	

कायम विनाअनुदानीत प्रशासकीय कर्मचारी वृंद - सन २०१७-१८

अ.नं.	नांव	हुद्दा	विभाग
१	श्री. देशमुख एस. व्ही.	प्रयोगशाळा सहाय्यक	बी.सी.एस.
२	श्री. पठाण आय. ए.	कनिष्ठ लिपिक	कार्यालय
३	कु. पचपिंड व्ही. वाय.	कनिष्ठ लिपिक	परिक्षा
४	श्री. कोल्हे एस. आर.	कनिष्ठ लिपिक	कार्यालय/नॅक
५	श्री. सुर्वे ए. एन.	कनिष्ठ लिपिक	कार्यालय
६	श्री. वाकचौरे एस. पी.	कनिष्ठ लिपिक	परिक्षा
७	कु. गुंजाळ ए. ए.	प्रयोगशाळा परिचर	कॉमर्स
८	कु. गोसावी एम. ए.	ग्रंथालय परिचर	ग्रंथालय
९	श्री. भारस्कर एस. एस.	प्रयोगशाळा परिचर	बी.सी.ए.
१०	श्री. टपले ए. यु.	शिपाई	भुगोल
११	श्री. बागवान एल. आर.	शिपाई	परिक्षा
१२	श्री. फटांगरे पी. जी.	शिपाई	वनस्पतीशास्त्र
१३	श्री. पचपिंड ए. बी.	प्रयोगशाळा परिचर	रसायनशास्त्र विभाग
१४	श्री. आहरे जे. बी.	शिपाई	रसायनशास्त्र विभाग
१५	श्री. बटवाल एस. आर.	शिपाई	रसायनशास्त्र विभाग

॥ चिंतन ॥

“ आयुष्यात फार काळ कुणावर रुसू नये. थोडसं रागवावं, संयमानं भांडावं आणि जमलं तर लगेच भांडण मिटून टाकावं. नाही जमलं तर तो विषय तात्पुरता किंवा कायमचा वगळून बाकी बोलणं चालू ठेवावं पण फार काळ अबोला चालू ठेवू नये. जी काही वादावादी दिवसा झाली असेल ती रात्री पर्यंत मिटून टाकावी आणि रात्री झोपताना मात्र रागात झोपू नये. सुदैवाने दुसरा दिवस आयुष्यात उजाडला तर आदल्या दिवशीच्या रुसव्याचे मळभ त्यावर राहत नाही पण रुसून झोपलो तर मात्र झोप व्यवस्थित होत नाही आणि शरिराला आराम मिळाला तरी मनाचा थकवा जात नाही यात एकच महत्वाचा प्रश्न असा उरतो की दोघात माघार कोणी घ्यायची ? त्याचे उत्तर आहे ज्याला आयुष्यात सुखी व्हायचे आहे त्याने माघार घ्यायची अन् अहंकाराला मुठ माती घायची कारण अहंकार हीच सर्व नात्यांना सुखी लावणारी वात आहे म्हणून आपण आपल्या मनाच्या स्वाध्याचा विचार करावा व अहंकाराची वात पेटवूच नये. अहंकाराची ही वात विज्ञवण्यातली मजा ज्याला कळली तोच आत्मिक उन्नतीची आणखी एक पायरी चढला असे समजावे”